

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

9
2019

TEMA MESECA

40 let šole v Manangu

Z NAMI NA POT

Ziljska dolina

TELEFON

Test aplikacij

3,90 €

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

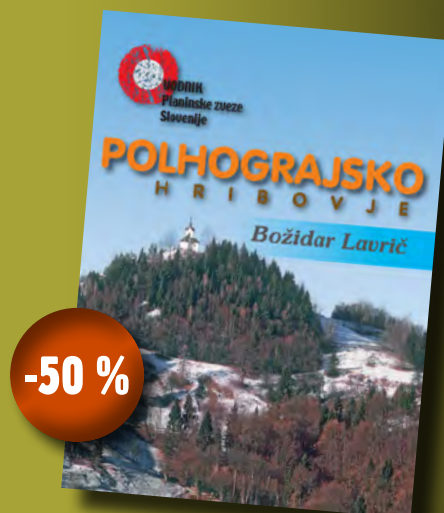
VODNIK POLHOGRAJSKO HRIBOVJE, Božidar Lavrič

V vodniku so na 144 straneh opisane poti v Polhograjskem hribovju, ki se zahodno od Ljubljane dviga nad Sorškim poljem. Poljanska Sora ga na severu loči od Škofjeloškega hribovja. Marsikdo hribovje še vedno poimenuje Polhograjski Dolomiti po kamnini, ki se zlasti v višjih delih gorstva prikaže na plan kot veliki, škrbinasti zobje. V vodniku so opisane poti iz doline Gradaščice, iz doline Horjulščice, iz Medvod, Poljanske doline in iz Ljubljane.

Format: 120 x 160 mm; 144 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet

CENA: V času od 15. 9. 2019 do 15. 10. 2019 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 4,95 €* (redna cena: 9,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

NOVO

SLOVENSKA PLANINSKA POT / SLOVENIAN MOUNTAIN TRAIL

Slovenska planinska pot (SPP) je najbolj priljubljena vezna pot v Sloveniji ter ena najstarejših v Evropi in na svetu. Novi vodnik Slovenska planinska pot izpod peresa prekaljenih piscev gorniške literature Gorazda Goriška, Mojce Stritar Kučuk in Andraža Poljanca je v slovenščini izšel v treh delih oktobra lani, kot odgovor na vse večje zanimanje tujcev za Slovensko planinsko pot pa v prevodu Gorazda Pipenbaherja izhaja vodnik v angleščini v eni knjigi in vsebuje tudi napotke za varnejši obisk gora.

Format: 130 x 210 mm; 232 strani, integralna šivana vezava

VPRAŠAJ GORO, Joža Mihelič

Avtobiografsko delo Vprašaj goro Joža Miheliča je žlahtna pripoved o skromnih in poštenih ljudeh, ki so živeli predani svojemu rodu, domu in zemlji. Je spomin na otroštvo v Bohinju, na prijateljske vezi, ki so nastale v dobi zorenja, na plezalne začetke in najpolnejša leta njegovega alpinizma ter na turno smučanje, ki mu Joža Mihelič ostaja zvest vse življenje. Nov slavospev bohinjskim goram odlikujeta izbrušen slog in ljubezen do gora, po katerem slovijo tudi dela Joževega brata Tineta Miheliča.

Format: 165 x 240 mm; 216 strani, integralna šivana vezava

INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana · telefon: 08 380 67 30 · faks: 04 589 10 35 · e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.
119. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkalozalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Šteinbuch

ZUNANJI SODELAVEC:

Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancira Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Greben Trentskega Pelca z Ušjem v ospredju (greben Véverica po Henriku Tumi)

Foto: Dan Briški

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Srečanje z domačinom

Na pragu pomladi sem med sprehodom po robu naše planote naletela na gospoda, ki je z roba zamrznjenega kala s krampom odstranjeval kamne. Lahko bi šla tiho mimo, saj me najverjetneje ne bi opazil, tako je bil zaverovan v svoje delo, a sem ga po lepi planinski navadi pozdravila. Potem me je prešinilo, da je tistih nekaj sekund, kolikor bi trajalo, da mu pokažem hrbet, čisto preveč dolgih, da bi šla mimo brez kakšne vljudnostne fraze, zato sem ga skrajno izvirno, domišljujoč si, da sem duhovita, pobarala, ali igra hokej. Prizanesljivo me je pogledal izpod čela in z nejevoljo v glasu dejal, da pospravlja za drugimi. Potem se je razgovoril, da mora neprestano čistiti kal, namenjen napajanju živine, saj mu mimoidoči, verjetno najmlajši, ki zlasti radi gojijo to disciplino, sproti polnijo vodno kotanjo s kamenjem. Kali so na sušni kraški planoti dragocena redkost, in ko naletimo na kakšnega, nas kar sam pokliče k postanku, odrasle morda k opazovanju življa v njem, otroke pa k prijubljeni igri metanja kamenčkov v vodo. Pomodrovala sem nekaj o opozorilni tabli, ki bi vljudno nagovorila pohodnike, pa se je samo nasmejal in odmahnil s roko, češ da je bob ob steno ... Nekoliko naprej ob poti je cel kup opozoril, naj se obiskovalci držijo planinske poti, ki vodi čez pašnik, a po njem hodijo križem kražem, je razlagal naključni sogovornik. "Potem pridejo do električnega pastirja, in ko želijo čezenj, jih strese, zato v jezi izpulijo kolce," je pribil in dodal, da od pomladi do jeseni vsak ponedeljek zjutraj obhodi pašnik, da popravi ograjo, če ga kdo od sovaščanov že prej ne pokliče, da so živali izkoristile priložnost in se mastijo na kakšni njivi ... "Nemš ke, mestni ldje," sem pametovala v približku lokalnega narečja in potem slišala še, kako naš podalpski narod ne spoštuje zasebne lastnine, saj se poleti priložnostni nabiralci gozdnih jagod *posejo* tako rekoč na dvoriščih domačij. Misli so mi splavale v preteklost. Sem mestno dete. No, lahko bi rekla predmestno. Otroška leta sem preživela v naselju, od strogega centra prestolnice oddaljenem četrtr ure hoje, v njem takrat marsikje še ni bilo ne asfalta in ne ograj med sosedi. Zrasla sem v času socializma, ko je bilo "vse naše" in smo brez pomislekov po mili volji nabirali gobe, kostanj, borovnice, regrat in druge dobre to primestnih gozdovih in travnikih. Pa *rabutali* koruzo in češnje in jabolka pri sosedih ali najbližjem kmetu. Kar se Janezek nauči, to Janez zna, zato ni čudno, da smo se zelo podobno v najstniških letih obnašali v plezališčih. Nič se nismo spraševali, ali je lastniku zemljišča, na katerem je stalo skalovje našega poželenja, prav, da se mu mimo hiše redno sprehajajo gruče neznancev, da mu *puščajo iztrebke* za vsako skalo ali grmom, si polepšajo družabne večere s tabornim ognjem in prenočujejo pod steno ... Spomnim se, kako je nekoč nekemu kmetu prekipelo in je prepovedal vožnjo po cesti do svoje domačije, po kateri smo si krajšali dostop k plezališču. Sveta nebesa, kako smo ga grdo gledali, saj smo odtistihmal morali pešačiti celih petnajst minut dlje! Nikomur niti na misel ni prišlo, da bi na stvar pogledal z drugega – kmetovega – zornega kota. S to perspektivo sem se začela ukvarjati šele, ko sem mnogo let pozneje po čudnih potih gospodovih postala – članica kmečkega gospodinjstva. In spoznala, kako hitro je mogoče obrniti ploščo, ko stopiš v čevlje drugega! Občutek imam, da bi bila moja toleranca do takega obnašanja, kot smo ga bili vajeni nekdanji obiskovalci sten kraškega roba in drugih priljubljenih plezališč, neprimerno nižja. Prepričana sem, da noben meščan ne bi ostal ravnodušen, če bi mu čez vrt (ki naj bo prisposodba za posestvo) hodili neznanci, pod okrasnim grmičevjem puščali smrdeče kupčke, spotoma oskubili jagodičevje in se utaborili na še posebej prijetnem koncu vrta, kjer bi bilo mogoče v zavetju zakuriti taborni ogenj, ob

katerem bi bolj ali manj ubrano zapela bolj ali manj trezna družčina privržencev aktivnega preživljanja prostega časa v naravi. Bržkone so tem podobne izkušnje (in še tiste s prostim pretokom domačih ljubljencev) privedle do kulture postavljanja ograj med sosedi v mestih. Na deželi je drugače le to, da lastniki svojih zemljišč nimajo ograjenih zaradi njihove velikosti in nepraktičnosti ograj pri gospodarjenju s posestvom.

Kaj imajo vrtovi in kmetje opraviti s planinstvom? Marsikatera planinska pot vodi čez zasebna zemljišča. Spomnimo se na to naslednjič, ko bomo hodili po njej, in se obnašajmo v skladu z načelom, da smo v naravi le na obisku – naj to ne velja le za divjino, temveč tudi za kulturno krajino, ki jo že stoletja ohranjajo tisti, ki živijo v stiku z zemljo. Ne nazadnje nas k temu zavezuje tudi častni kodeks slovenskih planincev: "Hodimo po označenih planinskih poteh in nikakor ne po bližnjicah ali po kmetijskih obdelovalnih površinah (travniki, polja). S tem skrbimo za boljšo lastno varnost in varnost ostalih udeležencev, preprečujemo erozijo in pokažemo spoštovanje do lastnine in dela prebivalcev v gorskem svetu. Za ohranjanje gorskega okolja skrbimo z osebnim zgledom in ravnanjem, tako da nikjer ne odmetavamo odpadkov, le-te odnesemo s seboj v dolino in jih odložimo na za to določenih mestih. Planinci ne povzročamo hrupa, ne prožimo kamenja, ne kurimo ognja v gozdu ali njegovi bližini in ne uničujemo cvetja ne glede na to, ali je zaščiteno ali ni. Tudi ne delamo škode na planinskih pašnikih, objektih in nasadih, saj se zavedamo, da imajo tudi tisti, ki prihajajo za nami, pravico do pristnega, čistega okolja. Vsak planinec naj bo zgled drugim, zlasti mladim."

Bodimo torej vzor tistim, na katerih svet stoji, in poskrbimo za dobre odnose med lokalnimi prebivalci in mimoidočimi obiskovalci. Cenimo možnost, da se po zasebnih zemljiščih še vedno lahko sprehajamo brez grožnje, da nam bo kdo odpihnil glavo, kot nas radi opozorijo v deželi svobode in priložnosti na drugi strani Atlantika.

Mateja Pate

UVODNIK

1 Srečanje z domačinom

Mateja Pate

40 LET ŠOLE V MANANGU

4 Slovenska šola v Nepal

Bojan Pollak

40 LET ŠOLE V MANANGU

9 Prvi tečaj leta 1979

Danilo Cedilnik

40 LET ŠOLE V MANANGU

12 Z znanjem bo življenje boljše

Jani Bele

40 LET ŠOLE V MANANGU

16 Če te nekdo prosi za pomoč, mu pomagaj

Anda Perdan

40 LET ŠOLE V MANANGU

20 Mimobežnice o šoli v Manangu

Tone Škarja

INTERJUJ

22 Ludovic Ravanel

Martina Čufar Potard

NAŠI SODELAVCI

26 Martina Čufar Potard

ODMEU

28 Kam je odšla Črna lepoticčka

Janko Humar

Z NAMI NA POT

34 **Ziljska dolina**

Mojca Stritar Kučuk

ČEŠKE GORE

43 **Uetrovna Snežka**

Damir Šantek

INTERJUJ

46 **Hervé Barmasse**

Jernej Šček

TEST APLIKACIJ

50 **Telefon kot karta in kompas**

Aljaž Anderle

NAŠI SODELAVCI

58 **Aljaž Anderle**

GEO IZLET

60 **Pomladanski izlet med slatinami**

Nina Rman

PLANINSKA DOŽIVETJA

64 **Dobro zgodnje jutro, gamsovke in gamsi!**

Boštjan P. Strnad

MINIATURA

66 **Zajec – zavojevalec**

Anka Rudolf

68 **NOVICE IZ VERTIKALE**

71 **ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE**

73 **LITERATURA**

74 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

77 **FILM**

78 **NOVICE**

80 **U SPOMIN**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

**POŠLJITE SPOROČILO
SMS S KLJUČNO BESEDO GR55
NA ŠTEVILKO 1919 IN PRISPEVALI
BOSTE 5 € ZA GRADNJO NOVIH
PROSTOROV DGRS KAMNIK.**

Ideja Aleša Kunaverja

Slovenska šola v Nepalju

V sedemdesetih letih preteklega stoletja se je v okviru Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) veliko govorilo o tem, da je treba Šerpam, ki sodelujejo na odpravah v Nepalju, dati prepotrebno tehnično znanje. Vendar ni nihče naredil ničesar konkretnega, razen Aleša Kunaverja, ki je dosegel, da je Jugoslavija v okviru tehnične pomoči neuvrščnim in nerazvitim državam v letih 1979 in 1980 zgradila v osrednjem Nepalju v Manangu šolo za izobraževanje članov nepalske planinske organizacije (NMA). Celoten projekt je vodila Planinska zveza Slovenije (PZS), formalno Jugoslavije, ki je nato tam skoraj vsako leto organizirala in izvedla osnovni tečaj za vodnike NMA. Več o tem smo v *Planinskem vestniku* že pisali v januarju leta 2015.

Uspešno sodelovanje med PZS in NMA se je leta 2013 končalo. Nepalci so namreč predvsem po naši, deloma pa tudi po francoski zaslugi postali samostojni. Najprej so dobili mednarodni certifikat (IFMGA) poklicni gorski vodniki v okviru nepalskega združenja, nato pa še vodniki v okviru NMA po pravilih UIAA. Zato PZS ni videla več smisla v nadaljnjem sodelovanju in je popolnoma prekinila sodelovanje na tem področju, čeprav je NMA še vedno želela sodelovati (zdravnik in inštruktor) oziroma izmenjevati izkušnje, kar naj bi bilo koristno za obe strani.

Pet let je nato NMA uspešno izvajala vse tečaje. Za leto 2019 pa je zaprosila za pomoč, in sicer za enega zdravnika. Čeprav PZS za take namene nima

nobenega denarja, se je podpredsednik PZS Miro Eržen zelo angažiral, da bi denar (predvsem za bolnico v Čjalsi, ki pa je popolnoma izven osnovne planinske dejavnosti) dobili pri ustreznih državnih institucijah. Vendar so bila vsa njegova prizadevanja zaman. Zato je bil denar zbran na drugačen način, in sicer so ga dali tisti med zaprosenimi, ki jim ugled Slovenije in tudi PZS v Nepalju še vedno nekaj pomeni (Jani Bele, Peter Holozan, Darja Jenko, Stane Klemenc, Dušica Kunaver, Mira Lanišek, Matevž Lenarčič, Damijan Meško, Janez Mihelič, Dušan Papež, Anda Perdan, Bojan Pollak, Maja Romih, Miro Romih, Vlado Schlamberger, Tone Škarja, Marko Štremfelj in Jože Zupan), ki v tem zbirokratiziranem, ponorelem svetu, razčlovečenem zaradi pohlepa posameznikov, še

*Šola v letu 2019
Foto: Anda Perdan*

¹ Union internationale des associations d'alpinisme

naprej delajo dobro, ki vedo, da ni vse samo v denarju, dobičku in trgovini. Pri tem pa ni zanemarljiva tudi tehnična pomoč PZS, moralna podpora predsednika RS Boruta Pahorja in še nekaterih.

Zanimiv pri zbiranju sredstev je bil odgovor nekaterih podjetij – nobeno od zaprosenih ni dalo niti centa, da po zakonu ne smejo dati donacije v obliki materiala ...

Z letošnjim sodelovanjem se je tako brez velikega *pompa* obeležila tudi 40. obletnica začetka šole.

Spominska plošča
na šoli
Foto: Anda Perdan

Za naprej pa ni jasnih usmeritev. Z nepalske strani sicer prihajajo določene pobude za nadaljevanje prilagojenega sodelovanja, a na slovenski uradni strani ni ravno kakšnega velikega navdušenja.

Lahko smo ponosni na to, da se je ideja Aleša Kunačerja, povzeta v stari kitajski modrosti "Če daš človeku ribo, ga boš nasitil za en dan, če ga naučiš loviti ribe, ga nasitiš za vse življenje", uresničila v polni meri. Najpomembneje pri tem pa nikakor ni to, da smo tam postavili stavbo – šolo in nekaj ljudem dali znanje, ampak predvsem to, da smo pomagali usposobiti Nepalce, da znajo sami kakovostno usposabljaliti ljudi, ne glede na kraj, saj so bili taki tečajji izvedeni poleg Mananga tudi v Langtangu in še kje drugje. ○

U stopinjah planinskih legend

Kot pripadnik četrte generacije planincev in vodnikov sem vedno sanjal o vzponih na visoke gore in si želel doživeti in videti razgled, kot ga vidijo legende na vrhovih sveta.

Moja družina je bila skromnega izvora, saj je bil oče rojen v vasi Kumdzung v regiji Everest. Že od svojega otroštva naprej je pomagal očetu in dedku, ki sta bila dobra plezalca in vodnika. Njegov dedek je bil celo vodnik Siru Edmundu Hillaryju na mnogih njegovih odpravah na Everest. Tako sem odraščal ob poslušanju zgodb o velikih pustolovščinah svojih prednikov.

Oče me je vpeljal v trekking že zelo zgodaj. Takrat sem bil osupel, presenečen in očaran nad lepoto različnih predelov Nepala, profesionalnostjo osebe in mnogimi ljudmi, ki so bili z nami na trekkingu in so prihajali iz različnih držav, da bi doživeli vzajemno ljubezen do raziskovanja Nepala ter pomladitev, ki se jo pridobi s trekkingom in razumevanjem nepalske kulture. V tistem času je bil moj oče že vodnik in šerpa – plezalec in višinski nosač, kar je bilo zelo cenjeno napredovanje, saj je prej delal kot nosač in pomočnik v kuhinji, ko je bil na trekkingih s svojim očetom. Po letih vodenja je ustanovil svojo agencijo v čast zaščitnice doline Khumbu, gore Khumbi-Ila, ki stoji nad vasico Kumdzung. Ščasoma je uvidel potrebo po izboljšanju in razvoju življajskega turizma. Zato se je pridružil Združenju trekinških agencij Nepala. Bil je dolga leta izvršni član, dokler se ni včlanil v NMA. Začel je kot običajni član, nato je napredoval do podpredsednika in nazadnje je postal predsednik v dveh mandatih. Prizadeval si je za izboljšanje delovnih pogojev gorskih vodnikov, lokalnega prebivalstva in turizma kot celote, da bi se ta industrija lahko razvila in posledično prinesla več prihodka, ki je velik del narodnega gospodarstva.

Sledil sem svojemu očetu in se leta 2007 tudi uradno pridružil agenciji; postopno sem se res začel zanimati za doživljajski turizem. Bilo mi je očitno, da se moram naučiti vseh vidikov trekkinga, planinstva, alpinizma in drugih plati turizma. Zato sem se leta 2012 vpisal v osnovni tečaj planinstva oziroma alpinizma. Tistih štirideset dni tečaja je bil najboljši, najlepši čas moje kariere, saj sem se imel priložnost naučiti vseh osnov trekkinga in plezanja, pa tudi izkusiti tovarštvo med tečajniki, ki so kasneje sami postali vodniki in alpinisti. Največje odkritje zame

Namgyal Zangbu
Sherpa
Arhiv Namgyal
Zangbu Sherpe

pa je bila PZS, ki je od leta 1979 vodila tečaje za prihodnje nepalske vodnike in tako ustvarjala izurjeno delovno silo. Šola v Manangu, 3540 m, leži ob znameniti in slavni trekinski poti okoli Anapurn, po kateri hodi na tisoče obiskovalcev iz celega sveta. V evropskem slogu narejena stavba lahko kadarkoli sprejme več kot sto udeležencev, inštruktorjev in pomožnega osebja. Od njenega začetka je bilo v njej za vodnike usposobljenih več kot tisoč Nepalcev in tujcev, in to se še nadaljuje. Moj oče je bil med prvimi tečajniki in zelo sem ponosen, da sem tudi jaz del tega projekta PZS. Ustanovitev šole je močno spremenila življenje vseh gorskih vodnikov v Nepal. Poleg planinskih in alpinističnih veščin so nam bile dane tudi druge življenjsko pomembne lekcije – osnove prve pomoči, vremenske razmere, *team-building*, sodelovanje in tovarštvo so samo nekatere od mnogih pomembnih stvari, ki smo se jih naučili. Poleg tega so me spodbudili, da sem se udeležil nadaljevalnega tečaja in ga uspešno končal v letu 2014.

Zelo očitno je, da je Hillaryjev sklad zelo spremenil življenje mnogih ljudi v pokrajini okoli Everesta. Prepričan sem tudi, da je bil slovenski prispevek, ki ga zelo cenim, vsaj tako vpliven, kar zadeva spremembo življenj mnogih ljudi, in to gre naprej. Da bi se ta blagodejni učinek nadaljeval tudi v prihodnje, bi morale biti po mojem mnenju narejene nekatere nujne stvari, ki bi izboljšale učinkovitost obstoječih prostorov. Šolo bi morali uporabljati pogosteje tudi za druge namene, namesto da je v uporabi samo en mesec v letu, ko jo uporablja NMA za svoje tečaje. Domačinom v Manangu je treba pomagati nadgraditi znanje in veščine z izobraževanjem, usposabljanjem na področju hotelirstva, prehranske ponudbe, dela s strankami, prve pomoči, ozaveščanja o višinski bolezni in podobno. Zgradbo bi bilo treba prenoviti – prepleskati zunanost in notranost ter okrasiti notranje stene, prenoviti kuhinjo in stranišča ter obnoviti postelje za tečajnike in inštruktorje. Obnova oz. prenova bi bila smiselna samo, če bi jo uporabljali vse leto ali pa vsaj v trekinski sezoni od februarja do maja in od septembra do novembra. To pomeni, da bi šolo lahko uporabljali kot planinsko kočjo in kot izobraževalni center za druga usposabljanja s stalnim oskrbnikom čez vse leto. Dobra cestna povezava in bližina letališča pomenita, da ima šola veliko možnosti za ustvarjanje prihodka, ki bi se lahko uporabljal za njeno vzdrževanje. V letošnji plezalni sezoni, ko smo slišali mnogo novic

o vedno večjem številu smrtnih nesreč v gorah, še posebej na Everestu, se je razvila polemika o številu dovoljenj, ki jih daje vlada, o višinski bolezni, o neskladju in prisotnosti oficirja za zvezo in ne nazadnje o neizkušenosti plezalcev. Iz vsega navedenega lahko potegnem samo en logičen sklep, in ta je, da je ustrezno usposabljanje edina rešitev. Kot primer navajam, da se je peščica izkušenih in dobro usposobljenih vodnikov pravilno odločila, da je opustila vzpon na Everest in odpeljala svojo skupino proti Makaluju, kjer so uspešno prišli na vrh in se tudi vsi vrnili v dolino. Osebnost sem in bom še naprej priporočal osnovni planinski in alpinistični tečaj vsakomur, še posebej pa vsemu mojemu osebju, da bodo lahko v vsakem primeru ravnali pravilno in strokovno.

Imel sem tudi srečo, da sem se srečal s številnimi slovenskimi živimi legendami, s katerimi si delim enako ljubezen do gora in od katerih sem prejel mnogo dragocenih nasvetov. To so resnični učitelji in vodniki in lahko si samo predstavljam, kako je hoditi po njihovih stopinjah in biti del planinske, alpinistične skupnosti v 21. stoletju.

Na koncu bi rad izrazil svoje največje spoštovanje in hvaležnost Planinski zvezi Slovenije in slovenski vladi, da sta se tako potrudili in razvili takšen vzorčni model daleč izven svojih državnih meja, v državi, kjer se potreba po takšni vzorni šoli lahko izmeri s številom kvalificirane delovne sile in z življenji, ki jih je rešilo predhodno kakovostno usposabljanje.

Hvala Vam.

Namgyal Zangbu Sherpa,
vodja trekinske agencije Khumbi-Ila

Bil sem eden prvih

Bil sem eden prvih učencev, ki jih je takratna jugoslovanska, dejansko pa PZS šolala v Manangu. Takrat sem sicer že bil vodnik pohodništva, toda s tečajem sem se naučil veliko bistvenih elementov varnega gibanja in tudi to, kako biti boljši vodnik. Po osnovnem usposabljanju sem nadaljeval s tečajem za inštruktorja in nato z osnovnim tečajem skalnega plezanja v

okviru UCPA¹ v Franciji. Nato sem od 27. junija do 4. septembra v Franciji obiskoval ENSA² in septembra 1983 prejel diplomu iz alpinizma.

Od ustanovitve šole v Manangu so imeli številni Nepalci možnost udeležbe na osnovnih in nadaljevalnih tečajih planinskih in vodniških veščin, kakor tudi na tečajih za pripravnike za gorske vodnike, ki jih je v sodelovanju PZS in Nepalske planinske zveze omogočila šola v Manangu. To sodelovanje je do danes ustvarilo številne profesionalne planinske in gorske vodnike, in kar je najpomembneje, tudi 63 vodnikov z licenco UIAGM.

Prispevek, ki ga je PZS vložila v šolo v Manangu, ter stalna podpora z inštruktorji, zdravniki in njihimi strokovnjaki za usposabljanja sta bila neizmerljiva – res sem ponosen in počaščen, da sem bil lahko del tega. Po usposabljanjih sem nadaljeval delo kot vodnik in hkrati postal aktivni član Zveze trekinških agencij Nepala. Zavedal sem se potrebe po razvoju turizma v Nepalju s pomočjo ustreznega strokovnega znanja in upravljanja. Zato sem postal aktivnejši v Nepalski planinski zvezi in dosegel, da sem bil po dva mandata podpredsednik in nato še predsednik zveze. Trenutno delujem v lastni agenciji za plezanje in pohodništvo s sedežem v Katmanduju in večino uspeha dolgujem svojemu osebnemu trdemu delu, predanosti, in kar je najpomembneje, PZS, ki mi je pomagala pri mojih začetnih korakih.

Zimba Zangbu Sherpa

¹ Union des Centres Sportifs de Plein Air.

² Ecole Nationale de Ski et d'Alpinisme.

*Zimba Zangbu
Sherpa
Foto: Bajan Pollak*

*Dr. Andlovic predava
prvo pomoč, na desni
Nejc Zaplotnik in
Danilo Cedilnik - Den.
Arhiv Danila
Cedilnika*

Gostje v lepi deželi

Prvi tečaj leta 1979

Ker se na odpravah v Himalaji ponesreči veliko višinskih nosačev (večina so iz rodu Šerp, ki živijo v gorskih vaseh na veliki nadmorski višini), jih je treba naučiti uporabljati cepin in dereze, rokovati z vrvo in varovati, narediti sidrišče ... , kar je večkrat poudarjal Aleš Kunaver, ki je imel kot vodja odprav bogate izkušnje. Eden od njegovih vizionarskih projektov je tako postala Šola za šerpe, kot smo jo prvotno imenovali.

Od urada do urada, od Ljubljane do Beograda je hodil s svojo zamisljivo in na koncu s pomočjo Zavoda za mednarodno sodelovanje zbral denar. Vseskozi je sodeloval tudi s Planinsko zvezo Nepala (NMA), zlasti z njenim predsednikom gospodom Pokharelom in ministrom za turizem.

Ko je kot vodja alpinistične odprave na Anapurni 2 in 4 videl zelo lep kraj malo pred slikovito vasjo Brago in Manangom, je prostor ob jezeru izbral za šolo. Kraj je bil primeren tudi zato, ker so v bližini (pol ure hoje) začeli graditi manjše letališče. Tako je tam zraslo

poslopje šole, največja stavba daleč naokrog, na kateri sta še danes na spominski plošči v slovenščini in nepalščini napisano Kunaverjevo ime kot ime ustanovitelja šole in njegov reliefni portret, ki ga je izdelal kipar Bojan Kunaver.

Sredi maja leta 1975 me je povabil, naj bom inštruktor na prvem tečaju. Avgusta istega leta je na sestanku UIAA v Švici Aleš Kunaver v debati, da bi bilo dobro organizirati alpinistične tečaje za Šerpe, ker se jih veliko ponesreči, vsej dvorani povedal, da prvi tečaj že poteka (od 26. avgusta do 9. oktobra 1979), da so tam

Tečajniki in inštruktorji na prvem tečaju, zadaj Anapurna 4
Arhiv Danila Cedilnika

Na kratko, kako je potekal tečaj. Teoretični del je bil v šoli: prva pomoč, vozli, navezovanje, nevarnosti v gorah, višinska bolezen, improvizacija transporta ponesrečenca ..., zvečer smo gledali diapozitive – slovenske gore, Makalu, Everest.

Praktični del pa je potekal takole:

6. do 11. septembra smo šli v bazni tabor pod Anapurno 2 in 4, visoki približno 4800 metrov, tam smo vadili plezanje v skali, varovanje, imeli pa smo tudi prikaz smučanja na višini 5200 metrov.

12. septembra je prišel v šolo za nami Aleš Kunaver in imel predavanje o organizaciji odprav.

15. do 17. septembra smo opravili vzpon na še neosvojeni vrh, visok približno 6000 metrov. Vadili smo plezanje v snegu in ledu ter prečenje ledenika.

23. do 26. septembra smo se povzpeli na Pisang Peak, 6.111 m.

28. septembra do 1. oktobra smo preplezali novo smer na Čulu East, 6500 m. Vzpon so opravili samo prostovoljni tečajniki, več kot polovica jih je šla na lažjo turo. Inštruktorji pa smo naslednji dan splezali sami še na Čulu Far East, 6100 m, in sestopili po neznani dolini mimo ogromnega slapa.

2. oktobra so tečajniki opravili izpite. Glede na njihove izkušnje, prednanje in delavnost na tečaju smo jih razvrstili v tri kategorije.

3. oktobra smo zapustili šolo. Ena skupina se je vrnila po dolini Marsiandi, Nejc Zaplotnik, Jože Andlovic in jaz ter osem tečajnikov pa smo šli čez Torong La, 5416 m, v Mukminat.

8. oktobra smo prišli v Pokro.

9. oktobra smo se iz Pokre z avtobusom odpeljali v Katmandu.

10. oktobra sta minister za turizem in predsednik NMA podelila diplome in značke udeležencem tečaja.

12. oktobra smo preko New Delhija, Aten in Dubrovnika leteli v Ljubljano.

trije slovenski inštruktorji (zdravnik Jože Andlovic, Nejc Zaplotnik in Danilo Cedilnik) in je stavba že skoraj zgrajena. Ko je prišel kasneje za nami v Manang, nam je pripovedoval, kakšno popolno presenečenje je ta novica povzročila med delegati.

Takoj sem začel pripravljati učni načrt, ki je imel za osnovo alpinistični začetni tečaj in delno program za gorske vodnike. Kasneje, ko se je projektu pridružil Nejc Zaplotnik, sva ga skupaj nadaljevala. Naredila sva učbenik, jaz sem veliko ilustriral in naredil plakate z glavnimi poudarki. Besedila so bila žal le v angleščini,

*Vsi trije inštruktorji, zadaj Anapurna 2
Arhiv Danila Cedilnika*

kasneje pa so jih prevedli tudi v nepalščino. Glavne teme so bile: orientacija, prva pomoč, vremenoslovje, plezanje v kopni skali, plezanje v snegu in ledu, sidrišča, varovanje, gibanje na ledeniku, improvizacija transporta, organizacija odprave.

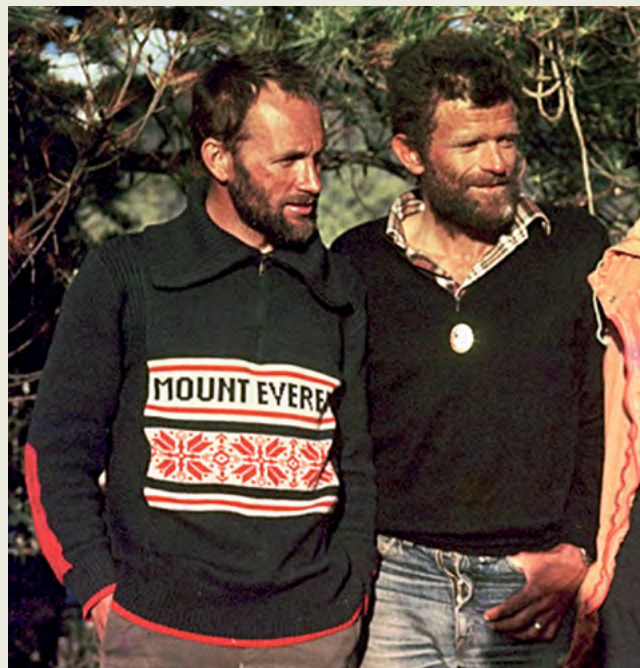
Šola za nepalske gorske vodnike – Manang 1979

26. avgusta smo se z avtobusom odpeljali proti Pokri. Do vasi Dumre, kjer se je začel naš pohod v Manang (sto trideset kilometrov), smo se vozili šest ur. Tečajnikov je bilo enaindvajset, zraven pa še vodja nepalskih udeležencev Sonam Gjalcen in pomočnik Sambu Tamang. Tečajniki so bili v večini Šerpe, nekaj pa jih je bilo tudi iz drugih etničnih skupin. Od vasi Dumre do šole smo hodili sedem dni. Tečajniki so sami organizirali nosače, hrano, prostore za tabor, mi pa smo imeli vsak dan po pohodu z njimi pouk, predvsem orientacijo, branje zemljevidov, urejanje taborov. Vsak dan so pisali dnevnik in zvečer prebrali vsem na glas, kaj so doživeli čez dan. Lahko so pisali in brali v angleščini ali nepalščini, branje je bilo prostovoljno.

Drugega septembra smo prišli do šole, ki so jo še dograjevali pod strokovnim vodstvom našega gradbinca in alpinista Petra Janežiča - Petrača. Najprej smo usposobili generator, da smo imeli elektriko, obesili zastave in uredili taborišče ob šoli.

Čeprav ne bomo nikoli natančno vedeli, smo nedvomno bistveno vplivali na varnost višinskih nosačev na odpravah. V desetletjih se je v slovenski šoli za nepalske gorske vodnike pod vodstvom naših inštruktorjev nabralo blizu tisoč tečajnikov. Koliko življenj in poškodb smo prihranili, ne vemo, so pa tečajniki z diplomo in značko lažje dobili delo na odpravah in trekingih, nekateri so kmalu po tečaju ustanovili svoje agencije za odprave na visoke vrhove in pohode po nepalskih dolinah. S tem smo nedvomno pospešili razvoj turizma.

Inštruktorji na drugem tečaju: Stane Belak, Zvone Korenčan, Vanja Matijevc, Vlado Schlamberger in Bojan Pollak Foto: Danilo Cedilnik

Tečajnikom smo že na začetku povedali, da smo mi le gostje v njihovi lepi deželi, da nismo "sahibi",¹ ampak smo enaki drug drugemu; spreminjali smo miselnost, ki je bila tem narodom vcepljena že davno prej, preden so tja prišli prvi zahodnjaki. Enako težke nahrbtnike smo nosili, gazili smo naprej, jutranji čaj v šotor je postalo le prijateljsko dejanje medsebojnega spoštovanja. Še dve anekdoti. Ko je Nejc pripravljaval predavanje o streli, mi je rekel, naj švigam sem in tja, da si bodo bolje predstavljali strelo, Jože pa se je oglasil: "Jaz bom pa grmel." Na drugem tečaju, na katerem sem bil glede na izkušnje nekako prvi med enakimi, so bili inštruktorji: Stane Belak, Zvone Korenčan, Vanja Matijevc, Bojan Pollak in Vlado Schlamberger. V šolo smo povabili lokalne prebivalce, da jim pokažemo diapozitive s prvega

tečaja. Na platno v šolski učilnici sem projiciral predvsem domačine, njihova polja in hiše. Nemo so strmeli, prvič so videli projekcijo. Pri prvem obrazu pa so vsi skočili pokonci, s prsti tipali platno, se smejali, kričali (poglej, to si pa ti, glej, kakšna je ...), hrup je bil nepopisen in naše zadovoljstvo tudi.

No, pred štirimi leti sem bil ponovno v Manangu. Danes prideš iz Katmanduja s *terencem* ali tovornjakom do šole in še naprej v enem dnevu in tudi elektriko in kinodvorano imajo. Gledali smo film *Sedem let v Tibetu*. Kot otrok sem videl prve filme o osvajanju himalajskih vrhov in nedvomno je življenje pestrejšje kot vsak roman ali film. Nepredstavljivo je, da bo ta mladi sanjač nekoč učil domačine v Himalaji, kako se pleza na visoke vrhove. In vendar jih je.

Članek sem napisal tudi v spomin ustanovitelju šole in prvim inštruktorjem: Alešu, Jožetu in Nejcu. ●

Na vrhu vzhodnega Čuluja, 6500 m, na levi Nejc Zaplotnik
Foto: Danilo Cedilnik

Priprava na pouk, midva z Nejcem Zaplotnikom na desni
Arhiv Danila Cedilnika

¹ Hišni gospodarji.

Jani Bele

Z znanjem bo življenje boljše

Thank you, sir. Hvala, gospod.

Razmajan avtobus nas izvrže v vasi Dumre. Po celodnevni vožnji pretegujemo razbolele ude, ko mi pogled obstane na lči. Po licih ji polzijo solze in do izbruha vulkana na moža, zakaj jo je pripeljal sem, je le še trenutek. Že v avtobusu je s telesom zaustavila curek bruhanja enega od domačinov, pri izstopanju iz avtobusa pa je prvi korak pristal v kupčku iztrebkov.

Dilip Rai v Manangu leta 1990

Nedaleč stran Dado žalostno zre v svoj nahrbtnik, ki so ga pravkar s strehe avtobusa vrgli dol in je ob stiku s cesto dvignil oblak prahu. No, tudi naši so pristali zraven njegovega, a kaj, ko je bil v njegovem neki prototip računalnika, katerega delovanje je nameraval preizkusiti na višinah. Računalništvo je bilo šele v povojih in spoznavanje notranjosti računalnika je bilo za Dada zelo koristno.

Po slabo prespani noči, ko smo se privajali na "udobje" *lodža*, me je zunaj presenetil pogled na zbrano množico. Že nas je bilo veliko (zdravnik, arhitekt, filmski snemalec z ženo, štiri inštruktorji), kakšnih trideset tečajnikov, kuharska ekipa, nosačev se pa skoraj prešteti ni moglo. Za mesec in pol, ki ga bomo preživeli v šoli, se je nabralo res veliko tovorov. Svoje je dodal še gradbeni material, predvsem plošče valovite pločevine. Ravna streha na zgradbi šole je puščala na mnogih koncih in zaščita s postavitvijo prave strehe je bila nujna.

Dilip Rai

Foto: Jani Bele

Sedemdnevna hoja ob bučeči reki Marsyangdi je minevala v vsakodnevnih nalivih in čudili smo se, zakaj tečaj organizirajo v času monsuna. Dobili smo logičen odgovor – ko je lepo vreme, so vsi tečajniki na odpravah. Lega šole na severni strani Anapurn je glede tega naravnost idealna. Širok greben zadrži oblačne gmote na južni strani in padavin tu skoraj ni. V vaseh, skozi katere nas vodi pot, nas preseneti zagnanost pri gradnji novih *lodžev*, kajti trekking okoli Anapurn se hitro uvršča med enega najlepših na svetu. Srečujemo se s kolonami nosačev, ki s prenašanjem težkih tovorov oskrbujejo vasi po dolini. Ob prihodu v šolo porabimo kar nekaj časa, da uredimo notranjost, primerno za kolikor toliko udobno prebivanje. No, nekateri si vseeno raje izberemo prenočevanje pod platneno streho šotorov.

Sledi še izplačilo nosačev, ki odidejo nazaj v dolino, in tečaj se lahko začne. V bistvu se v prav ničemer ne loči od mnogih tečajev, ki sem jih vodil pri nas ali bil na njih inštruktor. Edina težava je v sporazumevanju. Zelo malo tečajnikov namreč zna angleščino, v kateri predavamo, in z vseh koncev je slišati glasno prevajanje tistih, ki nas vsaj malo razumejo. Tak način se je izkazal kot zelo koristen predvsem pri izpitih. Določili smo "uradnega" prevajalca, tečajniku zastavili vprašanje, na katero je v odgovor mukoma iztisnil pet besed, prevajalec pa je potem na dolgo in široko razlagal, kaj je s tem mislil.

Že takrat smo razmišljali o prihodnosti šole. Peter, ki je bil dolga leta odgovoren za njeno delovanje, je to povzel zelo na kratko: "Idealno bi bilo, če bi nam uspelo izobraziti tečajnike do take stopnje, da bi oni sami nekoč predavali drugim tečajnikom – ampak tega ne bo še sto let." Po opravljenih izpitih dobijo tečajniki diplome in sledi samo še slovo. Oni bodo odšli nazaj po dolini, mi pa želimo zaokrožiti pot okoli Anapurn. K meni pristopi tečajnik Dilip Rai. V preveliki izrahljeni puhovki, ki jo je dobil na kdo ve kateri odpravi, in tudi kapa mu večkrat pade čez oči. Stisne mi roko, zazdi se mi, kot da v njegovih očeh zasledim

lesk solze, ko mi reče z globokim glasom: "Hvala, go spod, za znanje, ki ste mi ga dali. Z njim bo moje življenje boljše."

Tendi Sherpa v Manangu leta 2011

Ni bilo treba sto let, v slabih tridesetih se je svet, in z njim tudi Nepal, korenito spremenil. Po internetu so informacije in z njimi znanje dosegli zadnje kotičke sveta na vseh področjih. Tudi planinskem. Mnogi tečajniki, ki so obiskovali naš tečaj, so nadaljevali izobraževanje predvsem pod okriljem Francozov. Ti so organizirali nadaljevalne tečaje prav tako v Manangu, povabili najbolj zagnane v ENSO (Nacionalna šola smučanja in alpinizma v Chamonixu) in kar nekaj jih je doseglo najvišjo možno stopnjo alpinistične izobrazbe – naziv mednarodni gorski vodnik. Korenito so posegli v delovanje planinske organizacije v Nepal, tako da imajo sedaj na eni strani zelo močno zvezo alpinističnih inštruktorjev, na drugi pa zvezo gorskih vodnikov. No, v glavnem so v obeh organizacijah eni in isti ljudje. Prav presenečen sem bil, ko sem prisostvoval njihovim predavanjem. Bili so tako strokovni, da bi lahko predavali na katerikoli alpinistični šoli pri nas. V teh letih delovanja šole smo torej dosegli, da domači inštruktorji lahko predavajo tečajnikom v nepalščini. Eden redkih humanitarnih projektov kjerkoli po svetu, ki se lahko pohvali s takim zaključkom. Dejansko nas ne potrebujejo več. Ali pa le malo, kot mi je razložil vodja tečaja Lambabu:

"Dobro je, da ste vi zraven. Starejši, s sivo brado, delujete strogo, tako da vas tečajniki jemljejo resno – in s tem tudi nas inštruktorje." Nisem si mislil, da bom kdaj nastopal v vlogi strašila.

Potek šolanja se je temeljito spremenil. Dobršen del teoretičnih predavanj se odvija v Katmanduju, kjer so na voljo predavalnice in tehnični pripomočki, osnove plezanja in vrtni manevri se poučujejo na treh umetnih plezalnih stenah in v naravnem plezališču v bližini mesta.

A brez Mananga ne gre. Avtobus se v kraju Dumre ustavi le toliko, da se na malo ožjem ovinku naš šofer dogovori s šoferjem nasproti vozečega kamiona, kdo ima prednost, in že nadaljujemo vožnjo po asfaltni cesti do Besisaharja in še naprej po makadamu do Bhulbhuleja. Z začudenjem gledam, kaj se dogaja v tej dolini. Na začetku gradijo veliko hidroelektrarno, više je videti gradbišča pretočnih elektrarn, z gradnjo ceste na desnem bregu reke pa prodirajo proti začetku doline. Hodimo še po poti, ki so jo v zadnjih letih uporabljali udeleženci trekingov in ki so jih v desetletjih pred njimi uhodile množice nosačev, ki so z najnujnejšim oskrbovali prebivalce vasi po dolini. Trekingarjev je vedno manj, kajti kdo bo hodil po dolini, kjer ti na nasprotni strani prašijo *terenci* in se isto dogaja po sosednji dolini reke Kali Gandaki, kjer se zaključijo nekoč tako lepo potovanje. Zaradi upada turistov so mnogi, skoraj novo zgrajeni *lodži* zaprli svoja vrata.

In tudi nosačev, ki so dajali pečat pokrajini, skoraj ni več. Nadomestili so jih podjetni posamezniki, ki so

Tendi Sherpa
Foto: Jani Bele

jim z nabavo mul prevzeli posel. A tudi ti ne bodo dolgo – samo da se konča gradnja ceste. To, z gradnjo ceste, je pa kar nevarna stvar. Ko zatulijo sirene, ki naznanjajo začetek miniranja, letamo kot zmešane kure in iščemo varna zaklonišča, še preden priletijo nad našimi glavami kamniti izstrelki. Da ti niso tako nedolžni, pričajo luknje na strehah domačij.

Poslopje šole nas pričaka skoraj v takem stanju, kot jo imam še v spominu. Edina sprememba je v majhni novozgrajeni zgradbi z napisom – *Toliet*. A kaj, ko niso vanj speljali vode iz bližnje reke, zato se nekaj tečajnikov takoj loti kopanje dveh lukenj v bližini, kamor naj bi še cesar hodil peš. Skupinska spalnica v prvem nadstropju je stvar zase. Pod njo je namreč kuhinja, kjer kuhajo na plin, ki včasih (redno) slabše izgoreva, in stanje v spalnici spominja bolj na plinsko celico. Zaradi vsega tega se že čez kakšen dan za nekaj časa preselimo v bližnje mesto Manang, kjer v hotelu dobimo znatno večje udobje. Tudi ledenik pod Gangapurno je s tem znatno bliže za učenje ledeniške tehnike.

Imeli so me za strogega predavatelja. Celo na izpiti so prišli s čelado na glavi.
Arhiv Janija Beleta

Naporno
prenašanje
tramov za novo
streho na Šoli
Foto: Jani Bele

Med tečajem je dovolj časa za pogovore tako s tečajniki kot z nepalskimi inštruktorji. Predvsem zadnji so zelo zanimivi in razkrivajo različne življenjske zgodbe. Vedno nasmejeni in prijazni Tendi Sherpa mi je z grenkobo pripovedoval o svojih gorniških začetkih. V mladih letih so ga kot *kitchen boy*a (kuharskega pomočnika) na odpravah čakala najtežja opravila. Tovori hrane, ki jih je prenašal na vsakodnevni etapi, so se velikokrat približali petdesetim kilogramom, in ko se je na koncu dneva zgrudil v kuhinjski šotor, ga je čakalo nabiranje drv, lupljenje krompirja, kuhanje in po vsem tem še pomivanje posode. Potem ga je agencija, pri kateri je bil zaposlen, zaradi njegove zagnanosti poslala na tečaj v Manang in od tu se je začela njegova pot strmo dvigovati. Danes kot inštruktor poučuje na tečajih NMA (Planinska zveza Nepala) in kot uveljavljen gorski vodnik vsako leto vodi kliente predvsem na osemtisočake. S še tremi brati so bili do sedaj več kot tridesetkrat na Everestu. Eden od bratov je celo na nalepki njihovega piva Everest. Klienti ga vabijo k sebi po celem svetu, da jih vodi na njihove najvišje vrhove. In Švicarji so napisali knjigo o njem.

Tudi Pemba ima dosti povedati. Z visoko atletske postavo izstopa iz večinoma majhnih rojakov. Prav občudoval sem ga, kako elegantno je plezal na umetni steni, in slike različnih položajev njegovega telesa bi bile primerne za kakšen plezalni priročnik. S še večjo spoštljivostjo sem ga gledal ob pripovedovanju o njegovem pogumnem dejanju, ko je hitel na pomoč ob katastrofi plezalcev na K2. O tem je bil posnet film *Vrh* (*The Summit*), on pa je postal osebnost meseca revije Time.

Povratek po dolini je potekal večinoma že po novo-zgrajeni cesti. A kaj, ko v času monsuna ni nič

stalnega. Po nekajurnem namakanju in brodenju po blatni cesti je naenkrat zmanjka. V dolžini kakšnih sto metrov jo je plaz blata preprosto izbrisal s pobočja. Čaka me prav "zanimivo" prečenje tega dela, kajti blatni plazovi se v različnih časovnih razmikih še vedno usipajo čez cesto. Pripravim se kot na štartu teka in se ob znaku, ki mi ga dajo opazovalci pobočja nad mano, poženem ob njihovem navijanju čez blatno brozgo. Na varnem pogledam nazaj in vidim kolono mul z našo opremo, kako se zaustavi na začetku podora. Po dolgem omahovanju se vodiči odločijo, da je prečenje za njih le preveč nevarno, obrnejo se in šele čez nekaj ur pridejo po drugem bregu za nami. Tudi jaz se pripravim, da bom nadaljeval pot, ko se nena doma izza ovinka primaje lokalni avtobus, ki si počasi utira pot po globokem blatu. Od kod? Kam? Kako? Ob pogledu nanj mi pred oči takoj stopijo prizori filma *Ko to tamo pjeva*. Skozi šipo se reži obraz mladega šoferja za velikim volanom, zato še malo bolje pogledam, ali morda za njim ne stoji Pavle Vujisić in mu prigovarja: "Vozi, Miško!" Naprej ne more, za obračanje tudi ni dovolj prostora – verjetno ga bodo pustili kar tu, dokler ne popravijo ceste.

Ramon v Manangu leta 2013

Na PZS je padla odločitev, da Slovenci ne bomo več sodelovali pri izobraževanju na tečajih v Manangu. Bojč (Bojan Pollak) je dosegel, da bi se vendarle spodobilo, če bi vsaj en naš inštruktor na tečaju simbolno predal šolo Nepalcem, in tako odpotujem kot inštruktor še zadnjič tja.

Po prespani noči v "našem" hotelu Thorong Peak odidem zjutraj na sedež NMA (no, zgradbo z mnogimi zgodbami so čez dve leti podrl in zdaj raste na tem

mestu nov blok). Tu me čaka neprijetno presenečenje. Začetek tečaja so prestavili za tri tedne (lepo, da so me obvestili, ko sem že tukaj). Imajo neko volilno skupščino, veliko inštruktorjev na tečaju kandidira za pomembne funkcije, in tako ...

Kako porabiti čas? Najraje bi odšel na kakšen trekking, a dežja in blata bom imel dovolj že na poti v Manang. Lahko bi šel v narodni park Chitwan, a tudi tiste ceste se bom *prenažrl* na poti na tečaj.

Tako raziskujem mesto in njegovo bližnjo okolico, na televiziji odkrijem indijsko postajo z ameriški filmi, k sreči imam nekaj knjig s seboj in čas nekako mine.

Tečaj se začne. Vprašam Tendija, ali je bil izvoljen na funkcijo, za katero je kandidiral. Ne, ker so volilno skupščino prestavili na jesen. *Grrr*.

Tudi tokrat je del tečaja kar v Katmanduju, po dobršnem delu poti do šole se že pripeljemo, v zgradbi šole pa prenočimo le dvakrat, potem se preselimo pod ledenik zraven sedla Kang. Inštruktorji namreč menijo, da se mora tečaj odvijati večji del na prostem, kajti precej tečajnikov je iz glavnega mesta in so imeli do zdaj zelo malo stika z gorami. In kaj bo z zgradbo šole? Imajo visokoteleče želje. Vidijo jo kot vodniški urad z bogato knjižnico, spredaj parkirišče za avtomobile, zadaj heliodrom ...?

Tečaj zapustim nekaj dni pred koncem, ker imam rezerviran letalski let. Zvečer pred odhodom imam v jedilnici kratek govor, v katerem orišem delovanje

šole, in jim zaželim še veliko uspeha pri nadaljnjem izobraževanju.

Zjutraj mi dodelijo za spremstvo v dolino in pomoč pri nošnji opreme mladega fanta z imenom Ramon. Dokaj netipično ime za Nepalca – verjetno je njegova mama gledala katero od mehiških nadaljevank. Do sedaj sem ga videval le v kuhinji, kjer je opravljal klasično delo *kitchen boy*. V oči mi je padel, ko je vsako jutro z zavistjo gledal tečajnike, samo malo starejše od njega, kako so opremljeni s cepini, klini in vrvmi odhajali proti ledeniku. Sedaj me čaka, tam ob kuhinjskem šotoru, z golimi nogami se prestopa v čez noč zapadlem snegu in se kot otrok razveseli mojih pohodnih čevljev, ki sem mu jih "posodil". Ko se čez štiri dni v dolini posloviva, mi prav skrivnostno prišepne: "Veste, naslednje leto bom šel pa tudi jaz na ta tečaj." A še preden odideva v dolino, se postavim ob rob tabora. Mimo mene hodijo skupine tečajnikov z inštruktorjem spredaj, stiski rok, objemi ... In ko odide zadnji, se počasi obrnem proti dolini. Kar težko mi je, ker se zavem, da se s tem končuje neko obdobje, neka vizija, neko poslanstvo. In zdi se mi, da z mano stopajo proti dolini Aleš in številni naši zdravniki in inštruktorji, od katerih je vsak pustil delček sebe v tej zgodbi. In zdi se mi še, da ponovno slišim Dilipa Raija, ko mi pravi s svojim globokim glasom: "Hvala, gospod, za znanje, ki ste mi ga dali. Z njim bo moje življenje boljše." ●

POHODNI ČEVLJI ROČNO IZDELANI S STRASTJO

ROJENI NA BAVARSKEM - NOŠENI PO CELEM SVETU

WWW.HANWAG.COM

OUTDOOR FOOTWEAR
SINCE 1921

HANWAG MAKRA COMBI GTX

Narejeni za zahtevne alpske poti. Ti gorniški čevlji, združljivi z derezami, so lahki, a hkrati trpežni. Membrana GORE-TEX zagotavlja suha stopala in dober oprijem na skali. združljiv s polavtomatskimi derezami.

Če te nekdo prosi za pomoč, mu pomagaj

Ob 40-letnici ustanovitve šole

Letošnji tečaj je potekal od 8. junija do 12. julija, najprej deset dni v Katmanduju in ostali del v Manangu. Prvi dnevi v Katmanduju so bili namenjeni uradovanju, to je sprejemu kandidatov, spoznavanju pravil v zvezi s trekingom in alpinizmom. Sledilo je seznanjanje z opremo, plezanje na umetni steni ter pregled opreme vsakega tečajnika. V Manang smo odpotovali 18. junija, in to ločeno. Tečajniki si sami organizirajo potovanje. Do šole se potuje dva dni. Prvi dan do Besisaharja smo šli s svojim avtobusom, drugi dan pa z dvema džipoma in tovornjakom, polnim opreme, do vasi Humde, od koder smo šli naslednji dan peš do šole.

Splošno o letošnjem tečaju

Uradno srečanje v šoli v Manangu je bilo 20. junija ob štirih popoldne ob čaju, kavi in piškotih. Del tečaja je nato potekal v šolski zgradbi in bližnji okolici, nato na vmesnem taboru na planini, 4200 metrov nad vasjo Ngawal, ter na višinskem taboru Kangla Camp, 5100 m.

Glavnina predavanj in del tehničnih veščin se je izvedla v šoli, na obeh taborih pa je bilo predavanj manj. Tu so se učili predvsem tehničnih veščin; na vmesnem taboru so se učili in vadili v bližnjih skalnatih stenah, na višinskem taboru pa na približno petdeset minut oddaljenem ledeniku. Zadnji dan na višinskem taboru so imeli izpite, ki so potekali na ledeniku. Na vseh treh mestih, kjer se je odvijal tečaj, je bila vključena aklimatizacijska tura.

Kljub monsunu smo imeli malo padavin, kar je olajšalo predvsem praktično delo na terenu. Na vseh aklimatizacijskih turah in pohodih do višinskih taborov so bili tečajniki razdeljeni v skupine, vsaka s svojim inštruktorjem. Po poti so vadili orientacijo, vodenje, pravilno hojo ... To je uvedel že Bojan Pollak in lepo je videti, da s tem nadaljujejo.

Vsak dan ob osemnajstih je bil pregled dneva. Zanimiva, pestra ura, ki jo je vodil dežurni inštruktor. Poročila so pripravili: dežurna tečajnika, skupina, ki je tisti dan pomagala pri delitvi hrane, in skupina, ki je skrbel za okolje. Včasih je bilo vključeno kratko predavanje. Pod točko razno so tečajniki lahko dodatno spraševali o temah in tehniki ter imeli možnost dati predloge, ki so bili največkrat praktični in v glavnem sprejeti. Pregleda dneva sem se rada udeležila.

*Pred odhodom v
Manang: vsi inštruktorji,
ekonom, sirdar, osebje
Planinske zveze Nepala
(NMA)
Arhiv Anda Perdan*

*Pred odhodom na aklimatizacijsko turo je treba preučiti karte.
Foto: Anda Perdan*

Tečajnikov je bilo dvainštirideset od prijavljenih sto osemdeset kandidatov, od tega dve ženski, za katere imajo rezerviranih šest mest, vendar sta samo dve izpolnili pogoje za sprejem. Agencije, članice NMA, lahko prijavijo vsaka samo po enega kandidata, ki mora imeti dve leti izkušenj na trekingih ali odpravah. Tečajniki so imeli najmanj srednjo izobrazbo, nekateri tudi višjo oziroma visoko, vendar so se kasneje odločili za poklic vodnika, večina za vodenje trekingov različnih stopenj zahtevnosti, tudi na treking vrhove. Nekateri od tečajnikov že sodelujejo na odpravah, celo vodijo goste na Everest in si želijo postati mednarodno priznani gorski vodniki. Imeli smo tečajnika, ki je letos maja osvojil tretji najvišji osemtisočak Kangčendzengo, 8586 m. Med seboj so si pomagali, in to je bilo še posebej vidno pred izpiti. Ozaveščenost glede okolja je bila dokaj visoka, posebej glede plastike in drugih odpadkov, higijene rok in stranišč.

Inštruktorjev je bilo deset. So člani NMA in mednarodno priznani gorski vodniki. Vsi so opravili osnovni tečaj pod vodstvom slovenskih inštruktorjev. Izpolnjevali so se v Franciji, Švici in imajo še vedno stike s tamkajšnjimi inštruktorji, eden pa tudi s slovenskim inštruktorjem. Med seboj so se dopolnjevali ter delili mnenja. Nadaljujejo z načinom učenja naših inštruktorjev, prilagojenim njihovim razmeram in dopoljenim z nekaterimi novejšimi metodami učenja. Pri predavanjih aktivno vključijo tečajnike k sodelovanju. Imeli so zelo spoštljiv odnos do tečajnikov, kar me je spominjalo na Bojana Pollaka, ki je to vedno poudarjal. To se obrestuje.

Eden od inštruktorjev NMA, ki je sodeloval tudi z našimi inštruktorji na tečajih, je rekel, da bi bilo dobro, če bi bil občasno na tečaju prisoten inštruktor iz tujine, ker bi bilo to koristno za tečajnike. Ideja je dobra, saj bi bila to potrditev dobrega dela nepalskih inštruktorjev in hkrati izmenjava izkušenj.

Prisotnost in delo zdravnika

Ali je zdravnik na tečaju potreben ali ne? O tem smo se pogovarjali z inštruktorji in tečajniki v Manangu in nato še na izrednem sestanku, ki smo ga imeli 14. julija na NMA. Moje mnenje je pritrdilno, in to v času, ko je tečaj v Manangu. Vsi se počutijo varnejše in s tem sproščene, če je prisoten zdravnik. To je bilo tudi mnenje inštruktorjev in tečajnikov.

Delo zdravnika je "stalna pripravljenost", če kdo zbolí, se poškoduje ali rabi posvet ter učenje prve pomoči (PP). K sreči ni bilo resnejših zdravstvenih težav, razen primera, ko je tečajnik resno zbolel in je žal moral zapustiti tečaj in oditi v Katmandu v bolnico.

Med pogoji za vpis na tečaj je tudi 18-urni tečaj PP, zato osnov nismo ponavljali, čeprav je bilo prvotno rečeno, da jih bomo. Temeljito smo predelali višinsko bolezen s poudarkom na pravilni aklimatizaciji, podhladitev, zmrzline in druge poškodbe zaradi mraza, snežno slepoto, pripravila sem dva scenarija za ponovitev nekaterih osnov PP. Predavanja so vsebovala samo bistveno teorijo ter delitev izkušenj – ki smo jih poleg mene delili še prevajalec, inštruktor Tashi in tečajniki. Nikoli ni zmanjkalo vprašanj. Še sama sem se ob tem učila.¹

Bolj osebno o tečaju

Ko sem zvedela za možnost, da bi lahko šla v šolo in da PZS nima sredstev za to, sem bila odločena, da grem, tudi če se denar ne zbere. To delo na tečaju mi veliko pomeni zaradi osnovne zelo humane ideje, zaradi katere je bila šola ustanovljena. Nalogo sem vzela zelo resno in odgovorno. Kar malo preveč, kot da bi šlo za zahtevnejši izpit. Torej je bilo prisotne tudi nekaj treme. Za tečajnike sem pripravila strnjeno obliko PP in v Katmanduju dala natisniti kopije.

¹ Več o pogojih za sprejem na tečaj in o programu najdete na spletni strani NMA.

*Učenje tehnik v skalnih stenah na vmesnem taboru na planini, 4200 metrov nad vasjo Ngawal
Foto: Anda Perdan*

V Katmandu sem prišla 14. junija in Tul Singh Gurung (inštruktor NMA, odgovoren za organizacijo tečajev) me je že naslednje jutro povabil, naj se jim pridružim. Vadili so na plezalni steni. Začeli so se prvi stiki tudi s tečajniki. Naslednji dan, 16. junija, je bil moj uradni dan prisotnosti na tečaju, zato sem se oglasila še na NMA. Lepo je, ko vidiš v pisarni nekoga, ki je bil tam že pred petindvajsetimi leti. Spoznala sem Jinesha, glavnega tajnika, s katerim sva si dopisovala o tečaju. Začutila sem, da je z dušo in srcem pri delu. S predsednikom NMA Santa Bir Lamo in generalnim sekretarjem Kul Bahadurjem Gurungom smo se srečali naslednji dan pri kosilu. Z vsem spoštovanjem, vendar se vidi, da nista bila vodnika, kaj šele alpinista. Bila pa sta zelo hvaležna za našo prisotnost in ju je tudi zanimalo, ali je PZS še pripravljena sodelovati pri obnovi šole, če ne, jo bodo sami, v bistvu Korejci, ki se zanimajo za šolo.

Bilo je prvič, da nisem šla peš od Besisaharja do Mananga. Kako drugače je, ko sediš v džipu, za marsikaj si prikrajsan ... Da ne bom sebična, nekateri domačini, ki so "živeli od trekingov", so prikrajsani za služek in nekateri so morali celo zapustiti domove, ker niso imeli zemlje za preživetje. Videz pokrajine

se je zaradi ceste spremenil. Mladi razmišljajo drugače: "Dobili bodo boljše šole, ker bodo prišli dobri učitelji. Prišli bodo zdravniki." A cesta je zgrajena že nekaj časa, pa še nič od tega. Ponekod je cesta vratomolna in v slabem stanju. Ob vrnitvi smo imeli srečo, da smo v enem dnevu prišli v Besisahar, kajti cesta je bila na dveh mestih neprevozna. Zaradi obilice dežja je ponoči na enem mestu odneslo most, na drugem pa jo je zasul zemeljski plaz.

Prvi večer v Manangu smo po večerji proslavili 40-letnico šole. Bilo je skromno in slovesno. Purba Namgyal Sherpa, eden od dveh glavnih inštruktorjev, je na kratko povedal o zgodovini šole. Želel je, da tudi jaz nekaj povem, ker sem iz Slovenije. Sporočila sem pozdrave in nekaj misli Bojana Pollaka (katerega zasluga je, da smo sodelovali na letošnjem tečaju), ter povedala o glavnem namenu, zakaj je bila šola ustanovljena, in omenila Aleša Kunaverja. Tečajniki so temu humanemu namenu močno zaploskali. Ob tej priložnosti je vsak tečajnik dobil v lični mapi izvod strnjene PP in alu folijo kot naše darilo. Na veliko presenečenje vseh so na koncu iz kuhinje prinesli ogromno torto, ki smo je bili deležni vsi (bilo nas je dvainšestdeset). Če ne bi sodelovali na tem tečaju, sem prepričana, da ne bi proslavili 40-letnice ustanovitve šole.

Nič se ni spremenilo v šoli, odkar sem bila zadnjič tam, le da je streha nad jedilnico, ki je tudi predavalnica, še bolj vodoprepustna. Kadar je deževalo, si težko dobil suho mesto. Več oken se ne zapira dobro. Kuhinja je še vedno pod spalnico in premajhna, zato so na dvorišču postavili šotor, v katerem so tudi kuhali. Vendar vse to ni motilo poteka tečaja. Predavanja so potekala po programu, upošteval se je hišni red, kuhar in pomočniki so kuhali zelo dobro domačo hrano, in kar je pomembno, hrane je bilo veliko in bila je za vse enaka.

Urnik z odmori je bil dobro načrtovan. Včasih sem pomislila, da bi bila naša verzija nekoliko bolj zapolnjena, vendar je bil program tečaja izpolnjen. Vsi tečajniki so uspešno opravili izpite. Petnajst jih je imelo popravne izpite. Ni šlo samo za učenje raznih tehnik in teorije, povsem spontano smo se učili tudi medčloveških odnosov, sprejemanja in spoštovanja drugačnosti. Ni manjkalo smeha. Eden od tečajnikov je prinesel s seboj instrument, podoben tamburici, večkrat nanj igral in ob tem pel ter privabil še nekaj drugih k petju. Po tistem sem si želela, da bi jim še sama zapela kakšno slovensko ljudsko, vendar ni bilo priložnosti.

V šoli sem bila četrtič in lepo je videti napredek, samostojne nepalske inštruktorje z dobrimi idejami (žal ni vedno posluha zanje), tečajnike, ki pridejo z več predznanja, veliko so spraševali in razreševali probleme iz svoje prakse. Res je lepo videti sadove dela slovenskih inštruktorjev.

Kot zdravnik si vedno vesel, če ni večjih zdravstvenih zapletov. Zavedam se, da sem samo človek in vsega ne morem rešiti, zato sem še toliko bolj hvaležna, da se je

vse lepo izteklo, tudi s tečajnikom, ki je moral v bolnico. Vesela sem, da sem lahko predavala teme, ki so za tečajnike še posebej pomembne, in da sem lahko podelila nekaj, kar sem se naučila iz lastnih izkušenj. Z inštruktorji smo po vsaki večerji še posedeli in se pogovarjali. Med seboj so se pogovarjali v glavnem nepalsko. Nekega večera sem kar nekajkrat zaporedoma slišala besedo "aspirin". Zanimalo me je, kaj se pogovarjajo v zvezi z aspirinom, in jih vprašala. Sledil je smeh ... in nato odgovor "Aspirant guide, not aspirin." Zaključek tečaja v šoli je bil slovesen in sproščen. Govori glavnih inštruktorjev so se nanašali na uspešno končan tečaj, nadaljnje možnosti izobraževanja, pomen znanja pri vodenju in tudi na pomen prisotnosti srca pri vsem tem. Tudi meni so dali besedo. Vsem sem izrekla pohvalo in zahvalo, spomnila sem jih na *plonk ceglec* za PP, povedala o svojem vprašanju glede "aspirina" – sledil je smeh. Ker bodo delali v glavnem s tujci, sem podelila še modrost starejšega Švicarja, do katere je prišel na svojih potovanjih: "Ljudje nismo boljši ali slabši, smo le različni, in to zaradi različne zgodovine in kulture." Sledila je še zahvala tečajnikov in nato so razdelili kuhinjskemu osebju, ekonomu in sardarju denar, ki smo ga zbrali. Spet

smo imeli torto, v katero sva zarezala s Tul Singh Gurungom. Sledil je nepalski ples. Z veseljem sem zaplesala z njimi. Ko govoriš z nekdanjimi starejšimi tečajniki, ki so še ali so bili aktivni v okviru NMA (inštruktorji, nekateri nekdanji predsedniki NMA), vidiš zelo spoštljiv odnos do "slovenske šole" in PZS. Ni jim vseeno za prihodnost šole in nekateri si še želijo sodelovanja s PZS. Čutiš, da so zraven čustva. Drugače je pri mlajših in tistih, ki niso bili na tečaju, niso vodniki ali planinci kljub funkciji na NMA. Spoštljivo govorijo, so hvaležni, niso pa čustveno navezani ne na zgradbo ne na sodelovanje s PZS. Prisotno pa je še nekaj, kar je značilno za današnji čas: "Imeli bomo največjo šolo v Aziji ... in izrazit ekonomski moment." Tudi sama sem čustveno vpeta in se še ne morem sprijazniti s tem, da bi šolo prevzeli Korejci. Počasi se oglašajo misli: "Pomembno je, da se ideja ustanovitve šole uresničuje naprej. Pomembna je vsebina, ne fasada." Bilo bi pa lepo, če bi bili Slovenci vsaj občasno prisotni. Hvala lepa VSEM, ki ste kakor koli podprli naše – slovensko sodelovanje na letošnjem tečaju, in to prav ob 40-letnici ustanovitve šole. ●

*Učenje lednega plezanja na ledeniku višinskega tabora Kangla Camp, 5100 m
Foto: Anda Perdan*

Mimobežnice o šoli v Manangu

Jeseni leta 2002 sem šel v Nepal obiskat šolo oziroma tečaj, ki sta ga v Manangu vodila Bojan Pollak in Matjaž Šerkezi, ter pogledat, kako napreduje muzej v Pokri. Še v Katmanduju me je prestregel Tek Čandra Pokrel (Alešev sograditelj šole), ki se je sprl s Planinsko zvezo Nepala (NMA) in ustanovil Planinsko federacijo Nepala (NMF). Seveda že čez leto dni ni bilo nič od tega, a ponovno trkati na vrata, ki jih je pravkar zaloputnil, mu ponos ni dovoljeval. Posledica takih potez je bil postopen prenos oblasti, torej tudi finančnih virov – ki so jih pomenili trekinški vrhovi, na Šerpe.

S spremljevalcem Phurijem Gjalzenom Šerpo sva se izkrcala v Besi Saharju in četrty dan po Katmanduju sva bila pri šoli; uro prej sta nama prišla na-proti Bojč in Matjaž. Zvečer sem bil pravi funkcionar: nič nisem delal, a vendar delil diplome in priznanja tečajnikom. Malo mi je bilo nerodno, a njim se je zde-lo prav imenitno, da sem prav zato – čeprav naključ-no – prišel na slovesni zaključek. Ponoči je zapadlo za ped snega, oni z našima dvema vred so zjutraj odšli proti Besi Saharju, midva s Phurijem pa proti Manangu in prelazu Thorong.

Stavba šole je na idiličnem kraju, enem najlepših, kar sem jih videl v Nepalju, a je potrebna popolne preno-ve, saj je že vsako obpotno gostišče modernejše. Mo-rali bi jo dati v službo turizmu. Le enomesečni tečaj ne upravičuje takšne investicije, pa tudi gore so pre-več oddaljene, vsaj dva dni do resnega vznožja. Za te-čaj je Langtang daleč primernejši: bivanje v gostiščih in šotorih, gore in ledeniki pa na dosegu roke. Bistvo šole je pouk, ne stavba!

V Pokri sem se prestrašil že zgrajenega gorskega mu-zeja – ki mu tega nisem prerokoval, sicer še prazne-ga, a treba ga bo napolniti tudi s slovensko vsebino. Glavnino investicije so pokrili Japonci. V Katmanduju smo še enkrat delili diplome – tokrat nepalske. Ob-čudujem Bojčev trud za učbenike in program te šole. Brez njega bi je že zdavnaj ne bilo. Res se za denar ve-činoma potrudim jaz, saj sem načelnik komisije, učijo in pišejo svoj del snovi tudi drugi inštruktorji, a Bojč je tisti, ki vse to drži na vrvi kot eno navezo.

Tak je moj zapis iz leta 2002 o prvem srečanju z "ne-palsko" šolo, tako s stavbo kot poukom. Še dvakrat sem videl zgradbo, leta 2005 in 2013, seveda obakrat zaprto. V bistvu se ni nič spremenila, kvečjemu na slabše. Še smo se trudili za denar in kadarkoli so Nepalci organizirali tečaj, smo ga oskrbeli vsaj z enim in-štruktorjem in zdravnikom. Pri njih je interes počasi upadal, nazadnje smo že mi njih bolj priganjali kot pa so oni prosili nas. Kaj se je spremenilo? Vodstvo NMA so od prejšnjih bogatih entuziastov (Pokrel, Kumar

Kadka) prevzeli Šerpe, simpatično, a povsem nedržavotvorno ljudstvo. Nadgradnjo izobraževanja so občasno prevzeli Francozi, ki pa se za razliko od nas niso ukvarjali z množico, pač pa so vsako leto povabili v svojo chamoniška ENSA nekaj boljših Šerp in jim nudili pot h gorskemu vodništvu, hkrati pa jim dali možnost zaslužka v svojih planinskih kočah. Tudi "moj" Phuri je bil čez dve leti že v Angliji in se je poživžgal na moj priporočilni papir za tečaj v Manangu. Velika izguba je bila smrt Da Gombuja, glavnega inštruktorja, ki je najbrž edini videl čez *planke*. NMA zdaj seveda ni nobena planinska zveza v našem smislu. Od pristojbin za trekinške vrhove dobro živijo, sprotne oblasti jim je v vodstvo vrnila še kakšnega svojega delegata, da tudi oni kaj dobijo, sestava vodstva se menja, in ker so nekakšna neuradna delniška družba, je logično, da denarja ne bodo zapravljali za posodobitev stavbe, katere uradni lastnik je sicer NMA, a iz opisanih razlogov menjajoči se "kolektivni" organ. So pa vsi člani uprave NMA hkrati lastniki svojih agencij, in tako si pod uradnim dežnikom zagotavljajo posel. Zato pri šoli leži kup skalovja za gradnjo že vsaj poldrugo desetletje. In če bo prišel investitor – in najbrž bo – ter kupil vse skupaj in iz tega naredil lepo turistično postojanko, bo za vse dobro. Samo privoščimo jim kakšne Korejce ali Japonce, ki so sposobni nekaj narediti hitro in dobro. Edina naša zahteva je, da na fasadi ostane reliefna plošča z Aleševim portretom in posvetilom.

Zdaj še nekaj o nas. Stavba je darilo Jugoslavije Nepalu in jasno je, kdo je lastnik: Nepal. Učni program smo

postavili in financirali Jugoslovani in pozneje Slovenci, kar je le "intelektualna" lastnina in neunovčljiva, ampak iz nje so Nepalci razvijali naprej svoje programe, saj imajo gorske vodnike, reševalce, vodje trekingov. Torej je ob vseh težavah "nepalska šola" odlično odigrala svojo vlogo in z njo predvsem Slovenci. Glede na to, da smo morali letošnji tečaj oziroma zdravnika zanj v celoti plačati posamezniki ("... ki v srcu dobro mislimo ..."), sodim, da smo s tem dostojno zaključili štiri desetletja nesebične pomoči Nepalu, ki je tudi s tem prispevkom postal turistično razvitejši. ●

*Pred šolsko tablo na tečaju leta 2002
Foto: Tone Škarja*

*Vas Braga nad Manangom
Foto: Tone Škarja*

Martina
Čufar Potard

Skrbi me prihodnost gora

Pogovor z Ludovicom Ravelom

Mire! me na vsake toliko vpraša, če imam že kakšnega novega sogovornika za intervju. Ideja za nov intervju se mi je porodila, ko sem 25. septembra 2018 na Facebook-u videla sliko podrtega Trident du Tacula. V Chamonixu smo se že navadili, da v vročih poletnih dneh kar naprej nekaj ropota in se podira. Ponavadi je to na stalnih mestih, ki se jih izogibamo. Podrtje dela znanega grebena Cosmiques (*Arête des Cosmiques*) 22. avgusta 2018 ni bilo presenečenje, saj se tam okoli stalno nekaj kruši, Trident pa se mi je zdel tako kompakten kot Grand Capucin.

V Taculu sem veliko plezala, ker je zelo priročen; najbližji koči Torino, lepo na soncu in v zavetju, ne previsok, primeren tudi za čas, ko so otroci v šoli. V njem je (bilo) veliko klasik, tako za vodnike z gosti kot za ljubitelje pravih počitnic. Ko sem videla sliko teh smeri, raztreščenih po ledeniku, sem se zavedala, da v resnici ni več zares varnih sten. Zato sem za pogovor prosila Ludovica Ravela, 37-letnega domačina iz družine slavnih chamonixskih gorskih vodnikov. Družinsko strast do gora nadaljuje na znanstvenem področju. Raziskuje skalne podore, vpliv segrevanja ozračja na taljenje permafrosta² in posledice le-tega.

Prihajaš iz družine Ravel, slavne po velikem številu vodnikov in smučarjev. Trenutno je v Compagnie de Guides de Chamonix 16 članov s priimkom Ravel. Mi lahko poveš nekaj besed o tej veliki družini?

Naj te popravim, pri Compagnie de Guides nas je le 14 pravih Ravelov, dve sta primoženi. V dolini Chamonixa so vsaj štiri ali pet družinskih vej Ravelov. Jaz sem iz linije Ravel le Rouge,³ iz katere izvira moj prastric. Ni bil samo velik vodnik, ki je po hribih vodil znane ljudi (tudi belgijskega kralja Alberta I), ampak je opravil tudi veliko prvenstvenih vzponov. Tradicija vodenja se je potem v naši družini le še nadaljevala. Imamo vsaj šest generacij vodnikov.

¹ Mire Steinbuch, član uredništva Planinskega vestnika.

² Permafrost (rusko merzlota) so trajno zamrznjena tla, kar je posledica celoletnih nizkih temperatur. Večina permafrosta se nahaja v območjih z veliko zemljepisno širino (blizu polov), pojavlja se tudi v visokogorju.

³ Joseph Ravel oz. Ravel le Rouge (Rdeči Ravel – poimenovan po barvi las, 1869–1931). Vse njegove prvenstvene vzpone najdete na https://fr.wikipedia.org/wiki/Joseph_Ravel. Po njem se imenujeta tudi Aiguille Ravel, 3696 m, in ulica v Chamonixu.

Ludovic Ravel pri jemanju vzorcev ledu v steni Trident du Tacula po septembrskem podoru
Arhiv Ludovica Ravela

Lahko rečem, da si bil obsojen na življenje, povezano z gorami in plezanjem. Si bil kot otrok s starši veliko v gorah ali te je zanimalo bolj športno plezanje?

Starši me nikoli niso silili v gore, čeprav smo bili kulturno potopljeni v gorsko okolje. Z očetom sem šel v hribe nekajkrat letno. Plezati sem začel šele pri 13 letih, ko sem zaradi nesreče prenehal trenirati smučanje. Želel sem zamenjati aktivnost, zato sem se vpisal v plezalni klub v Chamonixu. Tu sem še vedno kot trener, skupaj z Fabriceom Judenneom in Romainom Desgrangesom.⁴ Slednjemu sem bil dolgo glavni *sparring* partner.

Si učitelj plezanja in vodnik po sredogorju. Kako to, da nisi ostal zvest družinski tradiciji in postal vodnik?

Leta 2000 sem bil član skupine alpinistov pri Francoški plezalni zvezi in na dobri poti, da postanem gorski vodnik. V letih, ki so sledila, se je v gorah ponesrečilo mnogo članov te ekipe, kar mi je dalo misliti in me je oddaljilo od aktivnosti. Kasneje sem se dvestoodstotno posvetil študiju in s tem zadovoljil svojo strast do gora. Hkrati sem pridobil tudi diplomi za učitelja plezanja in planinskega vodnika.

Kako si prišel do sedanjega poklica?

Vzporedno s športnim plezanjem sem s prijatelji hodil in smučal po hribih. Že od nekdaj sem čutil strast do gora, predvsem željo, da bi jih bolje spoznal. Od malega sem se spraševal, zakaj je neki ledenik tukaj in ne tam, zakaj je led v eni severni steni, v drugi pa ne. Najprej me je zanimala geologija, potem sem se želel ukvarjati z glaciologijo.⁵ Končno sem našel nekaj, kar povezuje oboje – geomorfologijo. Šlo mi je dobro in iz leta v leto sem bil bolj navdušen nad tem, kar sem počel. Leta 2010 sem naredil celo doktorat o vplivu segrevanja ozračja na stabilnost sten v visokogorju. Ni bilo lahko najti denarja zanj, ker pa sem bil najboljši na magisteriju, sem dobil štipendijo. Potem sem se zaposlil kot raziskovalec na fakultetah v Lozani in Zürichu. Kmalu sem se naveličal voziti v Švico. Kasneje sem bil v Chamonixu dve leti direktor servisa La Chamoniarde za preventivo tveganja v gorah.

Hitro sem spoznal, da pogršam raziskovanje. Zato sem kandidiral na CNRS (Nacionalni center za znanstveno raziskovanje). Nisem imel veliko upanja, saj sta bili razpisani le dve mesti za 180 kandidatov. Tja sem šel popolnoma sproščen in z dobrim dosjejem. Projekt, ki sem jim ga predstavil, jih je zanimal. Od leta 2014 sem tam zaposlen kot geomorfolog – geolog, ki ga zanimajo predvsem vrhnje plasti Zemlje, še najbolj relief. Preučujem relief, njegove spremembe in tveganje, ki ga prinaša segrevanje ozračja.

⁴ Romain Desgranges (1982) že več kot 15 let tekmuje v svetovnem pokalu; leta 2017 je postal evropski prvak in zmagovalec svetovnega pokala.

⁵ Glaciologija – veđa o delovanju ledenikov v sedanosti in geološki preteklosti.

Če se vrneva nazaj k doktoratu. Od kod ideja zanj?⁶

Ko sem na univerzi začel s pravim raziskovanjem, sem se želel posvetiti predvsem ledenikom. A potem mi je prijatelj Philip Deline, ki ima v moji karieri pomembno vlogo, rekel, da so ledeniki sicer pomembni, a zakaj ne bi opazoval tudi stabilnosti sten. Leta 2003, ko je bilo prvo izredno vroče poletje, so povsod v Alpah opazili v stenah veliko podorov. Takrat o tem še ni bilo veliko podatkov in raziskav. Drugi povod je bilo podrtje Bonattijevega stebra v Drujih junija 2005. To je bilo ravno v trenutku, ko sem začel magisterij. Dvomov ni bilo več, raziskovati sem začel skalne podore in permafrost.

Uvedli smo več različnih metod; glavna je preverjanje povezave med segrevanjem ozračja in podori. Zanimal sem se predvsem za vzhodno steno Drujev in za severne stene Chamoniških spic. Zbrali smo mnogo fotografij in jih primerjali med sabo, da smo videli "razvoj" oz. spremembe. Zaradi razlik v barvi ali obliki stene smo lahko dokumentirali vse podore⁷ v zadnjih 150 letih. Prve fotografije so iz leta 1855. Imeli smo dobro bazo podatkov. Izkazalo se je, da so bili podori pogostejši med daljšimi vročimi obdobji.

Potem smo vzpostavili mrežo opazovalcev. To so bili reševalci, vodniki in oskrbniki gorskih koč, ki so

Ludovic med odvzemanjem vzorcev v Tridentu pred nekaj leti v območju, ki ga danes ni več.

Arhiv Ludovica Ravana

⁶ <http://edytem.univ-savoie.fr/theses/These-Ravanel-2010.pdf>.

⁷ Za podor štejeemo skalni odlom, ki je večji o 100 m³.

Podor pod Trident
du Taculom
Foto: François
Pallandre

opazovali podore v masivu Mont Blanca. Najprej so izpolnjevali papirje, zdaj imajo mobilno aplikacijo. Na tak način smo dobili na stotine podatkov, na osnovi katerih smo lahko pokazali, da obstaja povezava med taljenjem permafrosta in skalnimi podori. Poleg tega smo po masivu postavili več toplotnih senzorjev, ki merijo temperaturo v notranjosti gore. Te podatke redno zbiramo in delamo 3D-modele permafrosta – kje je, kje ga ni, kakšna je njegova temperatura.

Nekaj senzorjev je na površini, za druge smo zvrtili luknje. Na primer v Aiguille du Midi smo izvrtili tri desetmetrske luknje, ki omogočajo, da čez leto opazujemo, kako toplota prodira v notranjost. Odkrili smo, da toplota prodira v globino še po tem, ko se ozračje že ohladi. Zato se podori po navadi zgodijo šele, ko je največja vročina mimo. Za dopolnitev podatkov izvajamo tudi laserske meritve masiva. Delamo topografske 3D-modele sten. Iz leta v leto te modele med sabo primerjamo. Ko združimo podatke o

temperaturi s tistimi o podorih, laže razumemo same procese.

Misliš, da boste kdaj lahko napovedali podore?

Zelo verjetno. To je zdaj še zelo mlada znanost. Za plazove se zanimamo že več kot stoletje, za skalne podore šele od začetka tega tisočletja, zato še nimamo zadosti podatkov. Bolje že razumemo mnogo stvari z vidika fizike, procese, ki se dogajajo v stenah. A potrebujemo še nekaj let, da bomo sposobni trditi: "Zdaj se bo tu in tu podrlo." Danes lahko napovemo, kje se bodo stene podirale, a s časovnega stališča ne moremo reči, ali bo to jutri, čez eno leto ali čez 50 let.

Od česa je to odvisno? Od orientacije stene, od nadmorske višine?

Stabilnost sten je odvisna od mnogih faktorjev: od orientacije, frakturacije (nalomljenosti), nadmorske višine, naklona in še mnogo česa. Razumeti moramo, da so gore zelo "polomljene", neke vrste stolpi iz kart. V določenih konfiguracijah vse ostane na mestu, tudi če se led stali. A tam, kjer je prisoten permafrost, ki kot nekakšen cement drži vse skupaj, opazamo vedno več podorov. V masivu Mont Blanca najdemo permafrost nad 2600 metrov v severnih stenah in nad 3000 metrov v južnih. To se odraža tudi v podorih, ki so v južnih stenah više kot v severnih. Pogosto jih je največ ravno na teh mejnih nadmorskih višinah.

Na katero goro ne boš več hodil po vročih poletjih?

Gora, ki se zelo premika, je Aiguille du Tacul. Poleti na srečo tam ni veliko ljudi, saj alpinisti vedo, da je vse skupaj en velik kup kamenja. Druga taka je La Tour Ronde.

Slišala sem, da se je nedolgo tega nekaj zatreslo v globini Peigna.

Aiguille du Peigne se je premaknil 2015. leta. Šlo je za majhen premik velike mase. Skalni podori so pogosto rezultat zgodovine neke stene. To pomeni, da se v procesu odtajevanja določeni deli premaknejo in se lahko ponovno stabilizirajo, če je konfiguracija temu naklonjena. Lahko pa je, nasprotno, premik kaplja čez rob in se vse podre. Premik v Peigne je bil mogoče le premik brez večjih posledic.

Ali te je podor v Trident du Taculu presenetil? Vsaj na videz gre za zelo kompakten oranžen in rumen granit.

Res je. Morfologija (sestava, oblikovanost) Trident du Tacula ni taka, da bi imela veliko dogajanj, ki bi napovedala podor. Hočem reči, da je veliko sten, ki se stalno po malem podirajo. Ko imamo veliko takih malih podorov, vemo, da gre za splošno nestabilnost, ki za sabo lahko potegne velik podor. V primeru Tridenta je šlo za en sam dogodek. A nismo bili tako zelo presenečeni, saj se zaradi čedalje pogostejših vročinskih valov in taljenja permafrosta začnejo v vedno večjih globinah premikati tudi stene, ki veljajo za stabilne.

Točno to se je zgodilo v Tridentu. V steni je bila velika količina ledu, katerega vzorec smo odvzeli v ne najbolj varnih okoliščinah. Ledu smo nato določili starost. To smo naredili tudi lani, ko se je v severni steni Aiguille du Midija podrl steber Tournier. Povsod je šlo za zelo star led, 3500 do 4000 let.

Kako določite starost ledu?

Z ogljikovim izotopom C14. Za razliko od datiranja rastlinskega materiala metoda temelji na ogljiku, ujetem v ledu.

V doktoratu je tabela z vsemi 182 podori v letu 2003. Koliko je bilo podorov v letu 2018?

Analize še niso čisto zaključene, vpisali smo od 120–130 dogodkov. V letu 2003 je bilo prvo zelo vroče poletje, odpadlo je veliko manjših kosov. Letos je bilo dogodkov manj, a prostornina oz. masa padajočih delov narašča.

So podori odvisni od kamnine, ki sestavlja stene? Je granit bolj dovzeten za to kot npr. apnenec ali gnajns?

Gotovo so razlike. Problem je, da imamo veliko podatkov iz masiva Mont Blanc, kjer prevladuje granit, v drugih masivih je teh opazovanj in merjenj manj. Torej ne moremo reči, ali je več podorov v drugih geoloških konfiguracijah. Imamo več problematik; ne gre samo za tip skale, temveč tudi za tip nalomljenosti. Lahko imamo apnenec, ki se odtaja in če ni druge frakturacije, ampak samo vodoravna, to ne bo imelo večjih posledic. Če so nalomi navpični, je drugače. V Dolomitih je znan primer Cime Una, s katere je leta 2007 padlo 40.000 kubičnih metrov materiala kot posledica tajanja ledu. Tudi na Matterhornu, ki ga sestavljajo metamorfne kamnine, je bil leta 2003 velik podor.

Kaj misliš, ali lahko pride tudi na Triglavu, 2864 m, do večjih podorov?

Triglava ne poznam, a ker gre za mejno višino, je po vsej verjetnosti še prisotno nekaj permafrosta. Seveda bi bilo treba narediti model. A mogoče ni dovolj strmine, da bi se sprožil podor kot posledica tajanja permafrosta.

V Yosemiteh permafrosta ni več, a vseeno prihaja do podorov.

Res je. Tam je granit zelo aktiven zaradi velikih temperaturnih razlik med dnevom in nočjo. Tako se v zgornjih plasteh, do enega metra v globino, ustvarjajo napetosti. Čez dan se razširi, ponoči se skrči. Ta proces skalo utruja. Govorimo o utrujenosti skale, tako kot o utrujenosti plezalca, in kosi začnejo odpadati. Najbolj je to očitno na luskah, ki odstopijo od stene.

Torej če ti neka širina počni ni všeč, je pametno počakati na noč, da lahko prste globlje zatakneš vanje? (smeh)

Točno tako. V določene razpoke so namestili naprave, ki merijo premike. Razlike med dnevom in nočjo so velike od nekaj milimetrov do nekaj centimetrov.

Kaj pa Aiguille du Midi? Govorijo, da se premika in da je bila gondola zato celo poletje zaprta.

Res je, da se Aiguille du Midi premika, a na naraven način. Lani je šlo je za nesrečen splet okoliščin, saj se je 22. avgusta podrl del grebena Cosmiques,⁸ nekaj dni kasneje so zaprli dostop z gondolo zaradi ponovnih problemov s kabli. Ti dve stvari nista bili povezani.

Kot sem rekel, Aiguille du Midi se premika, a to gibanje je naravno. Led, ki nastane pozimi in se stali poleti, povzroča naravno gibanje. To ostaja konstantno iz sezone v sezono, tako da se za desetletje naprej nimamo česa bati. Ker je to območje permafrosta, seveda nadaljujemo z meritvami in smo pozorni na vsakršne spremembe – se pravi, da amplituda premikov ne postane večja od te naravne, ki obstaja že desetletja. Aiguille du Midi sestavljajo trije veliki skalni deli, ki so ukoreninjeni globoko v pobočje, kar mu z geološkega vidika daje dobro stabilnost.

Martina v počni Intouchables v delu Trident du Tacula, ki še stoji. Arhiv Martine Čufar Potard

⁸ Arête des Cosmiques.

Bi še kaj dodal za zaključek?

Osebnost me zelo skrbi ogrevanje ozračja in posledice, ki jih prinaša seboj, še posebej v gorskem okolju. Gore so v nevarnosti. Temperature rastejo zelo hitro že na planetarni ravni, v gorskem svetu še dva- do trikrat hitreje. Gore so zaradi ledu in permafrosta za to bolj občutljive. Torej bodo naslednja desetletja gotovo zelo zapletena. Pred desetimi leti si še nisem predstavljal, kako hitro bo šel razvoj. In verjetno bom, glede na hitrost segrevanja, čez desetletje na žalost spet zelo negativno presenečen nad stanjem v gorah.

Zakaj je v gorah segrevanje toliko izrazitejše?

To je še neznanka, klimatologi ne vedo popolnega odgovora. Del tega so spremembe atmosferskega toka. Evropa se segreva hitreje kot ostali deli planeta. Druga stvar je, da so bile Alpe pred 30 leti veliko bolj bele, z več snega in ledu. Sneg odbija sončno sevanje. Ker sta se led in sneg stajala, so Alpe postale bolj skalnate, temnejše. Skale v nasprotju z ledom sončno energijo srkajo vase in se tako segrevajo. Bolj je vroče, manj je ledu, manj je ledu, več je skal, več energije vsrkajo. Gre za začaran krog. ●

NAŠI SODELAUCI

Masaže že od nekdaj obožujem

Martina Čufar Potard

Bila sem prijetno presenečena, ko me je *Planinski vestnik* povabil k sodelovanju v nizu predstavitev zunanjih sodelavcev, saj zadnje čase pišem članke bolj redko. Takoj ko sem pristala, so "priletela" vprašanja. Gotovo je bilo že vse vnaprej pripravljeno, ker Mire tako ali tako ve, da nikoli ne rečem ne. Zvečer sem sedla k računalniku, strmela v tiste vrstice z vprašaji in se spraševala, kaj naj odpišem. Po nekaj udarcih na tipkovnico se mi je odprlo, čisto sem "not padla", in nastalo je, kar boste prebrali. Ker so moji članki vedno predolgi in se potem Mire trudi, da jih skrajša za nekaj

Martina na vrhu Grand Capucina, ob 7. uri zvečer je bilo treba pohiteti z abzajli! Arhiv Martine Čufar Potard

tisoč znakov, sem tokrat poskušala biti kratka. In kakšen odgovor sem dobila? "Hehe, to si pa tako dobro napisala, da je kar škoda, da ni daljše. Lahko pošlješ še nekaj fotografij?"

Izbirala sem slike in mu jih čez nekaj dni poslala. "Hvala, boš zrihtala še podnapise?" Pa sem jih, saj druge izbire ni bilo. "Krasno, hvala. Bodi no tako dobra in napiši še kratek uvod." *Mamma mia ...* Tudi tega mi je uspelo spraviti skupaj. Izvolite.

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Uradno sem učiteljica športne vzgoje in trenerka športnega plezanja, a se zadnji dve leti preživljam bolj z masiranjem kot s plezanjem. Masaže že od nekdaj obožujem. Ko sem še tekmovala, sem imela same dobre maserje, tako da sem se že od njih veliko naučila. Ni bilo treba veliko časa, da mi je uspelo svoje znanje prenesti na druge. To je v bistvu zelo praktična kombinacija, kajti če je vreme lepo, lahko koga peljem plezat, ko je grdo, pa predlagam masažo.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Plezam (neverjetno, kajne?). Pozimi smučam – z otroki ali turno, tečem na smučeh, vadim jogo, tudi kakšno dobro knjigo rada preberem, najraje na plaži. Mož mi očita, da sem hiperaktivna, a na morju je bil presenečen. Tam lahko poležavam ure in ure. Celo na Leonidiju, ki je plezalni raj, sem kak dan raje samo ležala na plaži in se seveda kopala, kot da bi šla plezat.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Rojena sem v znamenju kozoroga, odraščala sem pod Triglavom, moj oče je ljubil gore in plezanje, tako da lahko rečem, da sem z gorami povezana od rojstva. Sicer pa me bolj privlačijo sončne in čim strmeje stene, kot pa prave, s snegom in ledom pokrite gore.

Vaš najljubši kotiček/najljubša dejavnost v gorah?

V gorah vsekakor plezanje – najraje v toplem granitu po ravno prav širokih počeh, pozimi po novem tudi turno smučanje, po možnosti v pršiču in brez ljudi daleč naokoli.

Najljubši kotiček? V Sloveniji tam okoli Bivaka 2 in pri drugem slapu Peričnik, v Franciji pa Envers des Aiguilles.

Vaš moto v življenju?

Uživaj dan! *Carpe diem!*

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Ne spomnim se več dobro, a mislim, da po tem, ko sem se presečila v Francijo in sem postala neke vrste dopisnik iz tujine. Poleg tega mi je to dober izgovor, da "zaslišujem" zanimive ljudi, ki jih v Chamonixu ne manjka.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Zato, ker sem in tja rada kaj napišem in to rada delim z ljudmi, ki imajo radi gore in plezanje.

BODITE NEUSTAVLJIVI

MAGNEZIJ Krka 300

Granulat za pripravo napitka vsebuje magnezijev citrat in vitamin B₂.

Magnezij in vitamin B₂ prispevata k zmanjšanju utrujenosti in izčrpanosti ter normalnemu delovanju živčnega sistema.

Magnezij prispeva tudi k delovanju mišic.

www.magnezijkrka.si

- ✔ Okus po pomaranči in limeti. ✔ Brez konzervansov.
- ✔ Brez umetnih barvil, arom in sladil. ✔ Ena vrečka na dan.

Prehransko dopolnilo ni nadomestilo za uravnoteženo in raznovrstno prehrano. Skrbite tudi za zdrav življenjski slog.

KRKA

Janko Humar

Kam je odšla Črna lepotička

Harlekin v Zadnjiškem Ozebniku

K zapisu sta me spodbudila dva članka v *Planinskem vestniku* – doživeto napisano razmišljanje Miha Lamprehta v prvi letošnji številki in povzetek okrogle mize o klinih ali svedrovcih, ki ga je v aprilski številki prispeval Mire Steinbuch. Miha pripoveduje o svojem vzponu po smeri Harlekin v Zadnjiškem Ozebniku. O zahtevnem plezanju in intenzivnem doživljanju gibanja med posameznimi svedrovci; o osredotočenosti, ki je potrebna, da zmoreš; o tistem prijetnem občutku, ko preplezaš nekaj dobrega.

Zgodbo poudarja še lepa, celostranska Janezova fotografija s kratkim komentarjem o smeri. Harlekin je danes gotovo najpopularnejša športnoplezalna smer v steni nad Kopiščarjevo domačijo. Žal ima, vsaj zame, tudi veliko lepotno napako – italijanski *frajerji* so jo z vrtalnikom v celoti navrtali in pri tem povozili smer Črna lepotička, ki sva jo brez enega samega svedrovca dvanajst let prej preplezala s Sonjo Jeram.

Prispevek na temo svedrovcev v *Vestniku* je moje mešane občutke le še okrepil. Seveda ne nasprotujem temu, da se v klasičnih smereh zamenjajo stari, slabi in nevarni svedrovci. Tudi s tem, da bi dobri svedrovci na stojiščih v najpopularnejših smereh prinesli manj škode, kot jo stalno zabijanje in izbijanje klinov, se lahko strinjam. Oboje bi povečalo varnost in bolj

ali manj ohranilo značaj obstoječih smeri. Toda razmišljanje, da bi klasike prevrtali v pol-športne in brezkladivske smeri, se mi pa zdi zgrešeno. Najprej iz spoštovanja do avtorjev smeri, a tudi zaradi meni težko razumljivega argumenta – da bi tistim, ki radi plezajo in ob obstoječem varovanju zahtevnih klasik ne zmorejo, vseeno omogočili užitek in doživetje! To se mi

Zadnjiški Ozebnik z
Germlajta
Foto: Janko Humar

zdi podobno bistroumen predlog, kot da bi izbrali nekaj popularnih klasičnih skladb in predlagali brisanje nekaterih zapletenih not, da bi jih izvajalci, ki še niso dovolj dobri, laže igrali!

V ameriških stenah se dogaja, da plezalci, ki nekdanjo tehnično smer preplezajo prosto, to smer preimenujejo. Do neke mere je to razumljivo, ker je prosta ponovitev zelo drugačen vzpon, nesporno korak naprej in nekaj novega, pozitivnega. *Nasvedranje* Črne leptotičke pa je bil po mojem mnenju korak v nasprotno smer. Morda lahko tudi na tak način razumemo ime Harlekin – v našem besednjaku ta izraz pomeni burkeža, norčka, pavliho. Malo smo se pač pošalili, pa kaj!

Da se razumemo, Črna leptotička ni bila kakšna izjemno pomembna stvar, ni bila nikakršen plezalski mejnik, bila je samo lepa oziroma zelo lepa smer – ki so jo povozili, posilili in prevpili. Zato imamo danes Harlekina v vodnikih, na portalih in v *Planinskem vestniku*. Ker smo se navadili in je vse v redu. Ker so moderni vodniki vedno bolj instantni, vedno bolj prilagojeni površnemu digitalnemu zaznavanju sveta, ker smo pozabili na zgodbe. Vsaj kakšno zvezdico razlage pod črto bi si zadeva zaslužila, že zaradi elementarne etike, ki naj bi veljala v alpinizmu. Me prav zanima, kakšen bi bil odziv na italijanski strani, če bi si kdo izmed naših plezalcev drznil in navrtal eno izmed njihovih lepih klasičnih smeri.

Vsi poznamo tiste redke trenutke, tista kratka obdobja v življenju, ko imamo občutek, da je vse mogoče. Da ni meja. V športu, poslu, v kateri koli dejavnosti, ki jo opravljamo s srcem. Druga polovica leta 1985 je bila zame nekaj takega, čeprav se je to leto dejansko začelo hudo slabo. Novo leto smo preživeli v Pellariniju, v prijazni kočici v enem najlepših koticov našega alpskega sveta. V podnožju severne stene Viša, desno od

severovzhodne grape, smo prvi dan mladega leta preplezali nov, strm slap. V koči smo prespali, naslednji dan naj bi se vrnili v dolino. Moj takratni soplezalec Marko Kogoj je bil odličen smučar in se je odločil, da pred vrnitvijo skoči še pogledat, ali bi se dalo smučati z vrha Nabojša. Ker ga dolgo ni bilo nazaj, sem šel za njim. Odtisom prednjih konic njegovih derez sem sledil po idealno pomrznjenem žlebu vse do vršnega grebena. In tam, le nekaj korakov pod robom, je bila kratka, morda tri metre široka sveže odlomljena kloža, kjer so se sledi derez končale. Našel sem ga petsto metrov niže in ničesar več nisem mogel narediti.

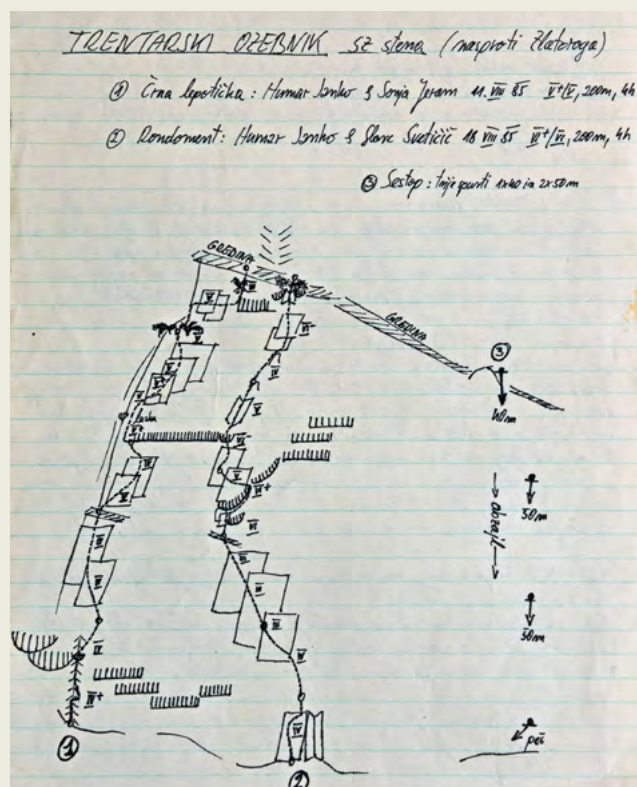
Ni bil prvi izmed prijateljev, ki je umrl v gorah, že vrsta se jih je nabrala do tedaj, a se je vedno zgodilo nekje daleč. Marko mi je bil blizu, imela sva načrte, bila sva naveza, za katero sem bil prepričan, da bo zmogla vse in da bo trajala večno. Oba sva bila doma iz Baške grape in ena mojih najhujših izkušenj v življenju je bila vrnitev domov ter soočenje z njegovimi. Takrat sem se začel malce resneje spraševati o smiselnosti alpinizma, o osvajanju tega čudovitega nekoristnega sveta, o ceni, ki jo plačujemo. In moj zaključek je bil, da noben vrh ni vreden človeškega življenja, da noben vrh ni vreden niti enega samega prsta in da za svoje napačne ne moremo obtoževati gora. Gore so pač take, kot so, alpinizma smo se spomnili sami in odgovornost je samo naša. Tja gor plezamo zato, ker nam omogočajo močna, prava in pristna doživetja, čudovita srečanja z naravo, ljudmi in samim seboj. In ta doživetja želimo deliti z vsemi, ki so nam blizu, jih imamo radi in jim želimo dobro. Žal se te dobre želje prevečkrat iztečejo v popolnoma nasprotno smer.

Konec februarja smo odšli v Katmandu. Bil sem član jugoslovanske odprave na Yalung Kang, zahodni vrh

Pod Zadnjiškim
Ozebnikom
Foto: Janko Humar

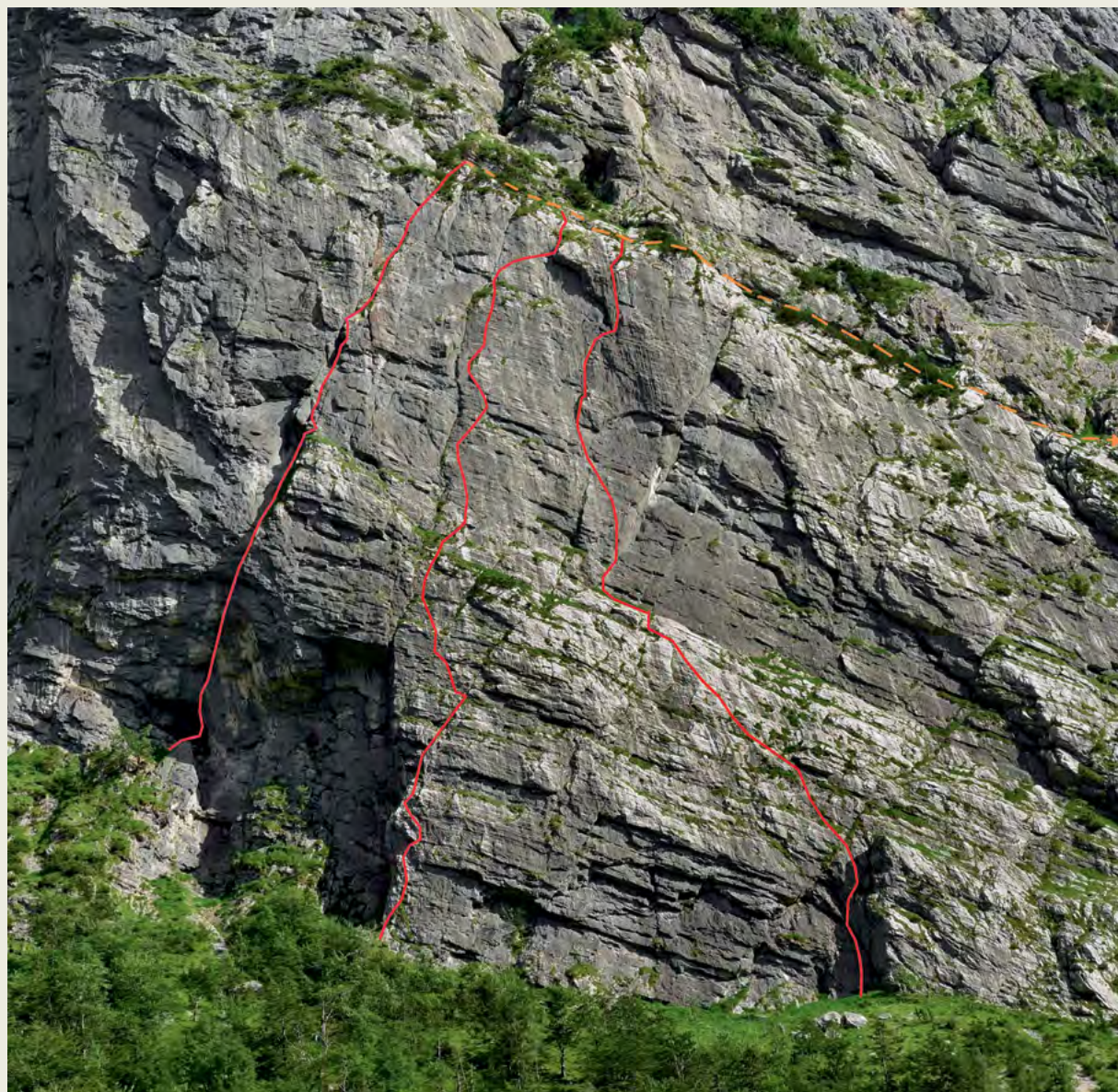
Kangčendzenge. Kanč je na severni strani malce čuden hrib. Zgrajen je iz treh ledenih nadstropij, le naravnost proti vrhu Yalung Kanga se pne markanten steber, ki je bil med našimi cilji, a se je takoj po prihodu pokazal za prenevarnega. Zato smo našo smer potegnili čez pobočja Kanča, v najvišjem nadstropju pa zavili desno na naš vrh. Za ekspedicijski slog nam je šlo hitro in dobro, tudi sam, čeprav prvič v Himalaji, nisem imel posebnih težav. V ekipi sem bil skupaj s Pavletom in Marjanom, v tretjem vzponu na hrib smo že postavili drugi šotor na trojki in naslednji dan napredovali proti štirici, predvideni na višini 8.100 metrov. Dosegel jo je samo Pavle. Marjan je obrnil prvi, ker se ni dobro počutil, za njim pa tudi jaz, ker nisem več čutil prstov na nogah. Morda prehitro, a moja glava je bila še polna novoletnega Pellarinija in zaobljube, da nobena gora ni vredna enega samega prsta, tudi mojega ne.

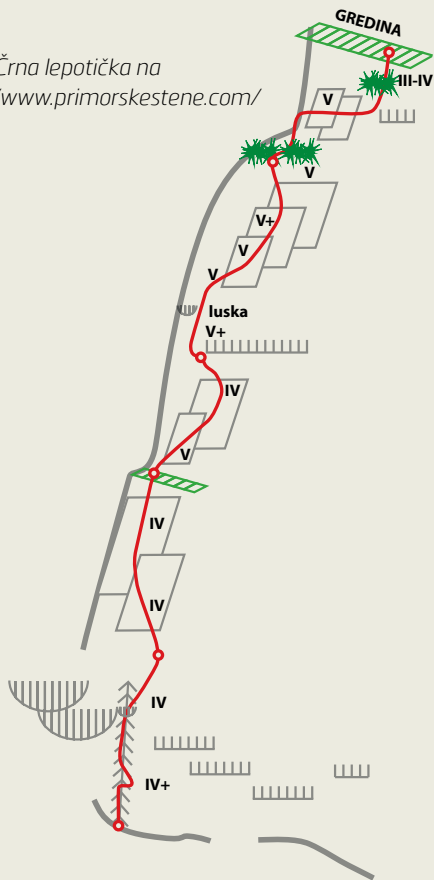
Dokaj težko sem sprejemal vojaško logiko velikih odprav odpravarskega tipa, na katerih je vodja moral vračunati, da se bo ekipa morda vrnila s kakšnim članom ali vsaj s kakšnim prstom manj. Odgovornost je bila strahotna in danes, s časovne razdalje, našega Tonea občudujem in mislim, da mora biti narejen iz prav posebnega testa, da je v Himalajo lahko odpeljal toliko

Original skica Črne leptotičke

Potek treh mojih smeri iz leta 1985
Foto: Janko Humar

odprav. Ampak moji pomisleki niso bili ravno značilni za razmišljanje zmagovalcev. Tudi Pavle se je moral vrniti s štirice, ker jaz nisem prinesel svojega tovara do konca etape. Samo enkrat je pozneje omenil, da če bi tisti dan postavili šotor, bi naslednji dan lahko poskusil proti vrhu. Takrat se mi ta komentar ni zdel preveč realen, bil sem prepričan, da smo bili prehitri in premalo aklimatizirani, da bi šli kar naprej. Kasneje, ko sem premišljeval o tistem dnevu, pa nisem bil več tako zelo prepričan, da je govoril neumnosti. Če je bil kdo v naši odpravi v dovolj dobri formi za tako hiter vzpon na vrh, je bil to gotovo Pavle. Sem ga, ker nisem dostavil svojega dela opreme na štirico, za vrh morda prikrajšal? Ali pa ta pomislek zveni samo v moji glavi; Pavle mi ni z eno samo besedo očital umika ne tistega dne ne pozneje. Štirico sta nato postavila Franček in Silvo, a sta se tudi onadva vrnila. Zgodba naslednje vršne naveze je znana. Čita in Tomo sta ob petih popoldan dosegla vrh, ob sestopu ju je ujela noč. Čita je zdrsnil, Tomo je na majhni polički preživel sam in naslednje jutro sestopil. Čita – skupaj sva trenirala in se pripravljala na odpravo, si je med vsemi udeleženci vrha gotovo najbolj želel, dosegal ga je, potem pa ostal tam gori v večnem ledu. Odpravo smo prekinili in se vrnili domov.

Ta, do maja trajajoča zima je zmedla mojo hribovsko dušo. Dovolj sem imel snega, mraza in ledu, dovolj serakov, klož in plazov. Lačen sem bil skale, tople, strme in čvrste, lačen sem bil bleščečih sten naših Julijcev in zelenih trat na vrhu grebenov. Kot da bi želel pozabiti na temno plat alpinizma, sem požiral stene drugo za drugo. Julijci, Karnijci, Dolomiti, dolga vrsta lepih in zahtevnih smeri v enem samem poletju: izpostavljena

Lomastijeva navpičnica po razu Torre Winkla, prva in hkrati prva prosta ponovitev Frančkove Dopoldanske v Vršacu, uživaške šestice nad Sello, Carlesso Menti s tisto veliko streho v Civetti; prvi prosti ponovitvi Puntarske v Vršacu in Zajede hrepenenja v južni steni Planje, zahtevna prvenstvena smer Piškvav zob – zaradi močnega zobobola – čez previsne odlome desno od Comicija v Divji kozi, za vrhunec poletja pa bleščeče Ogledalo visoko nad Zadnjico, prva smer čez na videz povsem neizprosno gladko in navpično ploščo južne stene Planje, ki sva jo zmogla s pokojnim Slavcem. Ja, tisto sezono sem se v skali res dobro počutil in zame ni bilo meja.

Črna lepotička je prišla tako, malo za zraven. Če smo poštenei, vhodni del Zadnjiškega Ozebnika, natančneje Veliki Vršovec, kot bi nas poučil Peter Podgornik, ni kakšna posebej lepa stena. Ni mogočna kot Triglavska ne elegantna kot Špik, ni dramatična kot Mali koritniški Mangart, ni videti nevarna kot rdečkasta Široka peč. Ima pa nekaj samosvojih, opaznih elementov: strm, nezgrešljiv odlom, ki prevladuje nad vhodom v Zadnjico, izstopajočo ogromno in pravokotno odrezano streho na vrhu, predvsem pa hudo prikladen dostop, saj je od ceste do vstopa le dobrih dvajset minut. In do tistega hudega in lepega leta 1985 v njej še ni bilo nobene smeri.

Sam sem steno opazil, še preden sem začel plezati. Če izvzamem predavanja našega legendarnega himalajskega *dohtarja* Jožeta Andlovica, je bilo moje prvo srečanje z živimi alpinisti konec leta 1974, ko so naju s prijateljem Miljkom, še vsa mlečnozoba, sprejeli v takratno bovško sekcijo akademskega alpinističnega odseka. Srečanje, moral je biti neke vrste letni sestanek, je bilo v takrat prijetni, danes žalostno razpadajoči koči Zlatorog v Trenti. Z njene terase se je razgled odpiral naravnost v steno Trentarskega Ozebnika. Gre tam čez kakšna smer, sem vprašal. Izkušeni bovški fantje so me hitro poučili, da so pravi hribi in prave stene zadaj in zgoraj. Poznejši razvoj športnega plezanja je v marsičem pripomogel, da se je pogled na te nekoč neugledne stene spremenil.

Desetletje po tem dogodku v steni še vedo ni bilo nobene smeri. In sva rekla s Sonjo, da greva pogledat. Nahrbtnike sva pustila v vznožju, vzela vrv, plezalnike, magnezijo, nekaj klinov in zatičev ter šla. Že začetek je bil obetajoč. Izraziti, pokonci postavljen stebriček, odlična skala in bogate razčlembе. Dva raztežaja lepega in ne preveč zahtevnega plezanja do police pod ključnim delom smeri. Z daljnogledom sem od spodaj ocenjeval, da bova nadaljevala po izraziti zajedi na levi strani. Od blizu je bila polna trave in mi nekako ni dišala, vleklo me je v desno, v skoraj navpične črne plošče brez kakšnih izrazitih vodilnih razčlemb, a s skalo, ki bi jo lahko razumeli kot mokre sanje vsakega plezalca: kompaktno in čvrsto, nikjer popolnoma gladko, bogato in drobno razčlenjeno, polno majhnih oprimkov – ena sama od vode razjedena umetnina.

Vedno sem imel rad plošče, počutil sem se dobro, bil sem vplezan in izbral sem plezalsko izzivalnejšo

Zadnjiški Ozebnik
Foto: Oton Naglost

stran. Prvih trideset metrov se mi je zdelo kar sprejemljivih, tam pod streho, na koncu raztežaja, sem videl možnost umika nazaj v levo, če bi bila ravno nuja. Pa smo šli. Majhni drobni oprimki, šalčke, luknjice, rogljički, hrapava površina skale in odlični oprijem plezalnikov, nikjer možnosti za klin ali zatič, a pred sabo vedno znova nov oprimek; zbrano in osredotočeno plezanje, ki gibanje spreminja v meditacijo. Zunanji svet ne obstaja več, pred tabo je samo skala, popolna koncentracija in naslednji gib. Stojišče sem si naredil na levem robu strehice, edine res markantne razčlembe, ki prereže ploščo po vsej širini. Tudi naprej je bilo videti obvladljivo. Strma, skorajda navpična plošča, čvrsta, vseskozi na drobno razčlenjena skala, popolna izpostavljenost. In nobene razpoke, ki bi obljubljala varovanje, a sem vseeno nadaljeval. Če se prav spomnim, mi je v celotnem, petdeset metrov dolgem raztežaju uspelo zabiti dva klina; drugi, malo pred koncem, je bil razbremenjujoče dober. Ampak skala je bila vseskozi odlična, plezanje še zahtevnejše, a zanesljivo, stalno približevanje robu tistega, kar sem takrat zmoget, a nikoli popolnoma na robu. Negotovost podajanja v nedotaknjen svet, strah pred točko, ko se bodo razčlembe končale, in veselje nad tem, da se je vedno pokazal nov, majhen skrit oprimek, ki je omogočil pot naprej. Četrty raztežaj Črne lepoticke je bil morda najboljši, eden tistih najbolj pravih v mojem življenju. Najbliže pojmu popolnosti v skali, pojmu plesa na konicah prstov. Tisti, ki so plezali kaj podobnega, bodo razumeli.

S Sonjo sva se, morda že malce utrujena, direktnemu izstopu izognila z izpostavljeno prečnico v desno in zaključila na gredini. Krstila sva jo za Črno lepoticke, ker je bila izredno lepa, a tudi zahtevna, in ne bo ravno vsakogar sprejela na ples. Ocenila sva jo s V+, najlažje raztežaje pa s IV. Morda res pre nizko in morda res pod vtisom pričakovanja ekstremnih težav, ki jih potem, hvala bogu, nisva našla. Plezanje je bilo težavno, a lepo in tekoče, brez ene same prekinitve in dvoma, kako naprej. Prvi poskus ponovitve se je teden po najinem vzponu končal z novo smerjo. Ivan in Miro sta preplezala zajedo na levi strani, ker nista verjela, da sva midva plezala čez plošče. V Petrovi primorski evidenci sta do leta 1997, ko so Italijani smer navrtali, navedeni samo dve ponovitvi, premalo, da bi se ocena morda prilagodila.

Dve leti pozneje je bila stena kar popularna. Najprej sta Ivan in Miro zraven Lepoticke potegnili Nore frike. Še v istem poletju sva s Slavcem desno od Lepoticke preplezala Rondoment, z Žaretom pa na levi strani Staro kurbo, naravnost čez *nagravžen* in drobljiv vstopni previs, da sva prišla do dobre skale v zgornjem delu. Čeprav imata obe smeri znatno težje detajle od Črne lepoticke, mi kot celota nobena ni pustila primerljivega vtisa. Sezono sta zaključila Edo in Miro z osrednjim stebrom in linijo, ki je zanimala tudi mene, in splezala po Stopnicah v nebo. Ker govorimo o primorski steni, se je naslednje leto seveda moral vanjo podpisati tudi Peter Podgornik, z Edom sta preplezala Babilon. Idričana Boris in Ivan sta, kot se spodobi,

svojo smer posvetila Sveti Barbari, zavetnici rudarjev. Serijo novih smeri sta potem za vrsto let zaključila legendarna Silvo in Johan. Zdaj, ko to pišem, opažam, da sta bila edina predstavnika iz osrednje Slovenije – vsi ostali smo bili Primorci – in odključala Soško fronto, zadnji veliki izziv čez najstrmejši del stene, z zaključkom po dramatični počti naravnost čez veliko, več metrov dolgo streho na vrhu.

V naslednjih letih je bilo vzponov malo, potem so leta 1997 prišli Italijani s svojim vrtalnikom in nasvedrali Črno lepotičko. Seveda me je zanimalo, zato sem dve ali tri leta kasneje, ko je moje aktivno obdobje že davno minilo, šel pogledat, kaj so naredili. Plezal sem z bratrancem Petrom Mežnarjem, bil sem mu mentor na začetku njegove plezalske poti in dolgoval mi je uslugo. Plezanje je bilo seveda še vedno lepo, a smer ni bila več ista, postala je Harlekin. Mojo Lepotičko so povozili v celoti, samo dve mesti sem našel, kjer je bilo nekaj metrov speljanih drugače. Prvo na začetku velike plošče po desni mimo previsa, sam sem plezal levo, ker je bilo po alpinistični logiki pač lažje, in direktni izstop na gredino, ki sva ga s Sonjo obvozila po desni. Torej kakšnih trideset metrov novega v celotni smeri. Italijanski junaki so navrtano različico v celoti ocenili dve in pol težavnostni stopnji više od naju, najlažji raztežaj s 6a in najtežjega s 6c+, kar bi v prevodu pomenilo od VI+ do VIII– po UIAA. Ni čudno, da je danes Harlekin najbolj plezana smer v steni.

Od plesa nad prepadi je tako ostala samo še telovadba od enega svedrovca do drugega. Razumevanje celote

ni več potrebno, psihična in fizična pripravljenost ni sta več pogoj, občutek za iskanje prehodov je nepomemben; osredotočenost je potrebna samo za tistih nekaj gibov od enega svedra do drugega. Če ne bo šlo, se pač vpnejo in odpeljejo nazaj.

Gotovo bolj varno, a tisto pravo, pošteno prisluženo doživetje je izpuhtelo. In cilj, kot ga v *Planinskem vestniku* razlaga Aleš Bjelčevič, da zdaj lahko v Harlekinu plezajo obiskovalci plezališč, ki bi radi v hribe, a si ne upajo, je dosežen.

Upam, da razumemo – Črne lepoticke, ki je imela ves potencial za uvrstitev med najlepše klasike, ni več. Moja žena slavistka bi dejala, da je debata o vrtanju klasičnih smeri oksimoron, saj jih v tistem trenutku, ko bodo navrtane, ne bo več. Nič več ne bo ostalo od vrednosti, ki jih uvršča med klasike, namesto okusa prvobitne izkušnje bomo dobili samo še eno v množici navrtanih smeri.

Za Črno lepotičko se je bilo treba potruditi, moral si biti dobro treniran, vplezan, samozavesten, psihološko stabilen in prepričljiv. En ali dva klina v zahtevnem raztežaju pač ni za vsakogar. Ker je skala odlična, razčlenjena in popolnoma zanesljiva, je bilo plezanje ob dobri pripravljenosti dovolj varno. Ampak moral si biti pripravljen, goljufati se ni dalo. Črna lepotička je bila za dobre plezalce odličen test psihološke stabilnosti. Na vrhu, ko si jo zmožel, je bil občutek res dober in zadovoljstvo upravičeno. Vedel si, da je bila to prava stvar. Današnji, uradno dve in pol stopnji težji Harlekin zaradi svedrovcev ni več niti približek prvotni smeri in prvotni izkušnji. Je čisto navadno goljufanje in varanje samega sebe. Zato težko sprejemam neznošno lahkost razpredanja, kako fino bi bilo navrtati klasične smeri.

Alpinizem za večino ljudi seveda ni najpomembnejša stvar na svetu, ta se bo vrтел naprej z alpinizmom ali brez njega, s Črno lepotičko ali brez nje, z našimi svedrovci ali brez njih. Sveta ne moremo spreminjati, pravi moj prijatelj Matevž, spreminjamo lahko le sebe. In tudi stvari, ki so naše in s katerimi se ukvarjamo vsak dan. Pomembna je pot, je povedal Nejc, ne le cilj; da cilj ne posvečuje sredstev in da je pomembnejši način, kako smo tja prišli. In čeprav se nam tisti najboljši možni način zelo redko posreči, nas to ne odvezuje od tega, da vedno znova poskusimo, zaključuje Bogdan v svoji knjigi.

Nimam se za kakšnega ortodoksnega pravoverca. Vem, da se idealom lahko le približujemo in da moramo v realnem življenju vedno sklepati kompromise, da lahko živimo skupaj. Sprejemati moramo nove izzive in drugačnost, kar pa ne pomeni, da lahko vse zrelativiziramo in da tisto, kar je dobro in prav, ni več pomembno. Razprava o svedranju klasičnih smeri je razprava o širitvi naše cone udobja. Strinjam se, da je potrebna. Upam pa, da ne zato, da bi tistim, ki niso dovolj pripravljeni, omogočili instantni dostop do velikih sten, ampak zato, da ponovno razmislimo o svojem odnosu in načinu izvajanja dejavnosti, zaradi katere se nam zdi svet intenzivnejši, bogatejši in lepši. ●

Idealni cilj za družinske počitnice

Ziljska dolina

"Tam, kjer teče bistra Zila ..." sem poleti kar nekajkrat žgolela. Spet. Že četrtrič! Kajti čeprav sem se obiskovanja enih in istih lokacij do nedavna izogibala še bolj kot kumine v kislem zelju, smo tudi letos družinski hribovski dopust preživeli v Ziljski dolini/Gailtal na avstrijskem Koroškem. Odkar s sabo po hribih vlačim dva bolj ali manj za hojo nemotivirana mladiča, namreč vedno bolj spoznavam, da ima ponavljanje preverjenega tudi nezanemarljive prednosti.

Kaj nas torej vedno znova žene v dolgo dolino, ki je dandanes slovenska samo še v ljudskih pesmih, zgodovinskem spominu in zvenu nekaterih tamkajšnjih imen? Prav gotovo prikladno dejstvo, da je iz osrednje Slovenije dosegljiva v udobnih dveh urah vožnje. Za nameček je pot razmeroma poceni, saj se da – z nekaj ovinkarjenja čez Korensko sedlo, ki pa je v dneh, ko germanski nomadi romajo nazaj v severne kraje, skorajda samoumevno – izogniti cestninam in vinjetam. V ponavljanje nas sili tudi srečno naključje, da smo "zadeli" perfekten apartma, vključno z nagačenimi lovskimi trofejami pokojnega dedka v veži in kvazi bidermajerskimi komodami, v vasici s komaj zapomnljivim imenom, v kateri je traktorjev skoraj več kot stalnih prebivalcev. Pa dejstvo, da je Ziljska

dolina dovolj civilizirana, da je bivanje v njej nadvse udobno. Pohodniški turizem je v naši severni sosedini tako samoumevno, kot so gospodje v ledrastih kratkih hlačah in dame v dirndlih. Posledično so vse ceste in poti odlično označene, vsaka druga hiša ponuja sobe ali apartmaje, še največjo težavo pa predstavlja nedoumljivi delovni časi trgovin. Vseeno je Ziljska dolina ravno prav odmaknjena od glavnih turističnih poti, da so horde prepotentnih turistov razredčene na posamezne, bolj umirjene skupinice. Kadar se komu vendarle zahoče plišastih svizcev in sorodne ponudbe, pa ta seveda ni daleč: le na bližnje Mokrine/Nassfeldpass, čez prvi hrib proti Dravski dolini ali do Belega jezera/Weissensee je treba skočiti, in že je tu celotni paket jodlarskega turizma, ki zna iz vsake

*Ziljska dolina s planine Kirchbacher Wipfel Alm, zadaj Reißkofel (desno) in skupina Jaukna (v sredini).
Foto: Mojca Stritar Kučuk*

Slapovi v soteski Garnitzenklamm Foto: Mojca Stritar Kučuk

mušnice sredi gozda narediti doživetveni park. Glavni razlog za naše poletne selitve na Koroško pa so seveda tamkajšnji hribi. Dovolj so mi nepoznani, da so mikavni, dovolj čedni, da so pohajkovanja po njih nadvse zadovoljujoča, in hkrati ne tako prišpiceni, da bi se domov vračala depresivna, češ kaj mi je treba

Uodne radosti v Ziljski dolini

V poletni sezoni v Ziljski dolini nikjer ni daleč do ohladitve. Zilja sicer ne teče več tako bistro kot v pesmi in njene zablatane plažice so uporabne kvečjemu za metanje kamnov v vodo, vsekakor pa sta obiska vredni soteski Garnitzenklamm in Mauthner Klamm. Bolj ali manj dodelana kopališča in bazeni so v vsaki drugi vasi, omeniti pa velja še Prešeško jezero/Pressegger See (za ljubitelje kopanja med trstičjem) in nekoliko bolj odmaknjeno, a precej lepše Belo jezero/Weissensee (povečana različica Bohinjskega jezera).

Kopanje v Prešeškem jezeru je samo za ljubitelje vodnega zelenja, pogledi na Dobrač v ozadju pa so čudoviti. Foto: Mojca Stritar Kučuk

dopustovati pod gorami, ki bodo za mojo ekipo še deset let čista znanstvena fantastika in jih lahko samo gledam ... Najmočnejši adut vrhov nad Ziljo pa so ceste, ki pripeljejo nad gozdno mejo. Tako lahko tudi z najmlajšimi v izletniškem kompletu uživamo v lepotah bolj odprte visokogorske pokrajine, kajti roko na srce, hoje po hostah se otroci, še bolj pa nemara starši precej hitro naveličamo. Visokih izhodišč, s katerimi se pregoljufamo čez najdaljši del ture, pa je v Ziljski dolini dovolj, da nas zamotijo za ves teden.

Visoki razgledi iz Ziljskih Alp

Razmeroma ozko Ziljsko dolino, ki poteka ob reki Zilji/Gail od zahoda na vzhod, zamejmeta dve gorski skupini. Na severni strani se dvigujejo – nikoli ne bi uganili – Ziljske Alpe/Gailtaler Alpen. Z izjemo najvzhodnejšega, ultraturističnega Dobrača/Dobratsch, 2166 m, najmlajšim niso prav naklonjene, saj imajo tamkajšnji dvatisočaki nenavadno strma južna pobočja. Postavnega prvaka Ziljskih Alp Reißkofel, 2371 m, lahko družine samo občudujejo, kajti vse označene poti, ki vodijo nanj, so precej zahtevne. A tolažba za ambiciozne, po visokih razgledih hrepeneče starše je le lučaj v stran, v zahodno ležečem masivu Jaukna.

Ko smo se prvič peljali tja gor, sem bila precej nejeverna. Da smo od zadnjih kmetij smeli nadaljevati po solidni makadamski cesti še 800 višinskih metrov in parkirati pri živi planini Jaukenalm 1900 metrov visoko, se mi je zdelo preprosto nemogoče. Kje smo spregledali znak za prepoved in kakšna neprijetna kazen nas bo slej ko prej doletela?! Pa so bile moje skrbi odveč, saj se je izkazalo, da je vožnja do planine poleti dovoljena. In tako smo se brez truda, le z nekaj dolgotrajnega cijazenja, znašli tik pod vencem na Košuto spominjajočih, travnato-skalnatih, predvsem pa dosegljivih vrhov. Pogledi z Jaukenstöckla, 2202 m, na Visoke Ture in vrhove na jugu so bili bonus, do kakršnega se hribovski starši ne prigravamo čisto zlahka.

Planinski raj vzhodno od Mokrin

Karnijske Alpe običajno povezujemo z Italijo, vendar

Svizci so najmanj sramežljivi v dolini Valentintal. Foto: Mojca Stritar Kučuk

Tudi to je del avstrijskih hribov – konec poti Aqua Trail na Mokrinah, zadaj Veliki Koritnik/Tragkofel. Foto: Mojca Stritar Kučuk

imajo tudi v Avstriji svojo veljavo. Na južnem robu namreč prav Karnijci ovirajo Ziljo, da ne odteče v Jadransko morje. Tu je osrednja turistična točka prelaz Mokrine, verjetno dobro znan tistim, ki jih zanima jo smučanje in ferate. Poleg odličnih igrišč, poletnih sankališč, prog za kolesarske spuste in vsega ostalega turističnega arzenala pa lahko Mokrine predstavljajo uporabno izhodišče za družinske izlete, ki jih še skrajšajo tudi poleti delujoče žičnice. Mi smo se sicer samo enkrat pustili premamiti famoznemu Aqua Trailu, ki se začne na vrhu sedežnice Madritschenbahn, konča 150 višinskih metrov nižje pri umetnem jezercu in je menda sploh in oh. Moja zgoščena ocena te doživljajske poti bi bila po domače *krneki* – množično obiskan gorski kič. Kdo pa na zaključku "vodne poti" sredi zelenih višav in mogočnih vrhov potrebuje igrišče z – repliko zvonika cerkve sv. Marka iz Benetk?! Hribovsko zanimivejša izbira je sedežnica Gartnerkofelbahn na nasprotni strani Mokrin, z vrha kate sta za mlajše hodce dosegljiva stranski razglednik Kammleiten, 1988 m, in spodobni dvatisočak Krniške skale/Gartnerkofel. Tudi bližnji Garnitzenberg, 1951 m, lahko spodobno zapolni dan, posebej, če zadenemo ustrezno sezono in na izhodišče sestopimo peš čisto vijolični od debelajstastih borovnic.

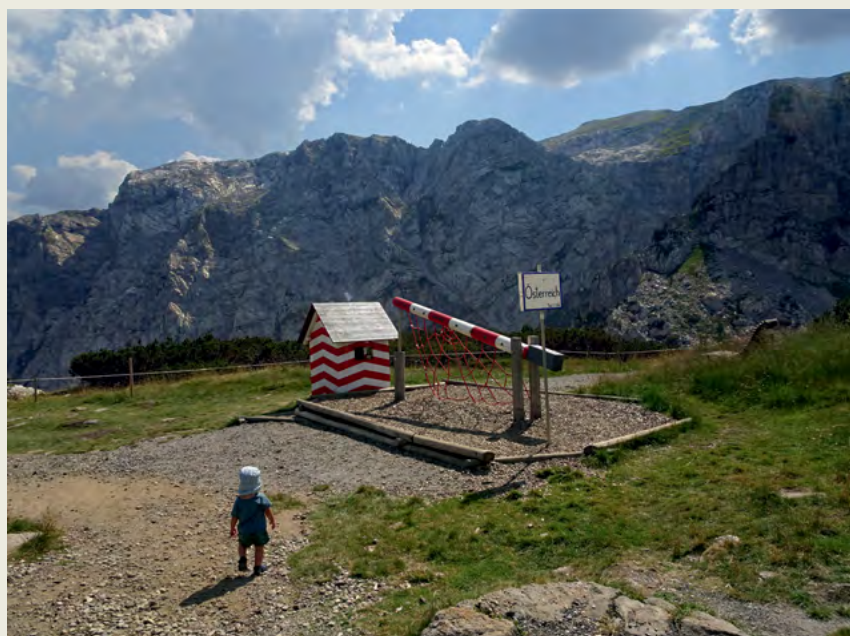
Še mamljivejše kraljestvo za družine je v mejnem karnijskem grebenu vzhodno od Mokrin, kjer neusmiljeno strmi okljuki ceste nad Šmohorjem/Hermagor, največjim naseljem v dolini, privedejo do niza še živih planin. Če kaj mehko poboža avstrijsko dušico, je to *Almleben* (življenje na planini), in tule se duša pravega Avstrijca več kot razcveti! Prva, Brška planina/Eggeralm, 1422 m, je prava vasica v malem. Za njo se začne široka uravnava s presihajočim Brškim jezerom,

Družinski izleti nad Ziljsko dolino

V sredici so opisani štiri izleti. Primerni so za otroke, ki že samostojno hodijo, brez težav pa jih lahko izvedemo tudi z mlajšimi otroki. Navedeni časi so informativni, saj se z otroki lahko raztegnejo praktično brez omejitev. Na kratko je omenjeno tudi, kako lahko turo podaljšajo ambicioznejši hodci.

slikovitimi macesni in obiljem živine, po kateri je prijetno že samo pohajkovati. Če sklepam po drugih obiskovalcih, se da spodobno občudovati krave in radovedne konje celo z otroškim vozičkom. Pri naslednji, Dolski planini/Dellacher Alm, 1362 m, se cesta začne spet strmeje vzpenjati in v širokem okljuku doseže najvišjo točko, Poludniško planino/Poludinger Alm, 1708 m. Tako visoko je ugnezdена nad dolino, da me vonj po dimu iz lesenih kočic tam vsakokrat

Južni rob Ziljske doline razmejuje Avstrijo od Italije. Na sliki je eden bolj posrečenih elementov na poti Aqua Trail nad Mokrinami. Foto: Mojca Stritar Kučuk

Reiðkofel je eden od najprepoznavnejših vrhov nad dolino.

Foto: Mojca Stritar Kučuk

ponese daleč v Nepal. Z vsake od omenjenih planin vodi označena pot na piramidastega kralja območja Poludnik/Poludnig, ki je točno na meji med Avstrijo in Italijo in mu do čarobne dvatisočice zmanjka točno en meter. S Poludniške planine je nanj kratka, udobna, družinam na podplate pisana tura, ki da ogromno muzike za malo denarja.

Uisoka presenečenja proti Plöckenpassu

Na drugo, zahodno stran Mokrin se mejni karnijski greben umiri v travnat svet, v katerem se apnec meša s starejšimi kamninami. Pobočja so bolj odprta, vrhovi malenkost manj naostreni. Sladka skrivnost območja je, da na skoraj vsakem slemenu, ki se spušča na avstrijsko stran, tičijo še žive planine, do njih pa vodijo lepo prevozne makadamske ceste, mnoge med njimi odprte za promet. Z avtomobilom se torej lahko dostavimo kar na greben med Avstrijo in Italijo.

Informacije

Dostop: V Ziljsko dolino/Gailtal se iz Slovenije pripeljemo skozi karavanški predor in čez Beljak/Villach. Varianta čez Korensko sedlo je le malo daljša, a se z njo izognemo plačilu predora in nakupu avstrijske vinjete. Tretja možnost je skozi Rateče in čez italijanski Trbiž/Tarvisio v Podklošter/Arnoldstein ter naprej po glavni cesti proti Šmohorju/Hermagor. Glavna cesta skozi dolino se drži severnega brega Zilje, nadaljnja vožnja pa je odvisna od izbrane ture.

Namestitev in prehrana: Apartmaji, sobe in gostilne so v vsaki vasi. Vsak kraj ima tudi manjšo trgovino, večje trgovine pa so v Šmohorju in Kočah-Muti/Kötschach-Mauthen.

Zemljevidi:

Gailtaler Alpen, Karnische Alpen, Oberdrautal, Kompass št. 60, 1 : 50.000.

Lienzer Dolomiten, Lesachtal, Kompass št. 47, 1 : 50.000.

Alpi Carniche, Carnia Centrale, Tabacco, 09, 1 : 25.000.

Od tam lahko celo najmlajši brez težav odkorakajo na katerega od (ne najbolj karizmatičnih, pa kaj potem) dvatisočakov, denimo v prilogi opisani Findenigkofel, spotoma pa se še popasejo po zrelih borovnicah ali vseprisotnih ostankih prve svetovne vojne.

Še par bolj nabrušenih vrhov zahodneje se je mogoče iz Avstrije odvijugati v Italijo čez cestni prelaz Plöckenpass, 1357 m. Precej bolj simpatičen mi je kot Mokrine, saj je bolj divji in manj skomercializiran. Tja gredo samo pohodniki, plezalci in kakopak motoristi, a se ga da vseeno obiskati tudi v bolj družinskem slogu. Vzhodno nad njim se dviguje Kleiner Pal, 1867 m, ki zaradi presunljivih ostankov prve svetovne vojne uživa žalostno slavo čudovitega muzeja na prostem. Pot nanj ni niti najkrajša niti popolnoma brez tehničnih težav, zaradi labirinta jarkov, tunelov in opazovalnic pa sila razburljiva in privlačna tudi za mlajše samostojne hodce. Lahkotnejša izbira je na severni strani Plöckenpassa, sprehod skozi dolino Valentintal do zgornje Valentinove planine/Obere Valentinalm, 1540 m, kjer se kot glavni atrakciji ponujajo gozdni sadeži in debele ritke na zimo pripravljajočih se svizcev. Le vreme jo zna zagosti tam pod najvišjimi karnijskimi vrhovi. Nas so iz Valentintala še vsakokrat pregnali nevihtni oblaki.

Ko sem po naši četrti ziljski seansi otroka vprašala, kaj jima je bilo všeč, so se njuni odgovori kakopak precej razlikovali od mojih. Traktorji! In gugalnice pred našim gostiščem! Kopanje v vaškem bazenu. In desetine, ne desetine, stotine borovnic, ki smo jih zbasali vase, da smo bili vijoličnočrni od zunaj in od znotraj. Tistega najpomembnejšega pa seveda ne znata ubesediti – da smo bili spet ves teden skupaj, v lepi naravi, brez kakršnega koli stresa in letanja po opravih. Samo drug z drugim. Tudi zato se bomo v Ziljsko dolino še vračali. Glede na zložni tempo našega napredka bomo imeli tam kaj početi še vsaj nadaljnjih deset let.

Poludnik/Poludnig, 1999 m

Karnijske Alpe

Strma zelena piramida v mejnem grebenu med Avstrijo in Italijo pade v oči marsikateremu turnemu smučarju, ki v bolj belih letnih časih obiskujejo vzhodnje ležeče vrhove Kok, Lepi vršič ali Ojstrnik. Čeprav Poludniku do čarobne dvatisočice majčkeno zmanjka, se bo sleherna družina z njega vrnila zadovoljna. Poti so odprte in zračne, na vrhu pa se najdemo v središču veselstva ... ali vsaj širokih razgledov na Ziljske, Karnijske in Julijske Alpe. Poseben čar dajejo izletu tri slikovi-

te, zelo žive planine z nenavadnim Brškim jezerom/Egger-Alm-See. Da znajo tudi živali ceniti estetiko narave, dokazuje izdatno pognojena najvišja točka, tako da lahko splošni vtis skvari kvečjemu neprevidnost, če zadenemo ob katero od bohotnih kopriv na prostornem vrhu.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Na nekaj mestih so pobočja nekoliko izpostavljena.

Oprema: Običajna planinska oprema

Poludniška in Dolska planina (levo) z vrha Poludnika Foto: Mojca Stritar Kučuk

Višinska razlika: 280 m vzpona, 600 m sestopa

Izhodišče: Poludniška planina/Poludniger Alm, 1710 m. Na koncu Šmohorja/Hermagor zavijemo levo v Modrinjo vas/Möderndorf (table za planino Eggeralm in sotesko Garnitzenklamm) in prečkamo Ziljo. Za parkirišči ob vходу v Garnitzenklamm se začne 14 strmih asfaltiranih serpentin, ki privedejo do Brške planine/Egger Alm, 1422 m. Asfaltna cesta se nadaljuje po ravnem oz. celo rahlo navzdol prek pašnega sveta, mimo Brškega jezera do Dolske planine/Dellacher Alm, 1362 m. Tu zavijemo desno in se v nadaljnjih, bolj strmih 7 km pripeljemo do ograjenega parkirišča nad slikovito Poludniško planino.

WGS84: N 46,575807°, E 13,418133°

Časi: Izhodišče–vrh 45 min–1 h

Vrh–sedlo Pri Gradešci 1 h

Sedlo Pri Gradešci–Brška planina

30 min

Skupaj 3–4 h

Sezona: Kopni letni časi

Zemljevid: Gailtaler Alpen, Karnische

Findenigkofel/Monte Lodin, 2016 m

Karnijske Alpe

Na avstrijski strani mejnega grebena med prelazoma Mokrine/Nassfeldpass in Plöckenpass je niz odmaknjenih, a še živih planin, do katerih pripeljejo za promet odprte makadamske ceste. Ker so precej dolge, gneče zgoraj ni, nas pa dosta-

vijo osupljivo visoka, tako rekoč na glavni greben, ki s svojimi zaobljenimi travnatimi vrhovi, pozabljenimi lužicami, grmičkami borovnic, ostanki prve svetovne vojne ter širokimi razgledi na Avstrijo in Italijo kar kliče k družinskemu raziskovanju. Tukaj priporočamo Findenigkofel, ki omogoča kratko in udobno, a zelo visokogorsko doživetje.

vijo osupljivo visoka, tako rekoč na glavni greben, ki s svojimi zaobljenimi travnatimi vrhovi, pozabljenimi lužicami, grmičkami borovnic, ostanki prve svetovne vojne ter širokimi razgledi na Avstrijo in Italijo kar kliče k družinskemu raziskovanju. Tukaj priporočamo Findenigkofel, ki omogoča kratko in udobno, a zelo visokogorsko doživetje.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Vršni greben je izpostavljen, zato je otroke priporočljivo navezati ali vzpon zaključiti na predvrhu.

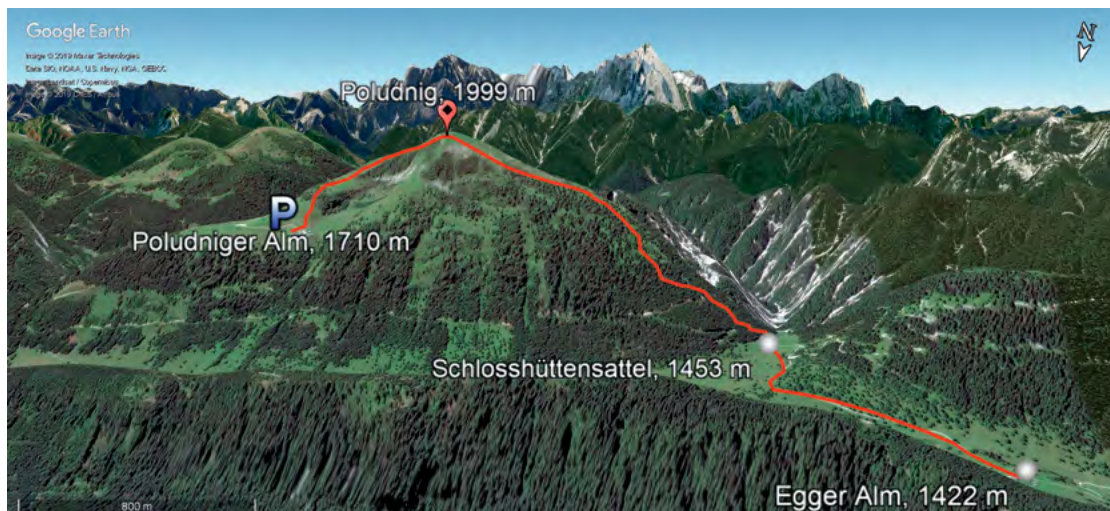
Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 200 m

Izhodišče: Najvišja točka ceste na prelazu pribl. 1800 metrov med glavnim karnijskim grebenom in vršičem Waidegger Höhe, 1961 m. Na južni strani Zilje se bodisi v vasi Stranje/Stranig bodisi v vasi Godersschach začne makadamska cesta do planine Straniger Alm, 1501 m. Tu lahko parkiramo in začnemo hoditi, lahko pa se peljemo naprej. Na prvem križišču zavijemo

Vrh Findeniga, zadaj od leve proti desni Hochwipfel, Veliki Koritnik/Trogkofel in Monte Zermula Foto: Mojca Stritar Kučuk

Alpen, Oberdrautal, Kompass št. 60, 1: 50.000.

Vzpon: S parkirišča nas markacije usmerijo naravnost navzgor po širokem zelenem slemenu. Najprej se strmeje vzpenjamo skozi redek gozd, ki pa se hitro izvije na odprt, travnat severovzhodni greben. Po njem oziroma po njegovi levi strani se brez večjih težav dvignemo na razgledni vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Če nam logistika dopušča, je priporočljiv sestop po zahodnem grebenu. Sprva se spuščamo po desni, avstrijski strani travnatega slemena (okoli 200 metrov pod vrhom je možnost povratka po prečni poti na Poludniško planino), ki ga nižje zamenja čudovita kombinacija macesnov in trav. Šele zadnji spust skozi gozd na sedlo Pri

Gradešci/Schlosshüttensattel, 1453 m, je strmejši in nekoliko neprijetnejši. Na odprtem travnatem sedlu dokončno prečkamo mejo na avstrijsko stran in se po široki makadamski cesti s čudovitimi pogledi na Brško jezero ter prostrane pašnike sprehodimo do živahnih lesenih hišic na Brški planini, 1422 m.

Mojca Stritar Kučuk

desno. Čaka nas nekoliko slabši makadam do prelaza, s katerega se začne cesta spuščati proti planini Waidegger Alm. Parkiramo za lesa pri informativnih tablah
WGS84: N 46,59735°, E 13,119311°

Časi: Izhodišče–vrh 45 min–1 h
Sestop 30–45 min
Skupaj 2–3 h

Sezona: Kopni letni časi
Zemljevida: *Gailtaler Alpen, Karnische Alpen, Oberdrautal, Kompass št. 60, 1: 50.000; Alpi Carniche, Carnia Centrale, Tabacco, 09, 1: 25.000.*
Vzpon: Po markirani poti gremo proti glavnemu grebenu. V blagem vzponu dosežemo kaverne iz prve svetovne vojne. Za njimi prečimo pod stranskimi

vrhovi in se celo rahlo spustimo, nato pa se strmeje vzpenemo na travnati greben Findeniga. Ko se teren uravnava, se greben zoži, tako da je nadaljevanje z otroki priporočljivo z varovanjem.
Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Mojca Stritar Kučuk

Kleiner Pal/Pal Piccolo, 1866 m

Karnijske Alpe

Ob karnijskih velikanih na nasprotni strani prelaza Plöckenpass se Kleiner Pal zdi skromen, a njegova zgodovinska vrednost je mogočna. Vrh je neposredni vzhodni stražar strateško pomembnega prelaza, zato je med prvo svetovno vojno tod potekala srdita pozicijska vojna. Na kraški,

z rušjem poraščeni planotici se je gnetlo tudi po dvatisoč vojakov obeh strani, ki so kopali rove, bunkerje in tunele, gradili mulatjere in postavljali tovarne žičnice. Temačna zgodovina ima sto let kasneje veselo posledico, da je več kot sedemdeset vojaških objektov urejenih v muzej na

prostem. Otroci, ki jih že vznemirjajo lažja plezarija in skrivnostni prehodi, bodo nad obiskom preverjeno navdušeni.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot z nekaj izpostavljenimi mesti.

Oprema: Običajna planinska oprema. Na izpostavljenih mestih ni odveč varovanje otrok. Prav tako je koristna čelada, saj dobršen del poti hodimo pod visokimi stenami.

Višinska razlika: 500 m

Izhodišče: Parkirišče na prelazu Plöckenpass/Passo di Monte Croce Carnico, 1360 m, na katerega se pripeljemo z avstrijske strani skozi Ziljsko dolino in v kraju Koče-Muta/Kötschach-Mauthen zavijemo levo gor še 12 km do prelaza.

WGS84: N 46,603777°, E 12,945267°

Časi: Izhodišče–vrh 2 h

Sestop 1.30 h

Skupaj 3–4 h

Sezona: Kopni letni časi

Zemljevidi: Gailtaler Alpen, Karnische Alpen, Oberdrautal, Kompass št. 60, 1: 50.000; Lienzer Dolomiten,

Kraški dolci na planoti Kleiner Pala Foto: Mojca Stritar Kučuk

Jaukenstöckl, 2202 m

Ziljske Alpe

Nad Dolami na Zilji/Dellach se dviguje opojen travnato-skalnati kotel. Na severnem robu krnico Jauken v širokem loku ščitijo med 2200 in 2300 metrov visoki vrhovi, južna stran pa se velikodušno odpira proti Ziljski dolini. Ta nenavadno samotni visokogorski raj je zlahka dosegljiv tudi za družine, saj dobra makadamska cesta pripelje do še žive planine Jauke-

nalm na dnu krnice, od koder ni daleč do katerega koli od vrhov. Za obisk z najmlajšimi je najbolj priporočljiv Jaukenstöckl na zahodnem robu masiva: za zabavo med hojo skrbijo stoične krave, žvižgajoči svizci, alpsko cvetje ter ostanki starodavnih rudnikov svinca in cinka, na vrhu, kjer se odprejo vrtoglavi pogledi še na dravsko stran z Visokimi Turami v ozadju, pa bo

tudi odrasle osrečil občutek visokogorja, kakršen z otroki na turi ni tako pogost.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Pobočja so ponekod strma, vršni greben pa izpostavljen na severno stran, tako da je treba popaziti na otroke.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 300 m

Izhodišče: Planina Jaukenalm, pribl. 1900 m. V Ziljski dolini nas v vasi Dole na Zilji/Dellach nevpadljiv kažipot ("Jauken") na vzhodni strani potoka Draßnitzbach usmeri severno na strme asfaltne serpentine. Nad zadnjimi hišami zaselka Goldberg je znak za prepoved prometa, vendar je vožnja dovoljena od 1. 6. do 30. 9. Do planine nas čaka še slabih 800 višinskih metrov vožnje po solidnem makadamu. (Parkiramo pod planšarijo na lastno odgovornost – radovedne krave in bikci!)

WGS84: N 46,695462°, E 13,071832°

Časi: Izhodišče–vrh 1 h

Sestop 45 min

Skupaj 2–3 h

Torkofel in Jauken z vrha Jaukenhöhe Foto: Mojca Stritar Kučuk

Kleiner Pal/Pal Piccolo, 1866 m

Karnijske Alpe

varovanju otrok pa lahko izberemo tudi desno možnost, po kateri na predvrh priplezamo skozi gosto zavarovan, ne pretežaven kamin. Na nasprotni strani se nam odpreta najvišja vzpetina z velikim križem in labirint rovov ter strelskih jarkov muzeja na prostem. Po želji izberemo svoj cilj, lahko se potrudimo do križa (izpostavljen), lahko pa le raziskujemo labirintasti svet vojaških ostankov.

Sestop: Po lažji varianti poti sestopimo do vrha tovarne žičnice, tu pa sledimo gostim oznakam poti št. 401b (Via Vetta Chapot). Zanesljivo nas vodijo po vojaških ostankih čez kraške planote Malega Pala. Spotoma lahko obiščemo jasno označene vojaške položaje. Ko se bližamo zahodnemu robu planote, nas čaka še kratek izpostavljen, z jeklenico zavarovan prehod, nato pa se pot z nekaj nerodnejšimi mesti začne spuščati proti jugu. Na koncu se z nekaj lahkega, neizpostavljenega plezanja spet priključimo na pot št. 401, po kateri se vrnemo na izhodišče.

Mojca Stritar Kučuk

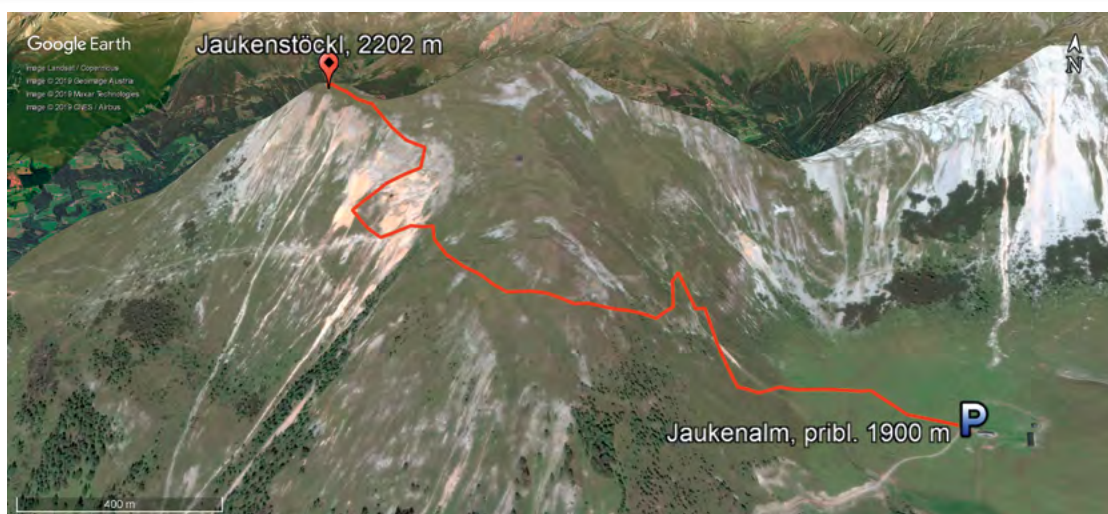
Lesachtal, Kompass št. 47, 1: 50.000: Alpi Carniche, Carnia Centrale, Tabacco, 09, 1: 25.000.

Vzpon: Na italijanski strani prelaza se usmerimo na vzhod po poti št. 401 (table za Pal Piccolo oz. pot Via degli Alpini). V blagem vzponu nas vodi desno do prvih sten plezališča. Tu se za nekaj metrov celo spustimo. Sledi ne-težaven, z jeklenico zavarovan prehod, nato pa se v udobnih okljukih dvigujemo po strmem pobočju pod stenami plezališč. Pri prvih vojaških ostankih

se pot zravnava in kmalu se levo strmo navzgor odcepi varianta oz. pot št. 401b, po kateri bomo sestopili. Mi pa še nadaljujemo po poti št. 401 po poraščnem kraškem svetu. Ko pridemo na planoto, na razcepu zavijemo levo. Skozi kraško dolinico mimo spomenika-granate dosežemo severni rob planote z leseno kočico in vrhom tovarne žičnice, ki pripelje z avstrijske strani. Od tod se lahko na najvišjo točko vzpnemo po severni strani (nekaj lese-nih lestev oz. stopnic), ob ustreznem

Jaukenstöckl, 2202 m

Ziljske Alpe

Sezona: Kopni letni časi

Zemljevid: *Gailtaler Alpen, Karnische Alpen, Oberdrautal, Kompass št. 60, 1: 50.000.*

Vzpon: Za markacijami se usmerimo levo, proti zahodu, čez dno krnice Jauken na strmejša travnata pobočja na njeni zahodni strani. Pot je dobro

označena, a slabo uhojena. Kmalu dosežemo prve ostanke rudnikov, nato se jasneje prepoznavna steza usmeri še bolj levo. Ko pogledamo čez rob, se nam odprejo travnata pobočja z ostanki rudniške jalovine in posameznimi jezerci. Na razpotju zavijemo desno navzgor in hitro dosežemo

greben, od tam pa levo vrh Jaukenstöckla z Marijinim kipom.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Če želimo, lahko po grebenu nadaljujemo še desno na sosednji, malenkost višji Jaukenhöhe, 2234 m.

Mojca Stritar Kučuk

*Redko srečanje s
planincem črno-
belega sveta
Foto: Damir Šantek*

Vetrovna Snežka

Velebit je kot najbolj opevano hrvaško gorovje znan tudi po burji. Sunki burje niso najmočnejši na vršnem grebenu, temveč takrat, ko se močna burja skotali po njegovih pobočjih in se okrepi v stiku z odprtim morjem. Zato ne preseneča, da je največja ugotovljena moč vetra na grebenu znašala 136,8 km/h. Izmerili so jo 21. decembra 1998 na meteorološki postaji na Zavižanu. Pri predoru Božiči, med predoroma Sveti Rok in Maslenica, pa so 23. decembra 2003 leta namerili hitrost vetra 307 km/h, vendar se ta podatek uradno ne upošteva, ker instrument, s katerim so opravili meritev, ni bil namenjen meritvi tako velikih hitrosti.

Tudi slovenske gore po hitrosti vetra ne zaostajajo veliko za omenjenima vrednostma. Največja uradno izmerjena hitrost vetra v Sloveniji je bila 191 km/h. Izmerjena je bila na Kredarici. Sledi ji Bovec s 179 km/h.

Mt. Washington v zvezni državi New Hampshire je znan kot gora z najmočnejšim vetrom. Na višini 1916,6 metra so izmerili celo 371,76 km/h. Na bližnjem Češkem je na neprav visoki gori Snežki leta 1990 izmerjena hitrost vetra 345 km/h, kar je skoraj dvakrat več od največje hitrosti vetra, izmerjene na Kredarici. Na Snežko češki planinci prav gotovo ne hodijo v japonkah, kot jih na Hrvaškem včasih (tudi upravičeno) želimo diskreditirati, ko preveč ležerno obuti uživajo v lepotah Velebita, Biokova in Alp.

Snežka (češko) ali Sniezka (poljsko) je s svojimi 1603 metri najvišji vrh gorskega masiva Krkonošev/Karkonosze, ki se nahaja na češko-poljski meji. Glavna gorska veriga poteka v smeri vzhod–zahod od Kralovecke sedla/Lubavska vrata, 516 m, na vzhodu do Novosvetsky prusmyk/Szklarska prijava na višini 886 m. Masiv je dolg 35 km, na površini 612 km², od tega se 71 odstotkov nahaja na Češkem. S poljske strani so pobočja strmejša, na češki strani pa položnejša. Ker gora ni prav visoka, so se lokalni prebivalci vzpenjali nanjo že v davni preteklosti.

Rudniki železa so na Obrem Dolu obstajali že v 16. stoletju. V 19. stoletju je Snežka bila najvišji vrh velike Prusije in je tako ta vrh še pridobil pomembnost. Na njenem vrhu je sezidanih več objektov, najstarejša je kapelica svetega Lovra iz leta 1681. Na vrhu je s poljske strani tudi restavracija v obliki letečega kroznika, s češke strani pa poštni urad in zgornja postaja žičnice. Južno od Wielki Szyszaka, na višini 1509 metrov izvira reka Elba/Laba na češki strani. Obe državi sta to območje zaščitili kot narodni park, od leta 1992 pa je tudi pod zaščito UNESCO kot zaščiteno območje biosfere. Celoten gorski masiv je iz granita.

Na vrh se lahko vzpnemo iz Češke ali Poljske. Iz Poljske vodi več poti, od 3 do 5 ur vzpona, iz Češke prav tako, od 2,5 do 4 ure. "Hitri" pohodniki lahko dosežejo vrh s žičnico iz mesteca Pec pod Snežkou. Ker je Snežka najvišji vrh Češke, smo se odločili, da se nanj povzpne s češke strani. Za vzpon smo izbrali krožno pot, ki se začne v mestecu Pec pod Snežkou, čez Obri Dul, in se vrnemo do izhodišča čez Ružove hore. Pot je označena z modrimi markacijami do planinske kočice Schronisko Slaski w Kar-konosz zach, do vrha pa so markacije rdeče barve. Spust od vrha do Ružohorky je markiran z rumenimi markacijami in zelenimi do Peca pod Snežkou.

Pot vodi po asfaltu od prve postaje žičnice (pozimi obratuje samo za konec tedna), ob rečici Upa, ki se po umetnih kaskadah spušča po dolini. Asfalt preide v makadam, po katerem pridemo do kapelice iz

leta 1873 v Dobrem Dole. Tu nas ustavi obvestilo, da vzpon po tej stezi ni mogoč zaradi podora kamena in porušenega drevja. Po kratkem posvetu in spominih o prebijanju skozi porušena drevesa in obhodih okoli podrtih steza na številnih planinskih turah, se odločimo nadaljevati po tej poti. Nadelana pot iz granitnih plošč se zlagoma dviga skozi gozd. Prispemo do prvih porušenihi jelk, ki so izruvane skupaj s koreninami. Splazimo se pod drevesi, preskakujemo jih ali pa jih obidemo. Včasih gre hitro, drugič je zamudno in terja od nas nekaj iznajdljivosti. Naša odločitev, da kljub opozorilu nadaljujemo po stezi, se izkaže za dobro, ker ovire niso nepremagljive. Od Dobrega Dola pot iz granitnih plošč preide v širšo planinsko stezo. Z višino se temperatura spušča, postaja hladno in zelo vlažno. Ob poti žubori planinski potok in s kapucami na glavah gremo mimo objekta, vzdignega v steno z letnico 1912, ki je služil za oskrbo z vodo. Megla se je spustila, nebo se je zlilo s tlemi, veter je bil neverjetno močan, temperatura je padla pod ničlo. Pridemo do obvestila o zaprti poti in prepovedanem prehodu, tokrat z zgornje strani poti. Kmalu pridemo do sedla, na katerem je planinski dom Schronisko Slaski. Tu se stikajo poti iz Češke in Poljske. Sedlo je poledenelo, veter neusmiljeno brije, na trenutke nas vrže po tleh. Zadnjih 50 metrov do doma hodimo skrajno pazljivo in počasi, da nas veter ne bi pometel. Nikjer ni ničesar, da bi se lahko oprijeli in tako kljubovali vetru. Situacija je popolnoma neobičajna

*Zapuščena poljska
meteorološka
postaja na vrhu
Snežke
Foto: Damir Šantek*

in neverjetna. Snega skorajda ni, vendar je planota okovana v led, ki je zglajen od mrzlega vetra. V domu je veliko planincev. Žal se ne morejo ogreti, ker gretje ne dela, se pa lahko vsaj umaknejo pred neusmiljenim vremenom in okrepijo s hrano in pijačo. Plačate lahko v čeških kronah, poljskih zlotih ali evrih. Zasedamo o tem, kako na vrh. Nismo pričakovali takih pogojev na tako pohlevni višini, zato tudi nimamo derez. Hoja po kamniti in poledeneli poti je skoraj nemogoča. Naj odnehamo ali poskusimo priti na vrh? Na srečo je dvajset metrov od doma lesena ograja, za katero se lahko primemo. Kakšnih sto metrov naprej se začne vzpon v ključih po stezi, kjer se lahko držimo za verigo. Ko se malo pogrejemo z vročim čajem, oblečemo vse, kar imamo od oblačil v nahrbtniku. Na vrh se podamo kot slepci, držeč se z eno roko za leseno ograjo, potem za verigo, z drugo pa se opiramo na pohodno palico. Zdaj nam je jasno, zakaj Snežko mnogi imenujejo evropski Mt. Washington. Takšnih vremenskih pogojev nismo doživeli na nobenem izmed resnih alpskih vzponov. Vremensko kalvarijo preživljamo na nekem lokalnem "hribu"! Počasi se naša nemoč spreminja v zabavo, čeprav je neverjetno neugodno in mrzlo. Razpoloženje se spreminja od situacije, ko se počutimo neumni in nemočni, do bližanja vrhu, ko z vsakim korakom moč volje raste. Led se topi, če ne tisti na skalah, pa led v nas samih. In že smo na

vrhu! Pred vetrom se skrijemo v hodniku "poljskega letečega krožnika". Vidljivost ne presega desetih metrov "mlečne steze". Na planoti dominirata meteorološka postaja in kapelica svetega Lovra. Obriši v sneg in led okovane kapelice se komaj slutijo v belini megle. Kapelica se zdi nadnaravna in sveta, kot da ni s tega sveta. Na drugo stran se spuščamo čez Ružove hore. Tudi s te strani sta v vršnem delu sneg in močan veter. Nižje pridemo na mirnejše območje, obraslo z borovim gozdom, ki ponuja dober zaklon. Na Ružovohorskem sedlom na višini 1390 metrov se steze razcepijo. Zelena markacija vodi na Jelenko, rumena pa naprej na Ružohove hore. Tam se nahaja postaja žičnice, ki pelje na vrh Snežke. Do postaje pelje tudi asfaltna cesta. Po cesti se spustimo do Ružohorky, kjer je tudi restavracija. Od tu zavijemo na planinsko pot in po gosto zaraslem gozdu do Peca pod Snežkou. Znočilo se je in vse težje najdemo markacije. Naenkrat jih ne najdemo več, nadaljujemo navzdol po blatu in mokrem snegu in občutku kam naprej. Nismo prav daleč od cilja, ker po 20 minutah pridemo spet na markirano stezo. Premrazeni sedemo v avto in damo gretje na maksimum. Dokončno pa se pogrejemo ob divjačinskem golažu in kruhovih cmokih. Kot da je dobra hrana izbrisala tiste močne udarce vetra z vrha Snežke, ob katerih se naša burja zdi kot nedolžen lahen vetrc. ●

*Vzpon po
poledeneli stezi
Foto: Damir
Šantek*

Potrebujemo le spoštovanje in kreativnost

Pogovor s Hervéjem Barmassom

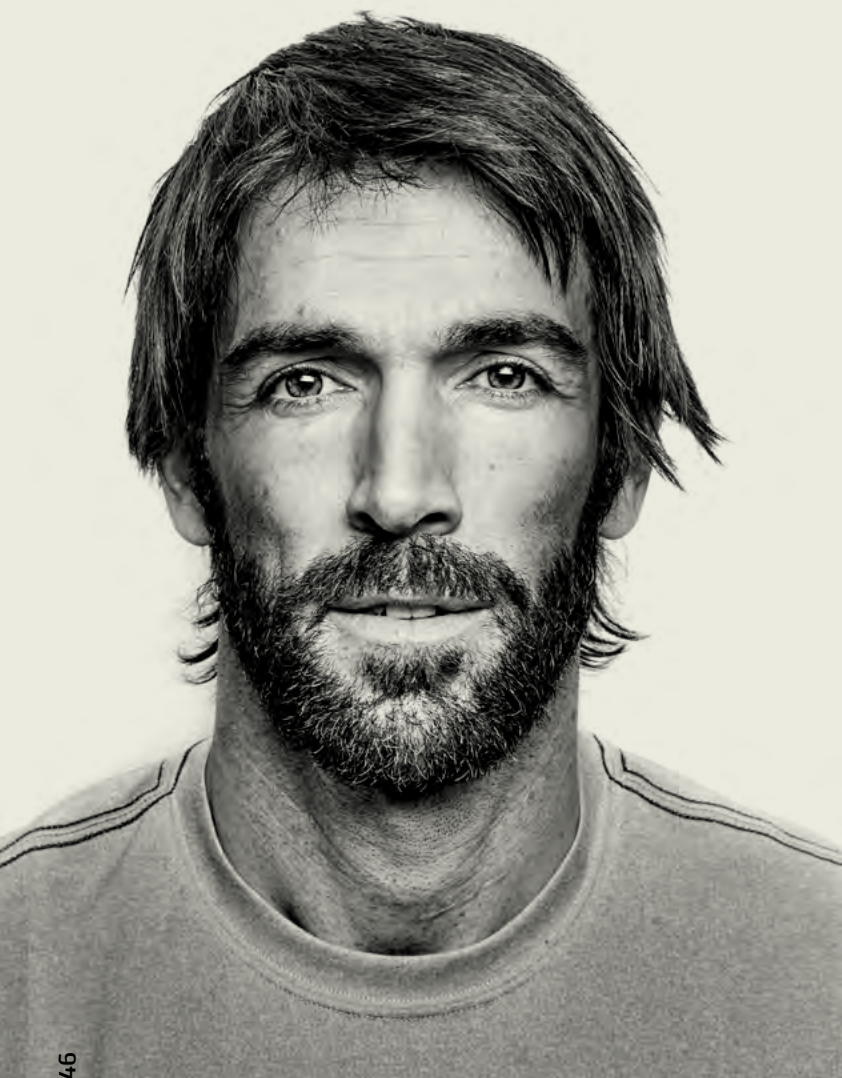
Hervé Barmasse (1977) je vrhunski italijanski alpinist in gorski vodnik, ki se od malih nog podi po strminah v zavetju mogočnega Cervina. Potomec legendarne vodniške dinastije se je sprva usmeril v profesionalno smučanje, po poškodbi v najstniških letih pa mu je življenje namenilo drugačno usodo. Že vrsto let niza zavidljive alpinistične dosežke, tako v Zahodnih Alpah kot v tujih gorstvih.

Knjižni prvenec *Notranja gora* je še nepreveden potopis mladega športnika, ki ga vselej vodita zavestna budnost in etična refleksija. Še bolj nas prepriča Barmassov slog, ki ga zaznamujeta duh plezalske kreativnosti in spoštovanje do gorskega sveta. Pravi alpinist je vsakdo, ki išče pustolovščino, pa čeprav za domačim pragom, za sabo pa ne pušča sledov. Vse teče, predvsem Hervé!

Začniva v domači dolini Valtournenche pod Cervinom in nasploh v Valléeju.² Magičen kraj, tako drugačen od "naših" vzhodnih Alp. V širjavah večnega (?) ledu so se pisale legendarne alpinistične zgodbe. Kako doživljate domače letovišče Breuil-Cervinia?

Na svoje gore sem globoko navezan, rekel bi prvinško. Cervino je kot starejši brat, ki me je veliko naučil in bogato obdaroval kot alpinista in človeka. Preko prvenstvenih smeri, *soliranja* in zimskega plezanja sem spoznal samega sebe, pomen življenja in njegovih vrednot. Doživetje mejnih izkušenj iz človeka povleče najmočnejše vrline in najgloblje šibkosti.

Ob misli na Cervinio oživijo zgodbe, branja in pripovedi o časih, ko je Gran Becca (tako gori pravimo domači vodniki) v zakotno vas Breuil privlačila desetine gorskih osvajalcev. Ob koncu 19. stoletja je bil to zadnji neosvojeni alpski velikan. Brez posebnih znanstvenih razlogov je alpiniste semkaj gnala žgoča želja

¹ Avtor pogovora zavestno izbiram italijansko različico imena gore, ki jo Slovenci (pod vplivom nemščine) poznamo kot Matterhorn. Dolina Aoste se vije na sončni strani Cervina.

² Kratka digresija. Italijanska dežela Aosta svojo avtonomijo dolguje prisotnosti "južnofrancoske" jezikovne oz. narodnostne skupnosti; tako je poleg italijanščine uradni jezik tudi francoščina. Razširjenost dialekta *patois* se danes omejuje na ruralno jezikovno okolje in le s težavo dostopa do mladih generacij. Paradoksalno je primerjati dvojezično stvarnost Slovencev iz Italije in prebivalcev doline Aoste. Na zahodu alpskega polmeseca je upravna dvojezičnost popolnoma zagotovljena, a nekako vsiljena z vrha, ker *patois* mnogi doživljajo kot mrtev jezik. V Furlaniji Julijski krajini pa je slovenščina živ (?) ali vsaj prvi jezik skupnosti, ni pa zagotovljena vidna dvojezičnost. A vrnimo se pod Cervinio – vsaka vas ima svoj (na-)glas.

po spoznavanju nemogočega. Alpinizem, ki raziskuje svojo mejo. Ta človeški smisel ostaja nedotaknjen, tako v idejnem kot praktičnem pomenu. Zame sveti kraj se je sčasoma fizično spremenil: fašistični režim je določil, da bo idilična gorska vasica Breuil postala Cervinia, pojem butičnega turizma.

Gorska kultura je pri vas doma samoumevna sestavina vsakdana, saj predstavljate četrto generacijo gorskih vodnikov. Ste kot riba v akvariju. Ali se zavedate kisika, ki ga dihate?

Nikdar nisem zasledoval svojih prednikov, pradedu, deda ali očeta. Kot otrok nisem sanjal o poklicu gorskega vodnika ali alpinista, rad sem imel smučanje. Huda nesreča mi je pri 19 letih preprečila profesionalno kariero, a sem po drugi strani začel v gore hoditi tudi navzgor, ne le navzdol. Kljub obžalovanju se imam za izbranca, saj mi je življenje ponudilo drugo priložnost. Nimajo vsi take sreče! Mladim generacijam v naši dolini manjka zdravih spodbud, da bi med gorami lahko vedro živeli. Za mnoge je dolina Valturnenche le kraj za *business* in nič več.

Ali se strinjate s trditvijo, da vaš alpinizem kljub sodobnemu pristopu (do treningov, tehnike, projektov) ohranja dediščino velikega alpinizma preteklosti, zvestega etiki spoštovanja in čudenja?

Alpinizem preteklosti je edina prava referenčna točka. Ta pomeni pustolovščino, iskanje meja, raziskovanje in odkrivanje neznanega. Človeške vrline, kot so tehnika, hitrost in odpornost, lahko pripeljejo tja, kamor težko verjamemo, da je sploh mogoče. Sodobni alpinizem mora skrbeti predvsem za to, da bi za sabo ne puščal sledov, da bi ne mazal gora. Gorsko

osvajanje z vsemi sredstvi je bila tragična napaka. Junač danes ni več, kdor vrh osvoji, temveč tisti, ki ovire premaga s spoštovanjem. Ta osnovni plezalski kriterij bi morali upoštevati tako profesionalni kot ljubiteljski alpinisti. Obsedenost z iskanjem definicij o tem, kaj je "moderna" alpinizem, skriva v ozadju nekakšno krizo identitete in smisla. Nestrokovni odnos medijev in površni prispevki na spletnih omrežjih ne pomagajo razčistiti osnovnih pojmov alpinizma, temveč širijo zmedo. Tehnologija bi lahko služila človeku v gorah kot zaveznica, a uporabljamo jo napačno. Banaliziramo plezalske avanture, namesto da bi v preteklosti našli zgled drznosti in želje po novem.

V uspešnici *Notranja gora*³ pišete: "Cervino, ti nas zapeljuješ in odbijaš, očaraš in začaraš, ti si Kralj." Kako izraziti skrivnostno moč te magične gore, predvsem njen sončni obraz, ki je nemara manj izrazit kot superklasična razglednica gore nad Zermattom?

Da sta severna in vzhodna stena Matterhorna, kot mu pravite, tako ikonični, je zame prava sreča. Zaradi te "švicarske" omamljenosti so alpinisti dolgo spregledali ogromno južno steno. To je največja, najbolj tridimenzionalna podoba vseh njenih obrazov. Morda je res manj vitka in fotogenična kot na oni strani, a očarljivost italijanskega pobočja ji bolj kot skalne gube prinašajo alpinistične zgodbe, ki so se tu odvijale med letoma 1857 in 1865. Tragični poskusi prvenstvenega vzpona z juga, ki jih mojstrsko opisuje viktorijanec Edward Whymper, še danes odzvanjajo plezalcu,

³ V italijanskem izvirniku *La montagna dentro*; knjigo je izdala založba Laterza v zbirki *I Robinson* leta 2015.

Na grebenu Grandes Murailles (okrog 4000 m) nad domačo dolino
Foto: Damiano Levati

Majstrovina,
prvenstveno solo
plezanje na Picco
Muzio, 4235 m, v
Cervinu, 2011
Foto: Daniele Levati

ki se preizkusi denimo po Levjem grebenu.⁴ Gre za pravo kulturno plezanje, še vedno prav nič banalno, kljub temu da je od takrat minilo 150 let.

V svoji knjigi trdite, da so vaše velike gore pravzaprav tiste domače. S svojimi objavami na socialnih omrežjih dokazujete, da se pustolovščina lahko začne takoj. Dovolj je prestopiti hišni prag.

Kot mnogi alpinisti tudi sam veliko sanjam o ekso-tičnih gorstvih, a po mnogih plezalskih potovanjih po vsem svetu ugotavljam, da nisem nikjer našel take samote kot v domačih gorah. Avantura je zame tam, kjer hodiš ure in ure, ne da bi srečal žive duše. Sloviti vrhovi, razvpite smeri in oddaljeni cilji, prežrti od turistične inflacije, niso zagotovilo pustolovščine. Vse, kar potrebujemo, sta domišljija in kreativnost.

⁴ V ital. *Cresta del Leone*, nekoliko težji od pristopa po Hörnlju, zato pa manj obljuden in zagotovo bolj prvinski. Zavetišče Carrel kot orlovsko gnezdo stoji visoko v smeri, ki vodi na 4478 metrov visoki mejni vrh.

Zanima me ozadje prve ponovitve in prvega soliranja smeri Direttissima v južni steni Cervina. Odprl jo je menda vaš oče Marco leta 1983?

Dobro sem vedel, da je v alpinistični zbirki Gore manjkala *solo* vzpon po južnem ostenju. Od dveh smeri, ki sta od vznožja vodili do cilja, sem izbral tisto z direktnejšo linijo. Čeprav bi mi oče o njej lahko razkril vse podrobnosti, ga nisem vprašal nič. Še več, za vzpon sem čakal na trenutek, ko ga ne bo doma, da bi bilo vse skupaj bolj prvinsko. Zaradi pomanjkanja informacij o liniji sem naknadno izvedel, da sem preplezal nekaj prvenstvenih variant.

S projektom Exploring the Alps ste leta 2011 izpeljali tri prvenstvene smeri v Cervinu, Mont Blancu⁵ in Monte Rosi. Iz te izkušnje je nastal gorniški film *Ne tako daleč*.⁶

⁵ Italijani ga imenujejo tudi *Il Bianco* (beli).

⁶ *Non così lontana*, prvič predstavljen na filmskem festivalu v Trentu leta 2012.

Leta 2010 sva z očetom preplezala prvenstveno smer, ki ji danes pravijo Couloir Barmasse. Marco je po njej poskušal že leta 1983, za njim so se neuspešno mučili še mnogi, meni je naslednje leto uspelo *solirati* prvo ponovitev. Šlo je za zadnji ledni in mešani problem v Zahodnih Alpah. Ta nepojmljivo tvegana vertikalna pustolovščina je dala povod za alpinistični projekt, ki ima plezalski smisel in izobraževalno razsežnost. Mladim generacijam bi rad pokazal, da je mogoče nepozabna doživetja najti v neposredni bližini doma. Od vseh treh smeri je ta v Cervinu nekaj posebnega. Pod zadnjo *solo* prvenstveno smerjo v naših Alpah se podpisuje Walter Bonatti. Pisalo se je leto 1965.

13. marca 2014 ste v stenah Cervina preživeli 17 ur. Kaj vas je prignalo do prve zimske povezave štirih grebenov, in to v solo plezanju?

V domači gori sem iskal pravih izzivov. Ker sem že ponovil mnoge smeri *solo* ali prvenstveno odprl veliko smeri v vseh sezonah (tudi sam), se mi je zdelo

naravno povezati te svoje izkušnje v samostojen projekt. Tako se je rodila zamisel za prvo povezavo štirih grebenov v zimski sezoni. Ni je bilo naveze, ki bi se v tem preizkusila, torej sem izziv hotel sprejeti z zvrhano žlico, in to sam. Zaveznika sem našel v vremenu, saj so mi bili v pomoč velika količina snega in nizke temperature. Najbolj zasneženo zimo po letu 1952 sem enostavno moral izkoristiti!

Katera izvenevropska doživetja vas najbolj navdajajo s ponosom in navdihom?

Prav vsaka odprava je prispevala k mojemu alpinističnemu odraščanju. Danes, pri štiridesetih letih, lahko rečem, da imam o sebi in svetu bolj jasne pojme. Začel bi s Patagonijo, kjer sva s soplezalcem Cristianom Brenno preplezala prvenstveno smer v severozahodni steni Cerra Piergiorgia.⁷ Tam sem spoznal, kaj pomenita naveza in prijateljstvo. Iz Pakistana bi izpostavil smer na sedemtisočak Beka Brakai Chhok, 6940 m, v alpskem slogu, kjer sem se prepričal, da če bom kdaj plezal nad 8000 metrov, bo to vedno v "čistem" slogu: brez fiksnih vrvi, kisika ali zunanjih pomoči. V tem kontekstu me greje spomin na vzpon v južni steni Šiša Pangme, 8027 m, kjer sem, kljub pomanjkanju izkušenj na visoki nadmorski višini, spoznal vrednoto spoštovanja gore. Bazni tabor sva z Davidom Göttlerjem zapustila s 25 metri vrvi in bila edina plezalca na gori. Po 17 urah muke sva se tri metre pod vrhom odločila za umik. Čemu? Na vršnem grebenu je grozeča opast preprečevala vzpon po levi, desno od naju so grmeli plazovi. Edina pametna odločitev je bila sestop. Nekateri so pisali o alpinističnem polomu, toda izbral sem življenje. Ni je večje zmage. Preizkus odraslosti!

S katerimi projekti se trenutno ukvarjate, ko imate v zasebnem življenju veliko opraviti z mlado družino?⁸

Lansko poletje sva z Davidom ciljala na alpinistični projekt "brez sledov" v Gašerbrumu IV, 7925 m. So sledje dogodkov, predvsem tragedija italijanskega vojaka Maurizia Giorgana in večdnevna drama ruske naveze Gukov-Glazunov v Latoku I,⁹ so naju odvrnili od načrtov. Prihod hčerke Lucie je največji dar najinega življenja. Poduk stare mame se je glasil: "Kaj samo plezaš, najdi si žensko in ljubi se z njo!" Končno sem sledil njenemu nasvetu in, kot vemo, stare mame se nikoli ne motijo. ●

⁷ Smer Rota de l'Hermano (950 m, 6b+, A3, ED+).

⁸ Huvéjeva partnerica je vrhunska športna plezalka, po rodu Sardinica, Grazia Fenu.

⁹ Karakorumski sedemtisočak Latok I, 7145 m, je štiri desetletja ostal neizpolnjen cilj številnih alpinističnih odprav. Devetega avgusta 2018 so slovenska alpinista Aleš Česen in Luka Stražar ter Britanec Tom Livingston preplezali prvenstveno, 2400 metrov visoko smer v severnem ostenju. O drugem vzponu na vrh in prvem vzponu s severne strani sta slovenska alpinista spregovorila februarja letos na 13. festivalu gorniškega filma v Ljubljani.

Aljaž Anderle

Telefon kot karta in kompas

(Z)najdi se

Ker so pametni telefoni postali del našega vsakdanjika, ker jih povsod nosimo s seboj in ker njihova "pamet" močno presega okvire verbalne komunikacije, njihovi uporabniki počasi izgublamo zdravo pamet. Na prenosne telefone se zanašamo v vseh mogočih, potrebnih, nepotrebnih in popolnoma *butastih* situacijah. Da bomo iz njih vsaj delno potegnili nekaj dobrega, si oglejmo eno izmed njihovih, za gornike najuporabnejših funkcij, poimenovano z besedno zvezo orientacija in navigacija.

V hribe naj bi sicer s sabo vedno vzeli karto in kompas, vsaj v manj znane predele, ampak roko na srce tega ne počno vedno vsi in se raje zanašajo na lepo vreme, označene poti, srečne zvezde in druge ljudi.

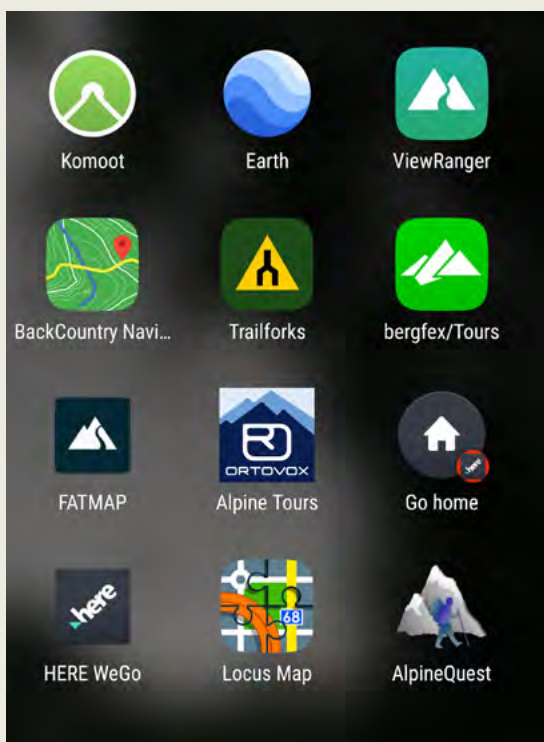
Ne glede na to, kako dolge in kako zahtevne poti ubiramo, pa se večkrat pokaže potreba po tem, da se orientiramo v prostoru, v katerem smo. Bodisi zato, ker nas zanimajo podrobnosti sveta okoli nas, bodisi

zato, ker smo se izgubili in moramo ugotoviti, kje smo in kam moramo iti.

Spretnosti orientacije s pomočjo kart, kompasa in naravnih pojavov se moramo naučiti in jih vaditi, saj nam lahko močno olajšajo rešitev iz orientacijskih zagat. Klasičnim orientacijskim pripomočkom pa se pridružujejo izdelki sodobne tehnologije, s katerimi je natančnost našega gibanja v prostoru močno izboljšana.

*Karta in kompas sta še vedno osnova za orientacijo v gorah.
Foto: Aljaž Anderle*

Moj navigacijski kotiček Foto: Aljaž Anderle

Tovrstna tehnologija je v podobi pametnih telefonov, ki so opremljeni z ustreznimi senzori za določanje položaja (GPS, barometer, kompas) in namenski programi oziroma aplikacijami, dostopna vsem. Nekatere izmed teh sem izbral za preizkus.

Na trgu je ogromno aplikacij, ki nam pomagajo pri gibanju in orientaciji v naravi. Moj izbor je temeljil na več filtrih – prvi filter sta bila priljubljenost med uporabniki in njihova ocena aplikacije, drugi širina nabora funkcij, tretji pa cena oziroma možnost brezplačne uporabe. Po kratkem začetnem seznanjanju sem naredil drugi, subjektivni izbor, iz katerega sem odstranil vse aplikacije, ki mi zaradi različnih razlogov niso bile všeč, nato pa sem preostale posodobil, kupil njihovo najzmogljivejšo verzijo (če ta obstaja) in začel nekajmesečno uporabo med tavanjem doma in na tujem.

Za svoje delo sem uporabljal telefon z operacijskim sistemom Android oreo s 6-coljskim zaslonom, 6 GB pomnilnika in 128 GB prostora.

AlpineQuest, verzija 2.2.0.b

Med iskanjem aplikacije, ki bi nam ponudila kar najboljšo uporabniško izkušnjo za najmanj truda, stroškov in učenja, gremo težko mimo AlpineQuest.¹ Združuje prilagodljiv in prijazen uporabniški vmesnik in popoln nabor funkcij za naše podvige v naravi. Omogoča delo brez podatkovne povezave in brez GSM-signala, kar je za uporabo v divjini in učinkovito rabo energije nujno potrebno. AlpineQuest

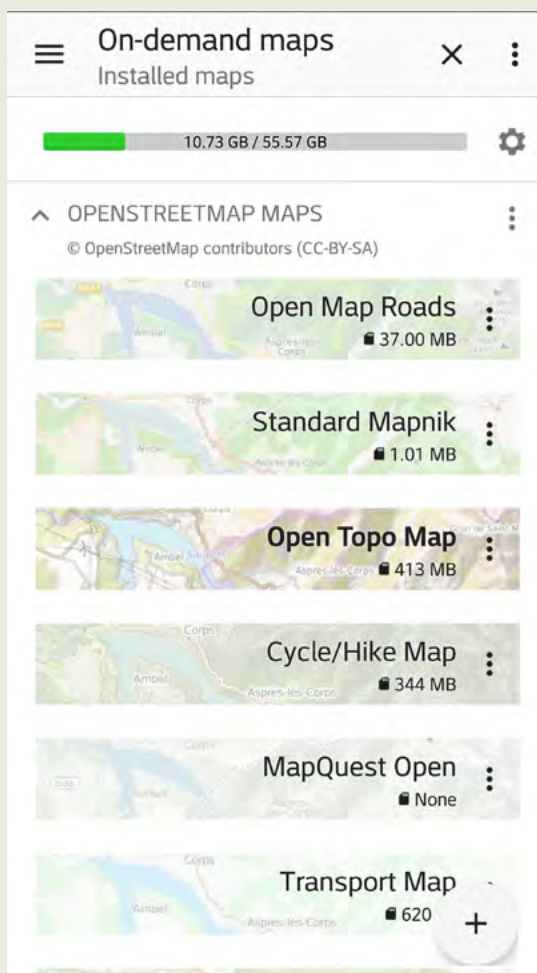
omogoča uporabo številnih kartografskih virov, ki si jih lahko večinoma po želji shranimo v svojo napravo. Uporabljamo lahko cestne, topografske, satelitske posnetke, državne topografske ali specialne karte, ki jih lahko nalagamo v prosojnih slojih ali pa dodajamo posamezne podatkovne sloje (višinsko mrežo, osenčenje reliefa, strmine, imena ulic itd.).

Za planinsko, pohodniško rabo so najbolj uporabne karte Open street map, in sicer Open topo map in Cycle/Hike map. Za brezskrbno rabo si zemljevid zelenega območja vnaprej shranimo v telefon, da pri orientaciji nismo odvisni od telefonskega signala.

Za orientacijo si lahko pripravimo in shranimo neomejeno število orientirjev (orientacijskih točk), sledi (sled je točen zapis gibanja v prostoru, ki ga napravi GPS-sprejemnik in ki vsebuje podatke o času, smeri, hitrosti in višini našega gibanja ter je danes najbolj priljubljena orientacijsko-navigacijska funkcija), območij ali poti (*routes*; pot je definiran načrt gibanja, ki poteka od izhodišča do cilja v več korakih in mimo vnaprej določenih vmesnih točk ali cest).

Navigacijo od točke do točke ali hojo po azimutu nam pomagata reševati kompas z neposrednim usmerjanjem in podatkovna tabela na zaslonu, kjer se izpisujejo podatki o trenutni lokaciji, oddaljenosti od cilja, hitrosti, smeri gibanja, preostalem času itd.

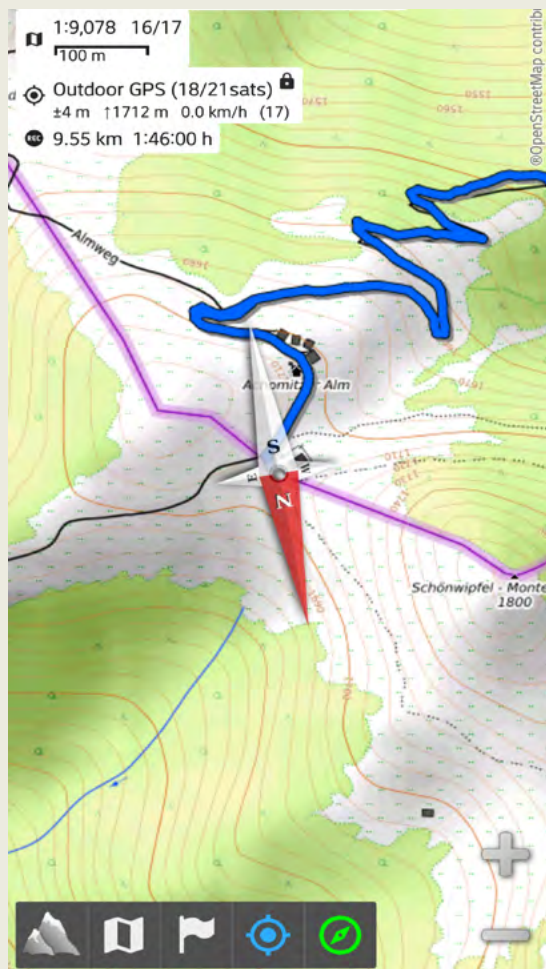
Ena boljših lastnosti programa je osnovni zaslon, na katerem so lahko ves čas prisotni najpomembnejši

AlpineQuest, knjižnica kart Foto: Aljaž Anderle

¹ Imena programov in drugih interaktivnih vsebin so zaradi lažje berljivosti v izvorniku zapisana samo v naslovih in preglednici.

AlpineQuest,
snemanje poti
Foto: Aljaž Anderle

Primer karte Open hiking map Foto: Aljaž Anderle

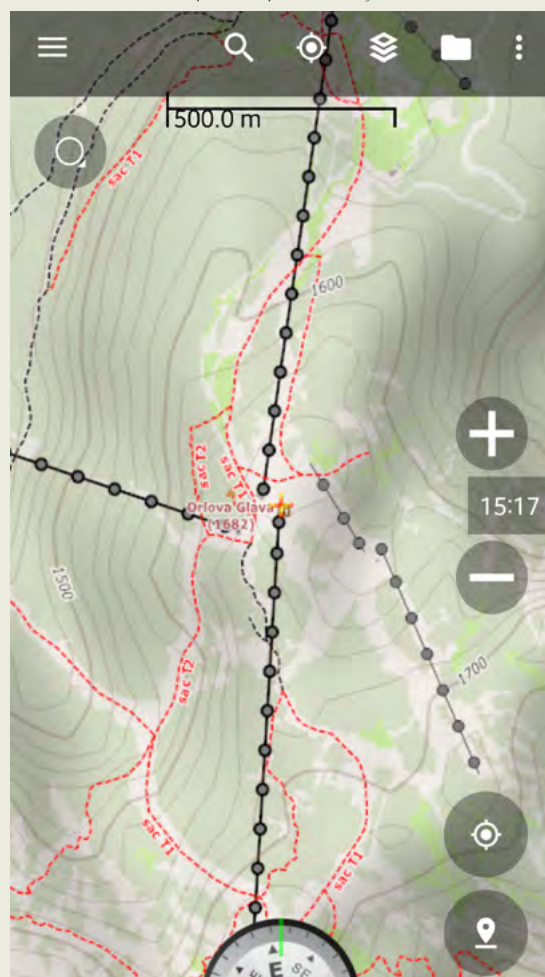
podatki, ki jih moramo pri večini drugih aplikacij priklicati na zaslon ali poiskati v podmenijih. Sem spadajo koordinate, višina, razdalje, merilo karte, natančnost GPS, azimut ...

BackCountry Navigator Pro

To je bila dolgo ena izmed najboljših aplikacij za orientacijo v naravi. Pripravlja se nova verzija XE, tako da je trenutna že nekaj let zamrznjena na isti točki razvoja. Omogoča delo brez omrežja in kljub številnim funkcijam je relativno preprosta za uporabo. Vseeno pa zahteva več privajanja in učenja kot na primer AlpineQuest, ViewRanger ali Komoot. No, vse omenjene pa konec koncev presega v količini funkcij in možnosti, ki jih ponuja, čeprav vse niso nujno dobrodošle, potrebne ali uporabne. Glavna prednost aplikacije Back country je hitrost delovanja: zelo hitro nalaganje kart, ki jih lahko shranjujemo po želji in v različnih obsegih. Karte lahko kombiniramo v obstoječe ali nove mape, program pa preprečuje podvajanje naloženih delov kart.

Njene glavne prednosti so preprostost navigacije po azimutu, preprostost snemanja in ustvarjanja sledi, točk in orientirjev, njihovega opremljanja s podatki in fotografijami, deljenje podatkov ter dober, čeprav nekoliko zahteven uporabniški vmesnik, opremljen s podrobnimi meniji za pomoč pri usvajanju številnih funkcij. Ena izmed njih je tudi sledenje prijateljem, ki

Primer karte 4UMaps Europe Foto: Aljaž Anderle

omogoča medsebojno spremljanje trenutne lokacije članov skupine na izletu, tekmovanju ali drugje.

Najboljše karte (ki so na voljo) v tem programu, so: Thunder forest outdoor, Open cycle map, Open hiking map, 4UMaps Europe, za posamezne države in področja pa tudi državni ortofoto posnetki in plačljive karte.

Back country navigator pro se bliža koncu razvoja, nadomestil pa ga bo Back country navigator XE, ki je že na voljo za predogled in testiranje. Bistvene razlike bodo v posodobljenem uporabniškem vmesniku, prisotnosti na različnih platformah (Android, PC, Apple) in povezanosti z oblakom.

Komoot

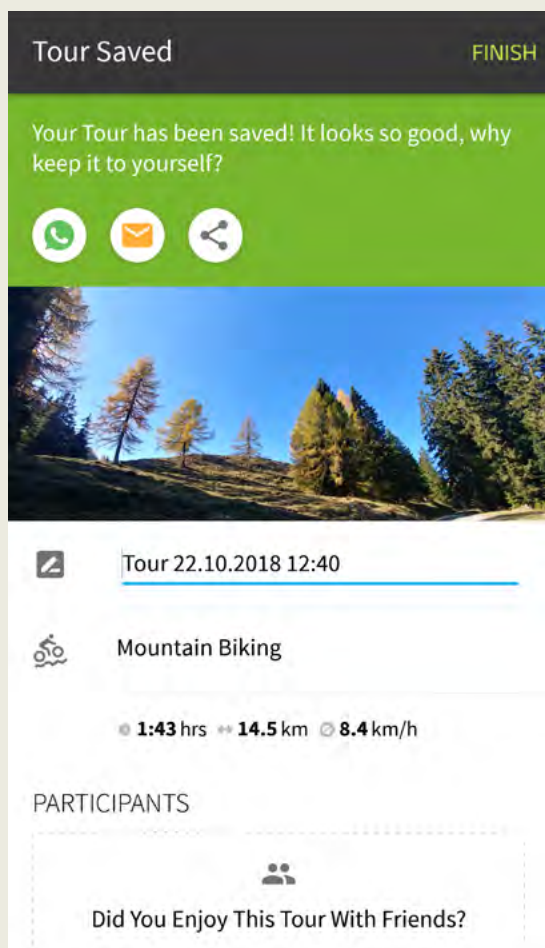
Komoot je nemška aplikacija sodobne interaktivne zasnove, ki je namenjena najširši uporabi pri vseh dejavnostih na prostem. Zasnovana je kot večpredstavn portal, s pomočjo katerega lahko načrtujemo

in izvajamo ture, jih spremljamo, analiziramo ali delimo, po želji pa enako počnemo tudi s turami drugih uporabnikov. V ta namen je Komoot prežet s povezavami do obogatenih vsebin, zanimivosti in drugih pomembnejših točk (planinske koč, vrhovi, znamenitosti ...), ki jih lahko upoštevamo ali vključimo v načrtovanje poti. Poti lahko načrtujemo z računalnikom, saj je to preglednejše, in jih nato shranimo v telefon. Za registracijo potrebujemo le e-naslov, za dostop do vseh funkcij, predvsem navigacije od točke do točke, pa moramo odkleniti in plačati katero od kartografskih območij. Daleč najbolj se splača kupiti kartografijo celega sveta za trideset evrov, s čimer za vedno dobimo neomejen dostop do posodobitev in vseh funkcij. V omejenem obsegu (z dostopom do spleta in brez aktivne navigacije) lahko aplikacijo uporabljamo tudi zastoj. Ob registraciji dobimo brezplačen dostop oz. ključ do enega območja po lastni izbiri.

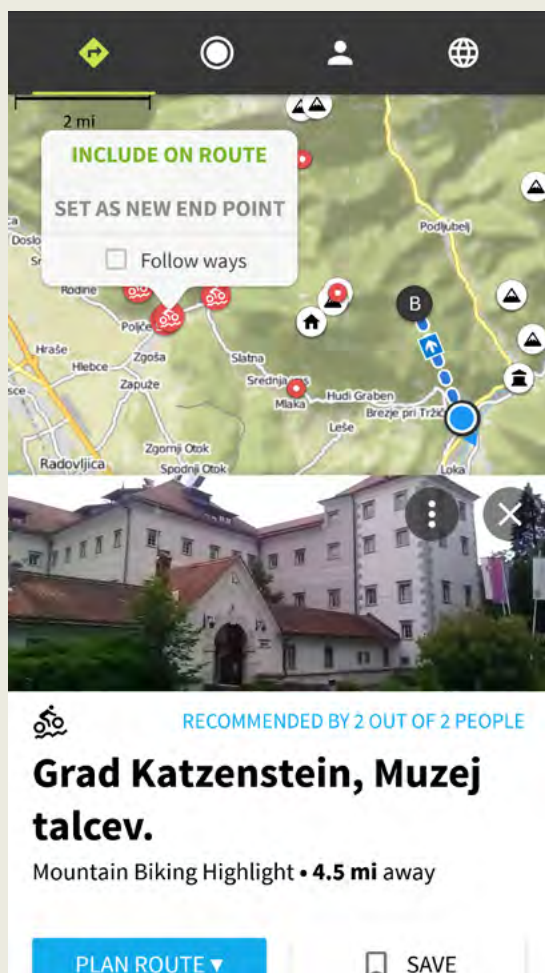
	AlpineQuest	Komoot	ViewRanger	Locus Map	OruxMaps	BackCountry Navigator Pro	Ortovox Bergtouren	Gaia
								
Izdajatelj	Psyberia	Komoot Gmbh, DE	Augmentra Ltd., VB	Assam software, CZ	Orux, Španija	CritterMap Software LLC	Ortovox, Nemčija	
Cena	7,99 €	4–30 €, odvisna od obsega kupljenih kart	4 € na leto	9.99 €	brezplačna	12 €	brezplačna	0–40 € letno
Platforma	Android	Android, iOS	Android, iOS, telefoni, tablice, ure	Android, telefoni, tablice, ure	Android, telefoni, tablice, ure	Android	Android, iOS	Android, iOS
Vrsta aplikacije	topografska orientacija in navigacija	topografska orientacija in navigacija	topografska orientacija in navigacija	topografska orientacija in navigacija	topografska orientacija in navigacija	topografska orientacija in navigacija	informacijsko izobraževalna platforma z zemljevidi in zbirko tur	topografska orientacija in navigacija
Izbor kartografije	10*	4	6	9	10	6	4	1/10
Orientacija	7	5	7	8	8	7	5	7
Navigacija	6	8	6	9	9	7	6	7
Delo brez povezave	8	5	8	9	9	9	4	8
Deljenje vsebin	4	8	5	7	5	6	8	8
Interaktivnost	4	8	6	7	4	4	8	7
Preprostost uporabe	6	8	7	5	3	5	8	7
Posodabljanje, podpora	tekoča, redna	tekoča, redna	tekoča, redna	tekoča, redna	tekoča	prekinjena		redna
Podprti podatkovni formati, storitve in naprave	GPX, CSV, Google Earth KML/KMZ, OziExplorer, datoteke PLT/WPT	GPX	GPX	GPX, Garmin FIT, TCX, KML, KMZ, OpenAir, Loc, Ov2, Upi, GeoJson, večino formatov zemljevidov, vključno s podporo za Garmin in Ozi explorer, BT smart, ANTplus	GPX, KML, KMZ, Ozf2 - Ozi explorer za skenirane karte, Garmin.img, odprtokodne rastrske in vektorske karte; podpora za Strava, Runkeeper, GPSies, vreme	GPX, KML	GPX	GPX

* Številke v preglednici so avtorjeve ocene od 1 do 10.

Komoot, deljenje vsebin
Foto: Aljaž Anderle

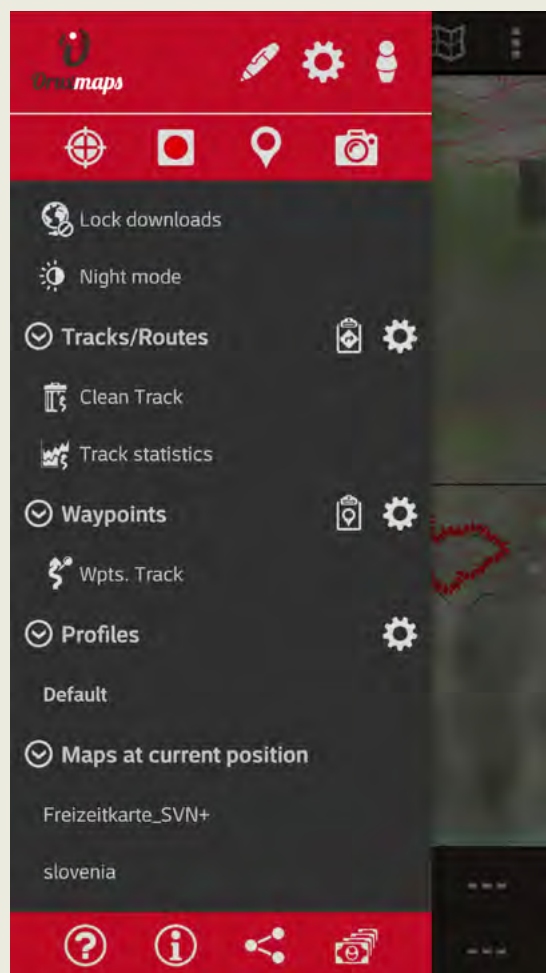
Komoot, interaktivne karte
Foto: Aljaž Anderle

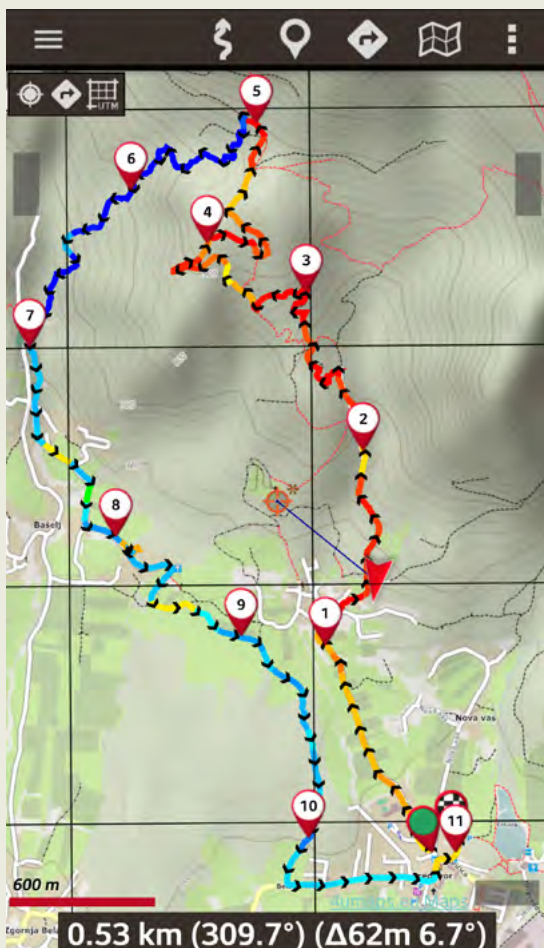
Slabša stran aplikacije Komoot je odsotnost naprednejših funkcij za orientacijo in navigacijo. Kartografija je omejena, navigacija tudi, ne moremo projicirati točke, določati azimutov ali jim slediti, ne moremo določati, vnašati in pretvarjati koordinat, prilagajati kart ... Skratka: je Apple med aplikacijami. Dela, je preprosto, na videz lep in zadošča potrebam večine ljudi. Ampak če želiš iz njega iztisniti kaj več, to ne gre.

OruxMaps

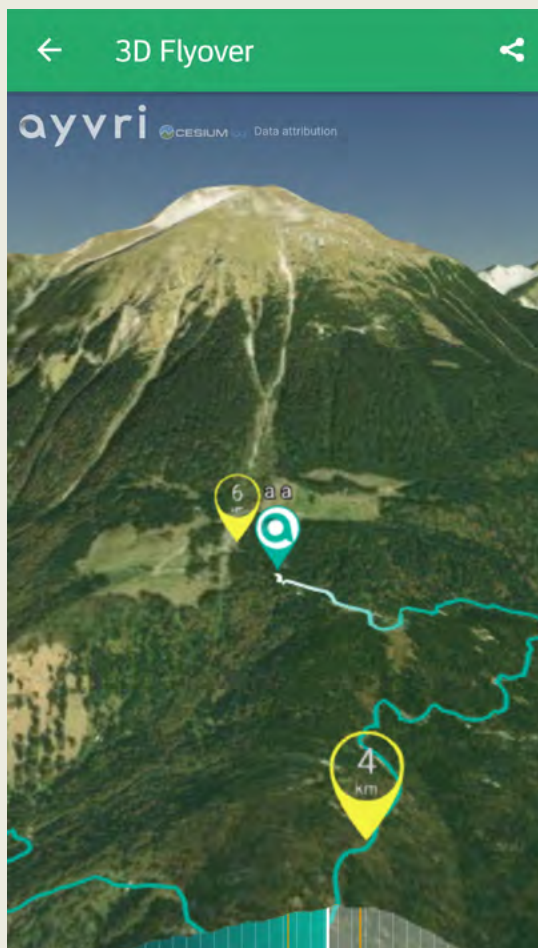
Če bi izbral eno samo aplikacijo, ki je sposobna pokriti prav vse navigacijske, orientacijske in zapisovalne potrebe, bi izbral to. Orux je ena izmed najstarejših tovrstnih aplikacij in je z leti prerasla v kompleksen paket, ki je namenjen zahtevnim uporabnikom. Poleg uporabe in shranjevanja brezplačnih kart omogoča tudi dodajanje umerjenih skeniranih kart in tematskih slojev. Seznam funkcij je tako obsežen, da ga je tule skoraj nemogoče povzeti, zato naj omenim le največje prednosti: brezplačnost, uporaba lastnih skeniranih kart, uporaba ortofoto posnetkov, podatkovnih plasti in drugih kartografskih podatkov različnih formatov in standardov, 3D-prikaz površja, pretvorba koordinatnih sistemov, datumov, sporočil SOS itd. Če je Komoot Apple, je Orux Microsoft. Izjemna širina in možnosti uporabniških nastavitev in prilagajanja sta na profesionalni ravni, zatika pa se pri uporabniku ne najbolj prijaznem in intuitivnem vmesniku,

Natrpni meniji Orux maps Foto: Aljaž Anderle

Orux maps, zapis poti Foto: Aljaž Anderle

3D-prelet poti v aplikaciji ViewRanger Foto: Aljaž Anderle

ki terja precej energije in časa za seznanjanje ter delo z aplikacijo. Ko enkrat steče, pa omejitve skorajda ni. Orux je na voljo brezplačno, njegovi ustvarjalci pa sprejemajo prostovoljne prispevke.

ViewRanger

Ta program ima skoraj status kulturne GPS-topografske aplikacije tako v sistemu Android kot v iOS in omogoča veliko količino medsebojne povezanosti naprav, podatkov, kart, uporabnikov.

Na voljo so nekatere od najboljših brezplačnih kart Thunderforest outdoor in Landscape, Open cycling map in Open street map, dobite pa lahko tudi plačljive. Uporabniški vmesnik je na prvi pogled nekoliko okoren in minimalističen, grafično nedodelan, ampak je funkcionalen, hiter, in ko ga osvojimo, imamo le dotik stran vse funkcije, ki *pritičejo* napredni navigacijski napravi – skupaj s povezanostjo v sfero družbenih medijev, kjer imamo ustvarjene svoje profile. Za načrtovanje ali pregledovanje poteka tur je na voljo 3D-prelet celotne poti, kjer sočasno spremljamo profil, čas in lokacijo na tridimenzionalnem prikazu površja za odlično predstavitev o tem, kaj nas čaka na načrtovani turi. Neprestano je na voljo tudi funkcija *skyline*, ki nam olajša orientacijo tako, da nam pomaga identificirati vrhove in kraje okoli nas ter razdalje med njimi in nami. Pri orientaciji in navigaciji so

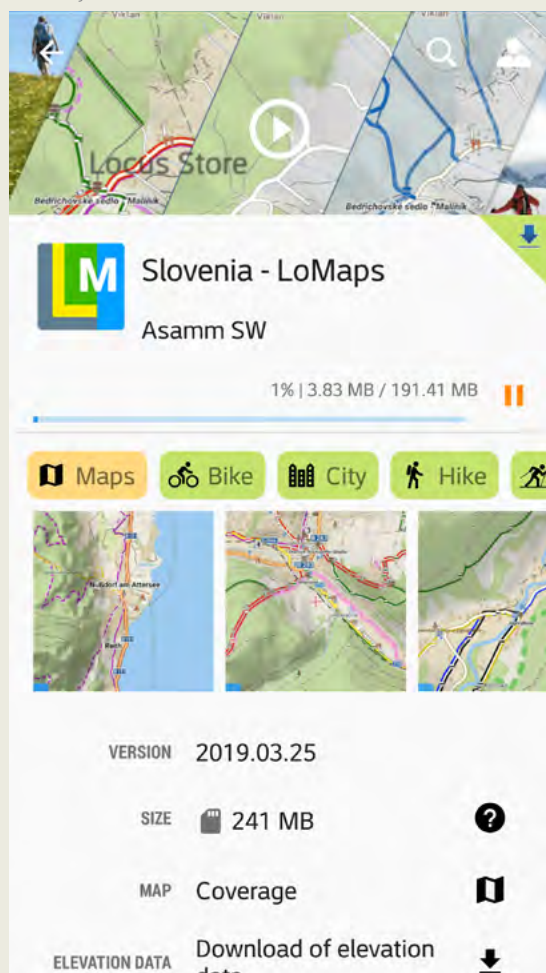
ViewRanger, orientacija po azimutu Foto: Aljaž Anderle

nam na voljo najpomembnejše funkcije, od projekcije točk, hoje po azimutu, hoje od točke do točke, vnosa in pretvorbe koordinat do spremljanja lokacije skupine ljudi v živo, kar je uporabno na kakem družinskem, skupinskem dogodku, odpravi, tekmovanju in podobnem.

Locus Map Pro, verzija 3.37

Ena izmed najpopularnejših in najpopolnejših aplikacij z obširnimi naborom funkcij in uporabnih kart, hkrati pa preprosta za uporabo. Z nekaj prilagajanja lahko iz nje iztismo zelo veliko. Locus sem za potrebe orientacije, navigacije in sprotne spremljanja položaja zaradi več razlogov uporabljal najpogosteje oz. najdlje. Karte so odlične, program je zelo hiter, odziven, porabi malo energije, uporabniški vmesnik je v primerjavi z Orux maps preprost, prilagodljiv in pregleden. Nabor kart, ki si jih lahko brezplačno shranimo v telefon, je širok. Na voljo pa je še dodaten nabor zelo kakovostnih plačljivih kart Lo maps iz Locus store, ki so meni osebno najbolj všeč. Med drugim nudi obilo shranjenih informacij in povezav po točkah POI (*points of interests*), krajih itd. Načrtovanje in izdelava novih poti s samodejnim posodabljanjem trase glede na predvideno dejavnost sta preprosta, pregledna in omogočata poljubno prilagajanje in popraviljanje. Pri navigaciji lahko uporabljamo, izdelujemo ali

Locus Map Pro, knjižnica kart
Foto: Aljaž Anderle

krojimo podatkovna polja za spremljanje dogajanja, na voljo so odlični kompas za orientacijo in navigacijo ter razni tematski sloji, ki jih lahko vklopimo po potrebi, na primer naklon terena in senčenje. Ne nazadnje so tu vtičniki (*Plug-ins*), ki jih naložimo po želji – eden najpopularnejših je seveda Geocaching, za igranje in iskanje skritih zakladov, ki deluje s pomočjo sestrške aplikacije Geocaching4Locus.

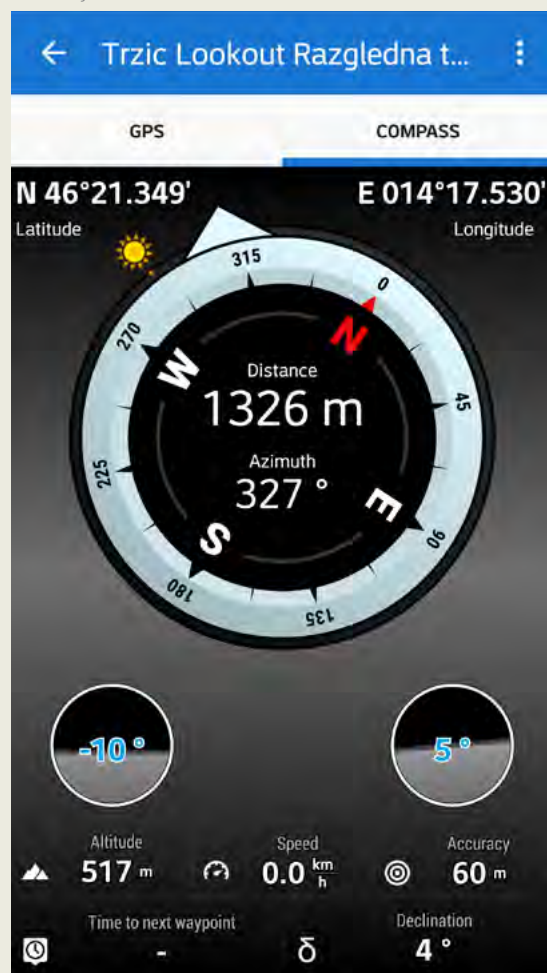
Locus je primeren tudi za zahtevne uporabnike, ki lahko v telefon shranijo in umerijo lastne karte, dodajajo vsebino in komentarje na Open street maps, vzpostavijo skupinsko sledenje, se povezujejo z zunanji napravami in spremljajo senzorje po standardih ANT, NFC ali bluetooth.

Za povrh

Na trgu se seveda ponujajo še neštete druge aplikacije, vsekakor preštevilne za omembo v tem članku, čeprav bi si nekatere to nedvomno zaslužile, a nemara nisem niti naletel nanje. Na nekatere pa sem in sem jih uporabljal ali pa jih še vedno, saj se mi zdijo zelo uporabne vsaj v nekaterih vidikih.

Gaia. Relativno nova aplikacija sodobne zasnove. Žal je v osnovni verziji precej omejena – na voljo je le en tip karte, za delo pa potrebujemo podatkovno povezavo. Polna funkcionalnost, ki omogoča normalno delo in dostop do velikega števila kart, zahteva letno

Locus Map Pro, navigacijski zaslon
Foto: Aljaž Anderle

članarino, štirideset evrov, kar je bistveno več od večine konkurenčnih aplikacij. Za to ceno pa vseeno dobimo veliko – vprašanje je, ali to v resnici tudi izkoristimo. Da je aplikacija dobra in uspešna, kažejo številni uporabniki, ki strmo narašča, in priznanja, ki jih je prejela na raznih testih. Tehnična podpora je dobra, posodabljanja so redna, aplikacija pa omogoča preprosto delo z enostavnim uporabniškim vmesnikom.

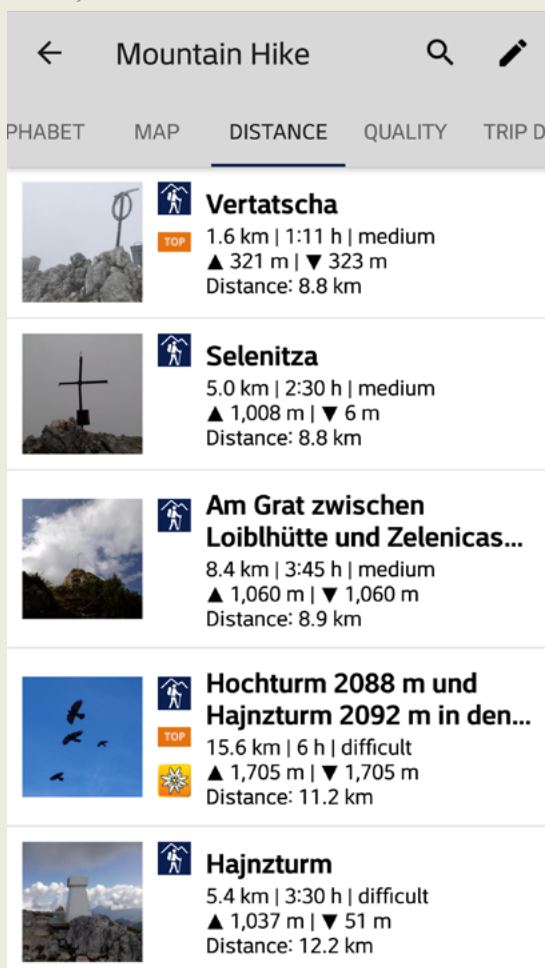
Bergfex. Podatkovni portal, ki poleg osnovne kartografije omogoča pregledovanje, zapisovanje in deljenje opravljenih tur.

Ortovox bergtouren. Interaktivni podatkovni portal, ki kombinira široko knjižnico zimskih in letnih tur, možnost dodajanja novih, načrtovanje in deljenje s prijatelji. Aplikacija temelji na zemljevidih Open street map, Outdoor active winter in summer, lahko pa uporabljamo tudi Googlove podlage. Največja dodana vrednost portala so aktualni podatki o razmerah in vremenu ter varnostne informacije o plazovih.

Fatmaps. Popularna aplikacija s prikazom 3D-modela površja in z dodatnimi sloji za boljše in varnejše načrtovanje in izvedbo tur na neznanem terenu. To aplikacijo pogosto kombiniramo z običajnimi topografskimi kartami zato, da dobimo kar najbolj plastično vnaprejšnjo predstavo o terenu. Zlasti je uporabna za načrtovanje smučarskih ali kolesarskih spustov.

Ortovox, interaktivna zbirka tur in podatkov

Foto: Aljaž Anderle

Google Earth. Mobilna varianta znane PC-aplikacije, ki temelji na natančnih satelitskih posnetkih in dodatnih podatkovnih slojih. Osnovni namen je pregledovanje terena v kakovostni 3D-podobi. Omogoča tudi vnos datotek KMZ (*Keyhole Markup Zip*) za osnovno navigacijo in pregledovanje dodatnih večpredstavnih vsebin.

Trailforks. Aplikacija z najširšim naborom kolesarskih poti po vsem svetu omogoča pregled, sledenje, snemanje in dodajanje novih zapisov poti za vožnjo z gorskimi kolesi ter njihovo deljenje.

Pod črto

Življenje si uredimo, tako kot nam ustreza ... Počnemo stvari, ki jih radi počnemo, razvijamo se na področjih, ki so nam blizu, čas preživljamo s prijatelji, hodimo v službo, ki nam je všeč, uporabljamo opremo, ki nam najbolj ustreza ... Predstavljene aplikacije so izbor iz širše množice podobnih, med katerimi si vsak lahko izbere svoje favorite glede na potrebe, želje, okus, znanje in debelino denarnice.

Kaj ti pomaga najzmožljivejša aplikacija, če nimaš časa, pameti, volje in resnične potrebe po tem, da bi se ukvarjal z njeno kompleksnostjo in uporabniško neprijaznostjo? Namesto takojšnje pomoči ti bo samo požrla živce, ker si v ključnih trenutkih ne boš znal pomagati z njo ali pa boš namesto ene porabil

Google Earth, pogled s Stola po Gornjesavski dolini

Foto: Aljaž Anderle

Če 'umetna inteligenca' zataji, je to edina rešitev. Arhiv Aljaža Anderleta

petnajst minut. Če si sam, še nekako gre, ko se ti v gosti megli za repom zvrsti še sedem izgubljenih palčkov, pa pritiski dobijo drugačno podobo.

Kdor je odvisen od primerjave svojih popoldanskih sprehodov z drugimi na Stravi in drugih omrežjih, bo poiskal čim bolj interaktivno aplikacijo s široko odprtostjo navzven, podporo v oblaku in široko mrežo uporabnikov. Povprečni *pocar*, kakršen sem sam, pa si bo omislil dve ali tri aplikacije in izkoriščal njihove posamezne prednosti glede na situacijo in lokacijo. Ob tem pa se zavedajmo, da vsa ta pomoč iz žepa ni vsemogočna in lahko zataji v najmanj primernem trenutku. Če telefon uporabljamo za orientacijo, moramo poskrbeti za varčevanje z baterijo. Najboljši način varčevanja je vklop letalskega načina ali pa vsaj izklop prenosa podatkov in vklop varčevalnega načina delovanja. Izklopimo vse druge aplikacije, ki bi z delovanjem v ozadju lahko dodatno praznile baterijo. Razlika je lahko drastična. Poskrbeti moramo za zaščito pred vodo, kajti dež, se zdi, spremlja številne pomembne dogodke na tem svetu. Še zlasti takšne, ki bi jim žargonsko v gostilni, ne pa na tem mestu, rekli *zajeb*. Poleg tega zagotovimo ustrezno rezervo in znanje, da se bomo iz orientacijskih zagat lahko izvili tudi, ko se naš telefon spremeni v neuporaben kupček stekla in kovine. ●

NAŠI SODELAUCI

Aljaž Anderle, mislec, preizkuševalec in inštruktor, ki o vsem tem tudi piše

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Sestavljanje moje izobrazbe je preprosta. Primerna za starost med 5 in 22 let. Tretji *najgavnar* v vrtcu Palček. Nepravoveren Titov pionirček, usmerjeni gimnazijec, obrambni politolog, gorski vodnik. Vedno sem si želel postati pilot, postal sem pa *pocar*. Je tudi na P in posledično prav *prima*.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Igram dežurnega *pocarja* na kolesu, v steni, pred katedrom, na smučeh, pred računalnikom, z otroki in v avtu med vožnjo k eni izmed omenjenih dejavnosti.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Večdimenzionalna. WiFi, Vibram, Maxxis, gola koža in nazobčano jeklo.

Vaš najljubši kotichek/najljubša dejavnost v gorah?

Neki poseben *off-camber* ovinek na poti na Bistriško planino, kjer se yeti (motorno vozilo, op. ur.) vedno močno zaziblje, pivota (kolo, op. ur.) pa odnese ven. Aktivnost je pa iskanje ravnovesja.

Vaš moto v življenju je ...?

(Za)upaj si.

Kako ste začeli sodelovati s *Planinskim vestnikom*?

Prav res ne vem.

Zakaj radi sodelujete s *Planinskim vestnikom*?

Ker lahko pišem o tistem, kar sem, in ker mimogrede lahko komu kaj dam. No, najbolj pa zaradi honorarjev (*smeh*).

Aljaž Anderle Arhiv Aljaža Anderleta

KARTICA IGLU

V naravo zdaj še z več ugodnostmi.

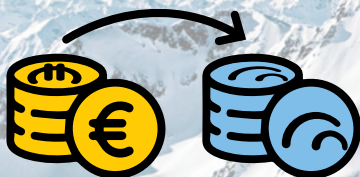
Kaj omogoča kartica IGLU?

- 10 % popusta za vse neznižane izdelke,
- 10 % popusta za izposojno opremo,
- posebne ugodnosti določenih blagovnih znamk,
- obveščanje o posebnih promocijah,
- ugodnosti glede na opravljene nakupe.

2-krat na leto bomo vsem imetnikom kartic IGLU, ki bodo v določenem obdobju opravili nakup v spletni ali katerikoli trgovini Iglu šport, poslali elektronsko obvestilo z dodatno ugodnostjo. To bo začasno povečan popust, ki se določa glede na opravljene nakupe.

Vsak porabljen evro v trgovinah Iglu šport se pretvori v eno točko.

1 EURO = 1 TOČKA.

OBIŠČITE NAŠE TRGOVINE

- Ljubljana - Vič** Tržaška cesta 88, T: 01/ 422 8100
Ljubljana - center Petkovškovo nabrežje 31, T: 01/ 439 2285
Ljubljana - BTC Hala 10 Šmartinska cesta 152, T: 01/ 585 1517
Ljubljana PCL Pesarska 10, T: 08/ 205 6348
Koper Ljubljanska cesta 3 (vhod Ferrarska), T: 059/ 039 400
Tolmin Trg 1. maja 1, T: 05/ 381 0338
Celje Ulica mesta Grewenbroich 9, T: 03/ 492 9300
Kranj Ulica Mirka Vadnova 19, T: 04/ 234 2478
Lesce Železniška cesta 5, T: 04/ 530 2810
Maribor Jadranska cesta 27, T: 02/ 320 4700
Solkan (Nova Gorica) Trg Jožeta Srebrniča 4, T: 05/ 300 6144
Bovec Ledina 3, T: 05/ 388 6555
Idrija Ulica svete Barbare 1, 059/ 043 499
Velenje Rudarska cesta 2b, 041 660 963

Točke se zbirajo od:

1. marca–31. avgusta.

Obvestilo o povečanem popustu prejmejo kupci na začetku septembra, izkoristiti pa ga je mogoče do 30. septembra.

1. septembra–28. februarja.

Obvestilo o povečanem popustu prejmejo kupci na začetku marca, izkoristiti pa ga je mogoče do 31. marca.

Število zbranih točk

Odsotek začasnega popusta

1–50	12 %
51–150	15 %
151–300	18 %
301–500	21 %
Več kot 500	24 %

OBIŠČITE NAŠO SPLETNO STRAN

in najdete **prave izdelke** zase in aktualne **akcije**,
ogledajte si zanimive **članke, novice** ...

WWW.IGLUSPORT.SI

Pomladanski izlet med slatinami

Od Benedikta do Radencev

Gričevje Slovenskih goric je prijeten pohodniški cilj s številnimi naravnimi okrepčevalnicami, ki nudijo pokušino različnih mineralnih vod. Mineralne vode so običajno podzemne vode, ki vsebujejo več kot 1 g/l raztopljenih snovi. Tiste, ki imajo več kot 250 mg/l ogljikovega dioksida (CO₂) v obliki prostega plina, imenujemo tudi slatine. Te se v Slovenskih goricah pojavljajo v pasu od Lenarta do Radencev. Z vrtnjem so ponekod zajeli tudi termalne vode s temperaturo nad 20 °C.

Prve in druge Slatine v Benediktu

Izlet lahko začnemo na travniku ob Slatinski cesti pri Benediktu v Slovenskih goricah, kjer so bile na mestu nekdanjega naravnega izvira mineralne vode v 90. letih prejšnjega stoletja izvrtane tri, danes še opazne raziskovalne vrtine. Danes izteka slatina le še iz najgloblje, 102 metra globoke vrtine Ana. Vsebuje približno 4 g/l raztopljenih snovi in je obogatena s kalcijevimi, magnezijevimi in železovimi kationi ter prostim CO₂. Zaradi zadnjega v vseh slatinah prevladujejo hidrojenkarbonatni anioni. Nastala je podobno kot večina mineralnih vod v severovzhodni Sloveniji – z raztapljanjem stalno izhajajočega CO₂ iz

Zemljinega plašča v podzemni vodi, pri čemer nastane šibka ogljikova kislina. Ta nato z različno močjo raztaplja vodonosne kamnine, ki so sestavljene iz različnih mineralov, zato je kemijska sestava slatin zelo raznovrstna.

Po pokušini Benediške slatine se po cesti vrnemo v središče Benedikta, kjer si pri šolskem igrišču lahko ogledamo ustje 1857 metrov globoke geotermalne vrtine Be-2. Iz nje je še do nedavnega iz razpokanih metamorfnih kamnin iztekala topla mineralna voda

Slatine so večinoma zavarovane kot naravna vrednota lokalnega ali državnega pomena.

Voda iz vrtine Be-2 je najtoplejša termalna voda v Sloveniji, a danes se vrtina ne uporablja več.

Foto: Nina Rman

¹ Geološki zavod Slovenije.

s temperaturo do 75 °C ob ustju, z njo pa so pozimi ogrevali šolsko telovadnico. Voda ima približno 7,4 g/l raztopljenih snovi, prevladujoče natrijeve in hidro-genkarbonatne ione ter zelo veliko prostega CO₂, zato je iztekala burno in v presledkih. Iz nje se je izločalo veliko karbonatne oborine – vodnega kamna.

3. Grad Negova

Iz Benedikta se vzpnemo k cerkvi sv. Treh Kraljev in nato večinoma po cesti pridemo do Negove. Območje do tega naselja gradijo predvsem bolj ali manj trdno sprjeti morski peski, melji, laporji in gline, odloženi pred približno petnajstimi milijoni let. Podobne, a bistveno mlajše kamnine (stare 13–9,5 milijona let), ki so nastale v brakičnem deltnem okolju Panonskega jezera in imajo zato tudi vložke premoga, nato prehodimo na Stavešinskem Vrh. Vmesna dna rečnih dolin Ščavnice in Mure zapolnjujejo njuni nanosi, na primer peščene gline, mulji, gline ..., odloženi v zadnjih nekaj deset tisoč letih.

Grad Negova je izjemen kulturni spomenik. V glavnem je sezidan iz opeke, vendar si na nekaterih temeljih, portalih, stebrih na arkadnem stopnišču in okvirih oken lahko ogledamo naravni kamen, ki so ga pridobivali predvsem v bližnjih kamnolomih pri Negovi in Cerkvenjaku. Prevladuje rjavkast apnenčev peščenjak, ki je nastal v plitvi vodi. V njem so pogosta koncentrična zrna ali onkoidi, pri katerih se je okoli jedra – na primer odlomka lupinice školjke ali kamenčka – naredilo veliko ovojev modrozelenih cipljivk ali alg. Opazimo lahko tudi do nekaj centimetrov velika kamnita jedra polžev, odtise školjk, foraminifere, rdeče alge litotamnije in sledove lazenja. Bistveno manj je blokov kremenovega in sljudnega peščenjaka, zadnjega s srebrnimi lističi muskovita.

4. Ivanjševska slatina

Po spustu v dolino k Ivanjševcem ob Ščavnici se lahko že pred naseljem okrepcamo s kar dvema slatinama. Za obe je značilna povišana vsebnost železa, ki vodi daje izrazit okus in rdečkasto barvo oborine. Najprej pridemo do Ivanjševskega vrelca, nato pod mostom v reki Ščavnici opazujemo mehurčke izhajajočega ogljikovega dioksida, potem pa si zaslužimo daljši postanek in pokušino Ivanjševske slatine. V bližnji hiši so mineralno vodo s približno 3 g/l raztopljenih snovi in prevladujočimi kalcijevimi, magnezijevimi in hidro-genkarbonatnimi ioni stekleničili že pred prvo svetovno vojno. Danes nad izvirov stoji kapelica, na informativnih tablah pa je opisanih še nekaj zanimivosti poti z imenom Med vrelci življenja.

5. Stavešinske mofete Strmec

Pot nadaljujemo proti Stavešincem, in kjer se cesta prvič dotakne gozda, na travniku na desni opazimo območje z manj bujnim rastlinstvom v velikosti približno 50 x 50 metrov. To so naravni suhi izviri plina CO₂. V teh izviroh, imenovanih mofete, bomo brbotanje mehurčkov v manjših neporaščenih kotanjah in

Zemljevid planinskih in turističnih poti z označenimi točkami izleta

v jarku na zgornji strani ceste opazili le po večjem nalivu. Običajno nam preostane le opazovanje redkega rdečkastega rastja, ki je odporno na večji delež CO₂ v tleh, in iskanje morebitnih mrtvih žuželk ob luknjicah, skozi katere je izhajanje plina najmočnejše.

6. Mofete Slepice

Nato se vzpnemo na Stavešinski Vrh in na grebenu poiščemo oznako poti Med vrelci življenja za Slepice. Po spustu po kolovozu do dna doline bomo v gozdu našli dve mokri mofeti. Večja kotanja ima premer približno 1,4 metra in globino dobrega 0,5 metra, manjša

Mofete so na travniku opazne šele, ko stopimo bliže.

Foto: Nina Rman

brezbarvnega plina CO_2 , ki je težji od zraka in v previsokih koncentracijah škoduje tudi ljudem.

7. Polnilnica naravne mineralne vode v Boračevi

Po vzponu nazaj na cesto nadaljujemo po njej do Boračeve in kmalu se bomo znašli pred eno največjih polnilnic naravne mineralne vode pri nas. Čeprav se Radenska stekleniči šele od leta 1869, je bilo na tem območju izvrtanih že več kot dvesto vrtin. Danes Radensko Classic zajemajo iz peskov do globine 200 metrov z nekaj vrtinami. Znamka vsebuje 3,1 g/l raztopljenih snovi, vsaj 3,5 g/l prostega CO_2 , ter ima prevladujoče natrijeve, kalcijeve, magnezijeve in hidrogenkarbonatne ione. Ker v okolici Radencev iz različnih globlin zajemajo tudi drugačne pitne vode, je nabor naravnih mineralnih voda v polnilnici za pokušino velik. Prvi pomembnejši industrijski vrelec, Zdravilni vrelec, pa si lahko ogledamo pri Zdravilišču Radenci v Radencih.

8. Tople mineralne vode v Radencih

Pohod lahko končamo na vzhodnem robu teniških igrišč pri zdravilišču, kjer stoji ustje 830 metrov globoke geotermalne vrtine T-5. Ta sicer ni v uporabi, a nedaleč stran iz le malo plitvejše vrtine T-4 izteka topla mineralna voda s temperaturo 34 °C. Voda ima kar 11 g/l raztopljenih snovi, prevladujoče natrijeve in hidrogenkarbonatne ione in zelo veliko prostega CO_2 . V njej si lahko po opravljeni štiri- do peturni naporni hoji pretežno po asfaltu nadvse uspešno regenerirate krvnožilni sistem v zdraviliških bazenih. ●

Več informacij:

Med vrelci življenja, zloženko, dostopna na TIC Radenci.

Gabor, L., Rman, N. 2016: Mofete v Slovenskih gorcah. *Geologija*, 59/2, 155–177.

www.geologija-revija.si/dokument.aspx?id=1280

Tako brbotajo Slepice, da jih celo slišimo.
Foto: Nina Rman

pa premer 1 metra in globino skoraj 0,8 metra. Njena vodna površina zaradi zelo močnega dotoka plina glasno brbota, posamezne mehurčke pa lahko opazujemo tudi v bližnjem potoku. Voda v mofetah je deževnica, zato ima zelo malo raztopljenih snovi. Voda ni primerna za pitje in tudi sicer daljše zadrževanje na lokaciji ni priporočljivo zaradi prevelike prisotnosti

ALCOM
Slovenski proizvajalec
stekel z dioptrijo

“Očala se mi odlično prilegajo in me ne tiščijo tudi ob dolgotrajni uporabi. Ravno prav mi zatemnijo pogled in njihova barva je prijetna. Nikoli se mi niso rosila, skratka top izdelek.”

Andrej Štremfelj uporablja progresivna stekla **Magic Sport** in očala **uvex sportstyle RX** V ozadju **Mera Peak, Nepal**

www.alcom.si/sport

Ukrivljena športna očala in stekla z dioptrijo dobite pri svojem optiku.

NOVI POHODNIŠKI NAHRBTNIKI FAIRPOINT FAIRVIEW

Vsi letni časi, **vse poti.**

Dobro zgodnje jutro, gamsovke in gamsi!

Ta zapis ni mišljen kot hvalnica vodnicam in vodnikom, gornicam in gornikom, ki od pomladi do pozne jeseni polnih pljuč in vtisov uživajo v darovih gora. Oni hvalnice ne potrebujejo: zjutraj znajo in zmorejo vstati ob za mnoge rahlo nespodobni uri in se odpraviti na izhodišče pohodniškega podviga, v katerem nato čez dan celostno uživajo. Za jutranje žrtvovanje – ki ga sami itak ne dojemajo tako – so bogato poplačani. Izkustvena povratna zanka deluje brez motenj: ker vedo, kakšna milina in pozitivni vplivi na čute jih čakajo, se jim v ranem jutru ni pretežko brcniti v zadnjo plat in storiti tisti usodni korak iz postelje, ki pomeni razliko med dnevom in nočjo, med lepim tam zgoraj in manj lepim spodaj. Tema je sicer še trda, a poleti se dan hitro zbudi, in kot bi mignil, boš tam na bregu ali skalici, poživljajoče osvetljen od središčne zvezde našega Osončja.

Zapis je mišljen bolj kot pomoč opisanim jutranjim junakinjam in junakom, ki imajo razne sorodnike, sodelavce, prijatelje, ki bi se jim občasno srčno radi pridružili v odkrivanju lepega, pa ne zmorejo »usodnega koraka«. Pri tem v večini ne gre za *kavčarje*, za ljudi, ki bi jim bilo treba – če citiramo eno sodobnih oglaševalsko vzniklih pobud za miganje – iz glave izbiti rutino dolgočasja in pomagati najti stik s prijatelji in naravo. Po izkušnjah sodeč je teh verjetno precej več kot dejanskih lenuhov.

Razlika med zadnjimi, ki bodo vedno uporabili dvigalo namesto stopnic in avto namesto kolesa, in prvimi je, da zadnjih ne boste spravili niti na bližnjo vzpetino, kaj šele v gore. Tisti prvi pa bi radi šli, tudi više, strmo, rahlo izpostavljeno. A imajo v glavi, srcu in nogah fiksno idejo, da niso sposobni biti nespodobni, da skratka njihov organizem ne le ne zmore nečloveško zgodnjega vstajanja, ampak bi mu to tudi škodilo. Težava teh potencialnih gamsovk in gamsov ni kavč, saj popoldan in zvečer z lahkoto tečejo, hodijo v fitness ali kolesarijo, temveč postelja. Kolikokrat so bili moji znanci že tik pred zdajci, navdušeni do konca, pa so ob napovedani uri jutranjega snidenja enostavno zablokirali. O, potem pa raje ne grem!

Zakaj vendar ne?! Če je bilo kdaj treba zaradi zgodnjepoldanskega službenega sestanka v oddaljenem kraju med tednom vstati toliko bolj zgodaj, pa

niso imeli pomislekov. Lahko da so imeli zaradi boja s kazalci in alarmom mobilnega telefona težavno jutro, a vendar so zmogli na mesto zgodnjega snidenja priti pravočasno. Pa verjamem, da so že slišali ne le o paradigmi, temveč kar o šoli, »gibanju zgodnjega vstajanja«. Kako to dobro dene organizmu – v biološkem in ekonomskem smislu.

Rana ura je zlata ura, je pridigala že slovenska starselska tradicija, danes pa to počnejo mnogi poslovno in še kako drugače uspešni ljudje po svetu. Zgodnje vstajanje ponuja enkratno priložnost za mirno jutranjo meditacijo, osvežujoči tek ali kolesarsko turo. Čisto po zenovsko – ali po svoje – lahko pozdraviš enega najbolj veličastnih trenutkov dne, njegovo rojevanje. Rutinskih jutranjih opravil ni treba izvajati pod stresnim diktatom časa, ampak zlagoma, v miru in tišini. Lahko si privoščiš najpomembnejši obrok dneva. Če si človek vzame čas za lahkoten zagon duše in telesa v biološkem smislu, zakaj ne bi enako veljalo za poslovni, produktivni del njegove biti? V miru lahko prebereš ali napišeš kako besedilce, ki ga nisi utegnili dan prej ... in ti ga ne bo treba popoldan, ko se boš lahko posvetil družini. Če ti otrok ni (več) treba dostavljati v vrtec ali šolo, si lahko omisliš tudi zgodnejši prihod na delovno mesto. Učinkov je veliko, za začetek na primer bistveno redkejši promet namesto jutranje konice.

Če pogledamo na zgodnje jutro še nekoliko drugače: ura stvarnika, Brahma Muhurta, je jutranja, saj so energije najbolj pretočne v času prehajanja noči v dan. Kot je rekel dalajlama, je jutro tisto, ki se mu lahko zahvališ za nov dan in si hvaležen za to, da ti daje novo priložnost, ko razširiš srce in ga odpreš življenju. Konec koncev, mar se ne bi slišalo nekoliko čudaško, če bi znameniti *Carpe diem* (Užij dan!) izrekli sredi popoldneva?

Tu lahko dodamo še nekaj trikov – kako, če že ne zgodaj vstajati, vsaj tu pa tam zgodaj vstati. Bioritem naše telesne in umske biti je tesno povezan z dnevom in nočjo. Zato bi se v vsakem primeru morali navaditi hoditi spat bolj zgodaj oziroma najkasneje takrat, ko postanemo zaspani. Vzemite si čas za prebujanje in pretegovanje, a izognite se množični samoprevari z vključenim dremežem na mobilniku. Ko nas prebudi alarm, je konec krepčilnega spanca in dodatnih deset minut poležavanja pomeni vsaj toliko izgubljenega jutra.

Samo za to gre in nič drugega, nikomur ni treba postati malikovalec paradigme. Ko vam bo potencialno gamsovko ali gamsa uspelo prepričati v poskusno zgodnje vstajanje, dan in tura, ki jo bosta izvedla, pa bosta čudovita, kot ste upali, boste že čez pol poti. Kajti razgibana pot in razgledi, občutja na vrhu in zadovoljstvo v dobri družbi bodo sprožili ognjemet navdušenja in hvaležnosti. Ne nazadnje pa za zgodnji začetek ture v slovenski gorniški tradiciji obstajajo tudi povsem racionalni razlogi, povezani z varnostjo. Lahko, da bo tu in tam kdo, ki ga prelesti gora vendarle ne bodo pritegnile, a nekaterim boste zagotovo pomagali odpreti novo poglavje. In zato se splača potruditi. Veličasten gorniški dan se ne zbudi in ne naredi čez dan in na kavču, temveč zgodaj zjutraj v postelji. ◉

*Jutro v gorah
Foto: Oton
Naglost*

Zajec – zavojevalec

Parkirišča izhodišč planinskih tur sredogorja so v jesenskem času zasedena tudi s pločevino članov zelene bratovščine. November je čas skupnih lovov, katerih ne gre zamuditi, pa če še tako primanjkuje časa. Redkeje, vendar tudi v gorah.

Ni mi vseeno, ko jih s svojo prisotnostjo zmotim sredi njihovega "dela", a bi s potjo nazaj morda naredila še večjo škodo. Še slabše mi je, ko velikokrat motim divje živali v njihovem naravnem okolju. Vsakokrat si zaželim, da bi jim lahko v njihovem jeziku sporočila, da jim nikoli, res nikoli ne bi naredila žalega. Ljudi se bojijo kot izgubljeni ruski emigrant v Ameriko, glavni igralec znane risanke mišek Fievel, ki se na smrt prestraši velikega rumenega mačkona, a mu ta prijazno razloži, da je vegetarijanec. Živali v snežnih razmerah le mirujejo, čakajoč pomladi in novih zalog hrane ter čuvajo energijo samo za najnujnejše. Le en beg pred nami

Glavni igralec znane risanke Mišek Fievel
Risba: Lorella Fermo

je zanje lahko usoden. Morda je to zadnje, kar še zmorejo v življenju.

Ampak vrnimo se k novembrski nedelji preteklega leta v strma zahodna pobočja Grušnice visoko nad

Tolminko. Raziskovali smo tamkajšnje neoznačene poti. Pot do naših "delovišč" nam je za uro podaljšal nov zemeljski plaz na dostopu. Že nad vasjo Čadrg nam je kot strela z jasnega iz gozda nasproti udaril pogon, pospremljen z glasnim laježem. Takoj smo vedeli, koliko je ura, vendar umik ni bil možen. Druščino sem poskušala *nahecati*, da nam goniči zagotovo pred fotoaparate priženejo medvedjo fototrofejo, a s tem ni bilo nič. Zasedli smo položaje in ko sta se v nas izza ovinka skoraj zaletela dva prijazna goniča, katerih žrtve nismo videli, smo povzročili pravo zmedo. Kar nekaj časa sta neuspešno spet poskušala najti sled nad in pod potjo, a sta se pozneje vsa nesrečna z jokajočim glasom vrnila k svojim vodnikom.

Po kakšnem kilometru smo padli v drugo dejanje zajčje predstave. Tokrat se je na "naš" kolovoz prvi pognal zajec. Ko nas zagleda, si premisli in namesto navzdol se v strašnem galopu požene proti vasi, od koder smo prišli. Seveda smo kar obstali v svoji loži na zgornjem robu jase in se prepustili igri, vznemirjeno čakajoč razpleta. Za njim sta pridrevela že prej videna goniča. A v trenutku, ko sta skoraj dosegla pot, opazimo, da se zajec vrača; očitno se je nedaleč stran iz neznanega vzroka obrnil. Prizor je bil pretresljiv, zastal nam je dih, saj jima je zajec drvel naravnost v gobca.

A v dramah so preobrati hitri. Tik pred trkom je preganjani skrenil; ucvrl jo je po čistini navzdol. Psa ga, čeprav z noskoma le par metrov oddaljenima od sledi, sploh nista opazila in sta glasno nadaljevala proti vasi. Preden sta došla, da se je sled končala, sta jo bevskaajoč poskušala spet najti, smo videli, da je zajec kakih tristo metrov nižje varno smuknil v gozd.

S kakšnim veseljem sta vračajoča se goniča oznaniila svojim vodnikom, da sta spet na pravi sledi! Nora od navdušenja sta se spustila po klancu navzdol in se skoraj dričala po svojih, za sledenje usposobljenih smrčkah. Veseli, da smo smeli prisostvovati tako imenitni predstavi, smo skoraj že začeli ploskati misleč, da se zastor zagrinja. A presenečeni uzremo, da bo sledilo še tretje dejanje in da z vrhunci še nismo zaključili: "Repkomlad" je, ne boste verjeli, le obkrožil jaso in se po drugi strani vračal

navzgor proti goničema in nam. Krog je zaključil in ujel svojo prejšnjo sled tik za repoma svojih spuščajočih se sledilcev. Usodi, da ga ujameta, je spet ušel le za las.

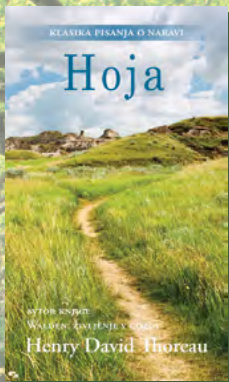
Kdo ve, ali je bilo v resnici tako, kot smo mi videli to igro? Če bi že imel nekje pod našimi nogami skrit zaklad, bi do njega lahko prišel žvižgajoč in brez hitenja po gozdni poti, saj je zasledovalce pustil na varni razdalji že po prvi pentlji. Preden bi ga ujela, bi bil on že na kosilu v korenjevi njivi pri Zastenarju. Zajec mogoče preizkuša tudi sebe, morda trenira, videti je bilo, kot da bi to igro igral miže. S svojim zavajanjem in izigravanjem je pretental še kako usposobljena goniča, v svoj prid izkoristi njihovo slepo zaupanje v sposobnost svojih smrčkov. Nisem povsem prepričana, če mu je šlo le za reševanje življenja; morda se je dolgouhec v tej predstavi zabaval še bolj kot mi, gledalci?

Poklapana psa sta se mimo nas, še vedno z gobčkom v travi, cvileč vračala k vodnikom. Mi pa smo jo hitro in tiho pobrisali v gozd našim naslednjim planinskim dogodivščinam naproti. Hvaležni, da smo lahko izkusili to prefinjeno zajčjo predstavo, običajno za preživetje v naravi. In iznajditelj tega patenta, če ste pozorno brali, ni domiselni *Homo sapiens!* ●

Videti je bilo, kot da bi to igro igral miže.
Risba: Lorella Fermo

Sprehodi in pohodi po naravi s knjigami založbe UMco

Henry David Thoreau:
HOJA
Avtor knjige
Walden: Življenje v gozdu

Nan Shepherd:
ŽIVA GORA
Spremnna beseda:
Robert Macfarlane

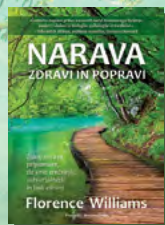

Samo Rugelj:
TRIGLAVSKE POTI
Hvalnica hoji in potepanja
na vrh Slovenije

Robert Louis Stevenson:
POPOTOVANJE Z OSLICO ČEZ SEVENE
Potopisna klasika

PRIPOROČAMO TUDI

Naročila: na spletni knjigarni:
• 01/520 18 39 • knjigarna@umco.si

knjigarno **www.bukla.si**

Knjige založbe UMco so na voljo tudi v boljše založenih knjigarnah.

NOVICE IZ VERTIKALE

Poletje je bilo plezalno pestro. Pono-vljene so bile nekatere zahtevne smeri pri nas in v tujini, plezalo se je namreč v različnih evropskih drža-vah pa tudi čez lužo.

Naše stene

Razpršene klasične lepoticice so bile poletni dobro obiskane. Med množico vzponov v dobro raziskanih smereh je bilo mogoče zaslediti tudi nekaj redkih ponovitev in nekaj prvenstvenih vzponov. Gremo najprej v Široko peč. Desno stran njene severne ste-ne omejuje izraziti severozahodni steber, po katerem so med obema vojnama smer speljali brata Dibona, Ana Escher in Jože Lipovec. Iskali so prehode, primerne takratni opremi in znanju in se tako izognili markan-tnemu razu, ki jasno označuje osred-nji del stebra. Do nedavnega je ta, od daleč vidna linija še vedno čakala na plezalce, 12. julija pa sta steber po izrazitem razu in z njegove najnižje točke v desetih urah preplezala Luka Lindič in Silvo Karo. Smer sta poime-novala preprosto **Steber** (VII, 800 m) in jo posvetila Frančku Knezu. Gre za čudovit spomenik mojstru vertikale. Že večkrat ponovljeno, pa vendar za-radi stene, v kateri se vije, ne prav pogosto obiskano smer, sta preple-zala Gašper Pintar in David Debe-ljak. Ponovila sta **Škorpijona** (VII-/VI-V, 500 m). Za svojo oceno je po Gašperjevem mnenju kar zahteven. Težji raztežaji že zaradi ocene terja-jo svoje, lažji pa zaradi krušljive skale prav tako ne puščajo časa za oddih. Selimo se v severno steno Debele peči. Tam sta Matevž Štular in Bor Levičnik (AO Ljubljana - Matica) pre-plezala smer **Sladka kot med** (VII+/VIII-, VI+, 450 m). Gre za redko po-novitev smeri iz leta 2013. Težavnost plezanja je po mnenju fantov precej konstantna in najtežje ocenjen raz-težaj ni bistveno težji od drugih. Pod splošno oceno smeri sta zapisala VII in ne VI+, kot so jo ocenili prvi ple-zalci. Orientacijsko sta jo ocenila kot lahko, prehode pa kot izvirne.

V Zidni steni pod Planjo sta se Mar-ko Kravos in Jana Pičulin (AO Nova Gorica) odločila za smer novejšega datuma in z eno zabeleženo pono-vitvijo. Preplezala sta varianto **Psi-hoanalize** (IV/III-IV). V originalu nosi najtežji raztežaj oceno V+, a naravne razčlembे pred njim močno vlečejo vstran. Tako kot že prva ponavljav-ca sta tudi onadva izbrala lažje raz-člembе ter si s tem pričarala kon-stantno težavno smer. V zahodni steni Mangarta sta Marko Gorišek in Blaž Grapar (oba AO Rašica) pre-plezala **Andrejko** (V+/IV-V, 350 m) in tako opravila drugo znano pono-vitev smeri. Jakob Kurinčič in Vid Dakskobler (oba Soški AO) sta 14. ju-lija (verjetno prva) ponovila spodnji del smeri **Veleslalom** (IV-V, 200 m) in ji dodala novo izstopno varianto. Težave v varianti segajo največ do ocene IV+, večinoma pa do okoli III. Omenjata, da je po varianti mogoče izstopiti tudi iz kakšne druge smeri – npr. Hitrega Gonzalesa. V Kamni-ško-Savinjskih Alpah je dobra po-novitev nastala v Mrzli gori. Tam je Zan Lovenjak Sudar drugič v celoti prosto ponovil **Mihov 7. zobek** (7c+, 250 m). Varoval ga je Jernej Kruder, ki je smer prosto ponovil leta 2015. Svedrovci so v smeri posejani gle-de na težavnost. Najtežji raztežaj je dobro opremljen, drugod pa so sve-drovci postavljeni tam, kjer je težav-nost višja in kjer se ne da postaviti

drugega varovanja. Prav tako ni sve-drovcev na dveh varovališčih, kjer se da za sidrišče uporabiti rušje. Marko Mavhar in Marko Volk sta 20. julija v severozahodni steni Krofič-ke preplezala novo smer. Ne prvo in verjetno ne zadnjo zanju v tej steni. Poimenovala sta jo **Modrost stare-ga učitelja** (VIII/VI-VII, 250 m). Si-drišča sta sproti opremila s svedrov-ci, vmesno varovanje pa sta urejala s klini in pomičnimi varovali. Vse kline sta pustila v steni, tako da ponavljav-ci potrebujejo le set metuljev do šte-vilke 3. Neznane prehode sta v smer povezala tudi v severni steni Ojstrice. Tam sta 27. julija po več obiskih pre-plezala – in za poznejši prosti vzpon opremila s klini – novo smer **Tem-pelj skrivnosti**. Smer sta poimeno-vala po enem izmed poglavij v knji-gi Frančka Kneza *Ožarjeni kamen*. Frančku sta smer tudi posvetila. Vse do sredine avgusta je ocena VIII no-sila privesek AO. Za prosti vzpon sta našla čas in se uskladila 19. avgusta. Končna ocena smeri je VIII/VI-VII, 580 m.

Luka Lindič ponovil End of Silence

Smer **End of Silence** (8b+, 350 m) leži v severni steni Feuerhorna v Ber-chstegadenskih Alpah. Velja za eno

*V Templju skrivnosti
Foto: Marko Mavhar*

izmed najtežjih alpskih športnih večraztežajnih smeri v Alpah. Prva sta jo preplezala Alexander in Thomas Huber leta 1990, prosto pa jo je prvič ponovil Thomas Huber leta 1994. V steni je več zahtevnih smeri, ki segajo v zgornje prostore sedme in do sredine osme stopnje težavnosti po francoski lestvici, toda End of Silence je najtežja. Ocene po raztežajih so 7a+, 6c, 6a, 6a+, 7b+, 7c+, 7b, 8b, 8b+, 7c, 7a+. Lindič je za uspešen vzpon potreboval deset obiskov. Zadnjič in uspešno se je v steno podal 23. julija, ko ga je varovala partnerka Ines Pappert. Očitno je bila tedaj energija na pravi ravni, pretekli obiski pa so pustili dovolj izkušenj in znanja, da je šlo prosto do vrha. Kot je Luka omenil na družbenem omrežju, je s tem vzponom odkril, česa je še sposoben v skalnem plezanju. Glede na to, da se nikoli ni posvečal le skalnemu plezanju in niti v plezališču ni preplezal smeri, težjih od 8b+, najprej ni verjel, da bi lahko preplezal takšno smer.

U Dolomitih

V Dolomitih naših plezalcev nikoli ne manjka. Organiziranih je bilo kar nekaj taborov, na katerih so se množično zbrali člani odsekov, večinoma tečajniki in novopečeni pripravniki, in uživali v strmih razčlenjenih stenah. Najpogostejša izbira so bile Cortina in okoliške gore, posamezne naveze pa so odšle tudi v manj tradicionalne koticke tega gorstva. Matic Košir (AO Jesenice) je s soplezalcem obiskal skupino Brenta. V Castello delle Messodi sta preplezala opremljeno smer **Avalon** (VI+, 400 m). Zanj je priporočljivo imeti s seboj tudi svoja varovala, saj svedrovci niso postavljeni najboljše za varno plezanje. V Cima di Fontannafredda sta preplezala smer z dobro skalo in obilo klini **Via mama del Tony** (VII, 400 m). V Piccola Dain sta preplezala smer **Via 12 Alberi** (VII-, 200 m), strmo smer, ki s skalo spominja na primorska plezališča.

S cepini sta se sredi poletja v Dolomite podala Maja Šuštar (AO Domžale) in Miha Habjan (AAO). Zaradi dežja sta namreč namesto v velike stene zavila v plezališče za *dragtuling* Tomorrow's world. V plezališču, ki ga je prvi začel opremljati pokojni

Kompaktna skala v Durmitorju Foto: Žiga Regina

angleški alpinist Tom Ballard, so najtežje smeri za orodjarjenje na svetu. Težavnostni razpon smeri je od D9 do D15. Maja si je izbrala smer **Edge of Tomorrow** (D13), ki je bila tod prva opremljena, in jo tudi preplezala. Šlo je za vzpon z rdečo piko, saj je jama s tridesetmetrskim stropom obiskala že leta 2017, tokrat pa je smer preplezala v tretjem poskusu. V prvih dveh poskusih se ji je zaradi napetih živcev zataknilo na samem začetku smeri, v tretje pa se je dovolj zbrala in vrv vpela na vrhu.

Durmitor

V Durmitorju se je alpinistično udeleževalo že kar nekaj generacij alpinistov v preteklosti in še danes kdo s plezalnimi nameni zaide v to lepo gorovje, čeprav poredko. Oddaljenost

in pomanjkljive informacije sta dva izmed razlogov za manjši obisk tega gorskega masiva. Plezalni vodniki niso tako samoumevni in povsod prisotni kot pri nas ali bližnjih alpskih sosedih, zato se je za informacije treba še vedno nekoliko bolj potruditi. Člani Akademskega alpinističnega odseka so Črno goro obiskali julija. Plezati so začeli v opremljenih smereh v Lojaniku, kjer so preplezali smeri **Durmitorsko ogledalo** (IV+, 310 m), **Želja bunar** (V, 170 m), **Bijela ploča** (V+, 180 m) in **Shylock** (5c, 200 m). V Surdupu so plezali v slogu "prišel, videl, preplezal". O prvenstvu niso prepričani, so pa smeri vseeno poimenovali in ocenili. Jurij Tratar in Julija Kadunc sta preplezala **Gamsovo mati** (VI, AO, 110 m) in **Akademsko** (IV+/ IV, 110 m). Anton Gregorič

Pezzolatova opremljena smer v Lojaniku, Durmitor
Foto: Žiga Regina

in Žiga Regina sta preplezala **Simbi-
oza in dekle s flavto** (VII-/V, 120 m) ter **Belle de jour** (VI/ V, 110 m). V Mi-
loševem toku sta mogoče novo smer
preplezala Gregorčič in Tratar – **Če-
trt stoletja** (VI/V-, 250 m). V Supcih
so preplezali smer **Sokol iz magle**.
V Reovački gredi sta se Jurij Tratar
in Žiga Regina izogibala obstoječim
smerem in preplezala svojo **FKK** (VI/
IV, V, 300 m). Zadnjo smer so preple-
zali v JZ-steni Subre. Tam sta Tratar
in Regina preplezala novo smer in
jo poimenovala **Si čezme govoru?!**
(VI+/V, 310 m). Stena je bila namreč
od daleč videti precej zelena in ne
ravno idealen plezalni cilj, od blizu pa
se je pokazalo, da je bilo besedičenje
med dostopom neupravičeno.

Lofoti

Grega Lačen je z družino obiskal
Skandinavijo. Nekaj dni je posvetil
plezanju, za kar si je vzel čas na Lofotih.
Tam se mu je pridružil avstrijski
soplezalec Georg Fieger. Za ogreva-
nje sta najprej preplezala **Vestpil-
laren direct** (VI, 470 m) v Prestnu.
V isti gori sta nato poskusila na višji
ravni in preplezala smer **Codfather**
(VIII-, 470 m). V Vågakallennu sta
skočila še čez **Storpillaren direct**
(VIII-/VII, 600 m) v istoimenskem
stebri. Po Lofotih je sledil še plezal-
ni postanek v švedski provinci **Bohu-
slän** severno od Göteborga. Obmo-
čje ponuja številne stene z odlično,
večinoma neopremljeno skalo. Ple-
zati je mogoče v eno- ali večrazte-
žajnih smereh. Grega priporoča tako
Lofote, ki so pogosto pohvaljeni kot
odlični plezalni cilj, kot območje Bohu-
slän, ki je med našimi plezalci
manj poznano.

U Andih

Naši alpinisti so tudi letos obiska-
li Južno Ameriko. V Ande je odšla
odprava Črnuškega AO, ki so jo se-
stavljali Aljoša Hribar, Primož Sedej
in Ahac Istenič. Njihova želja pred
odhodom je bila plezanje na šestti-
sočake v Beli Kordiljeri in plezanje v
znameniti granitni steni gore La Es-
finge, 5325 m. Aklimatizacijo so za-
čeli s športnim plezanjem ob jezeru
Llake in v Hatun Machayu. Nada-
ljevali so jo 27. junija z vzponom po
pobočjih **Vallunraja** do višine 5450

metrov. Zaradi nepredelanega in na-
pihanega snega so se 6. julija vrnili v
dolino Ishinca, kjer sta Hribar in Se-
dej preplezala klasično smer po **se-
verni steni Ranrapalce** (D+, 900 m).
Ahac se je na hribu moral obrniti za-
radi slabosti in tudi pri naslednjem
cilju – gori Tocllaraju – še ni bil pri
močeh. A te gore se nato zaradi sla-
bih vremenskih razmer nista lotila
niti Hribar in Sedej. Srečo z zdrav-
jem in vremenom so nato izkoristili
v **Originalni smeri** (6c+, 750 m) v La
Esfinge, 5325 m. Smer so preplezali
prosto v enajstih urah in pol. Zadnji
vrh na odpravi sta osvojila Istenič in
Sedej, ko sta pristopila na **Tocllaraju**,
6032 m, po normalni smeri (D). Zara-
di slabe vremenske napovedi sta bila
edina na gori, na vrhu pa ju je celo
oplazilo sonce.

Ande sta obiskala tudi Anja Petek
(AK Rinka) in Boštjan Humar (AO
Kamnik). V treh tednih sta v Beli
Kordiljeri splezala na pet vrhov. Pre-
plezala sta normalno smer (PD-) na
Urus Este, 5420 m, **Severozaho-
dni greben** (D) na Tocllaraju, 6032
m, **Francosko smer** (D/D+) na Alpa-
mayo, 5947 m, normalno smer (PD)
na **Pisco Oeste** (5752 m) in – prva le-
tos – **Vzhodno smer** (D) v Huandoy
Norte, 6395 m.

Tabora PZS

Spomladi so člani Slovenske mla-
dinske alpinistične reprezentance
obiskali gorovje Les Ecrins v Franci-
ji. Akcije so se udeležili vodja Matevž
Štular, Matija Volontar, Žiga Oražem,
Marija Jeglič, Sara Jaklič ter mentor
Aleš Česen in nekdanji član SMAR
Luka Stražar. Zaradi obilnega sneže-
nja so se morali više ležečim ciljem
odpovedati. Poskusi so se končali z
obračanjem, nevarnost plazov jim je
namreč ves čas dihala za ovratnik,
ob enem izmed poskusov pa plaz
ni bil daleč od naveze. Plezali so ve-
činoma v plezališčih in obiskali eno
večraztežajno smer za orodjarjenje.
Območje nima tako zvenečega ime-
na kot Chamonix, pa vendar ponu-
ja podobne možnosti za alpinistično
udejstvovanje, ki jih bodo udeleženci
akcije lahko izkoristili ob naslednjih
obiskih.

Komisija za alpinizem PZS je tudi
letos izpeljala tabor za mlade

perspektivne alpiniste. Tabor se je
odvijal od 20. do 27. julija, vodila pa
sta ga Matic Košir in Andrej Grmo-
všek. Mlajši udeleženci so bili Krištof
Frelih, Marko Aničin, Matic Grojzdek,
Maja Jereb, Blaž Karner, Aleksan-
der Krajnc, Jan Slapšak, Jakob Špa-
rovec, Nejc Štebe, Matic Štrancar,
Črt Šuštar in Nejc Turnšek. Kranjc,
Aničin in Štrancar so se na pot ne-
učakano odpravili že prej in 19. julija
preplezali smer **Ratti-Vitali** (6a, A1,
700 m) v Augile Noir de Peuterey. 21.
julija je celotna ekipa obiskala sate-
lite Mont Blanc du Tacula. Šuštar in
Šparovec sta v Grand Capucinu pre-
plezala **Le Voyage Selon Gulliver z**
vstopom po Elixir d'astraroth (7a+,
A0, 400 m). Naveze Štrancar-Frelih,
Karner-Grojzdek in Štebe-Slapšak
so preplezale smer **Bettembourg**
(6b, 230 m; Slapšak in Štebe V+, A0)
v Pointe Adolphe Rey. Krajnc in Ani-
čin sta v Petit Capucinu preplezala
smer **Roi de Siam z varianto** (oba
6b, A0, 300 m). Grmovšek in Košir
sta v Piler de l'Androsace prepleza-
la **Maudit blues** (6c, 300 m; Košir 6c,
A0). Grmovšek je nato odšel s Špa-
rovcem še v Clocher du Tacul, kjer
sta preplezala **Empire State Buil-
ding** (7c, 250 m). Šparovec je zmo-
gel do 7a, Grmovšek do 7b. V Chande-
le du Tacul so tega dne plezale tri na-
veze. Navezi Slapšak-Krajnc in Kar-
ner-Grojzdek sta si izbrali smer **Bo-
natti-Tabou** (6b+, 200 m), Turnšek
in Jereb pa **Bettembourg-Thivier-
ge** (6b, 250 m; oba 5+, A0). Štebe in
Aničin sta priplezala do začetka za-
dnjega raztežaja smeri **Voie Conta-
mine** (6+, 250 m). V markantnem
Gervasutijevem stebri (6a, 800 m)
sta poskusila Frelih in Štrancar. 23.
julija sta plezala le Turnšek in Jereb,
in sicer v Petit Capucinu v smeri **The**
lifting of Roy (5c, 300 m). 24. juli-
ja je bilo v tamkajšnjih stenah spet
bolj pestro. Tega dne so udeleženci
preplezali najzahtevnejše sme-
ri na taboru. Grmovšek in Špa-
rovec sta v Punt Brendel v Aiguille
Noire de Peuterey preplezala smer
Nero su bianco (7b, 940 m; Špa-
rovec 7a, A0). Štebe in Grojzdek sta
izbrala klasično **Ratti-Vitali** (6a, A1,
800 m), Štrancar in Aničin pa sta
se podala v klasični **Lastovičji gre-
ben** (V+, 700 m) v Grandes Jorasses.

SVETOVNI POKAL V ŠPORTNEM PLEZANJU Kranj 2019

ŠPORTNA DVORANA ZLATO POLJE
28. > 29. SEPTEMBER 2019

Navijamo za naše junakinje in junake!

Tekma svetovnega pokala v težavnostnem plezanju že 24. zapored gostuje v Kranju, znova se obeta pravi športnoplezalni spektakel. Vabljeni, da 28. in 29. septembra 2019 v živo glasno podprete domače junakinje in junake ter srečate najboljše športne plezalce z vsega sveta.

Naše športne plezalke in plezalci letos znova blestijo in pišejo zgodovino! Številčna posadka slovenske reprezentance z **Janjo Garnbret, Mio Krampl, Lučko Rakovec, Vito Lukan, Mino Markovič in Jernejem Kruderjem** na čelu znova z veseljem pričakuje tradicionalno tekmo pred domačim občinstvom, ki jim vsako leto znova da krila za izjemne nastope in vrhunske rezultate.

Vstopnice za kranjsko tekmo so na voljo na sedežu Planinske zveze Slovenije v Ljubljani in na prodajnih mestih Eventima, s popustom za člane PZS. Več na www.worldcupkranj.com.

Tri naveze so plezale v Aiguille Savoie. Šuštar in Košir sta preplezala **Le Meilleur Grimpeur du Monde** (6c+, 430 m; Šuštar 6c, A0). Slapšak in Krajnc sta si vrh priborila po smeri **Favola d'Amore** (6b, 400 m). V najnižjem stolpu jugovzhodnega grebena Aiguille Savoie, imenovanem Torre Rossa, sta plezala Frelih in Karner. Izbrala sta smer **The dark side of the moon** (6b, 450 m). V Monts Rouges de Triolet sta 25. julija Turnšek in Jereb preplezala **Profumo proibito** (6a, 200 m), Karner in Košir pa **Ultimo viaggio di Camia** (6b, 200 m). V Parete dei Titani sta plezali dve navezi. Šuštar in Frelih sta preplezala **Pegasa** (7c, 400 m; oba 7a, A0), Slapšak in Krajnc pa **Titanic** (6c, 400 m). Zadnji dan, 26. julija, sta

v Parete dei Titani Turnšek in Jereb preplezala **6x4** (6b, 280 m), Aničin in Štrancar pa **Neznano smer** (6a, 200 m; oba 6a, A0). Drugi so tega dne plezali v plezališču v smereh z ocenami do 7b na pogled.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

Deseti Slovenec z 9a

Preko poletja se je nabralo kar nekaj zanimivih novic, tako s tekem kot iz skale. Začnimo s slednjo. Glavna novica letošnjega leta je, da je slovenski "klub 9a" dobil novega člana.

Pričakovano je to mladi Jaka Šprah, ki zadnja leta napreduje s svetlobno hitrostjo. Že lani septembra se je lotil študija, po mnenju mnogih naše najbolj spektakularne 9a, Water world v osapski Luknji. 55-metrsko smer je pred petimi leti preplezal Klemen Bečan, ponovili pa so jo Domen Škofic, Sachi Amma in Jernej Kruder. Jaka pravi, da je smer vizualiziral vsak večer in jo tako ohranjal svežo v glavi. Vsekakor dobrodošel med smetano najboljših! In zakaj bi se ustavil, ko si enkrat v formi? 20-letnik je v Kotečniku malo za tem hitro preplezal še Botulini 8c+.

Nekoliko lažjo smer, Palačinko 8b+ v Retovju, je preplezal Jakob Bizjak. Vseeno gre za zanimiv vzpon, saj je smer izrazito stare šole in le redko

ponovljena. Izjemno je ob visokih poletnih temperaturah plezal tudi veteran in legenda slovenskega plezanja Franci Jensterle, ki je preplezal vse smeri v plezališču Smrka na Braču. Med njimi izstopa vzpon v Non de Zeus 8c, katere prvo ponovitev je opravil. Smer je prvi preplezal Mathieu Bouyouf. 8c je uspelo preplezati tudi 14-letni Emi Seliškar, in sicer povezavo smeri Kmečka malca-Butnškala v Kotečniku, kar je njena druga najtežja smer. Tudi za Emo nam bo počasi zmanjkalo superlativov.

Novi mejniki v tujini

Na tujem najbolj odmeva iz nemške Frankenjure. Nemka Chiara Hanke in Čehinja Gabriela Vrablikova sta postali prvi ženski v svojih državah s preplezavo 9a. Obema je uspelo v smeri Severe the wicked hand, ki je stvaritev Marcusa Bocka. Obe sta tudi polno zaposleni, Nemka s študijem, Čehinja pa s službo, tako da plezata večinoma ob vikendih. Kjer je volja, tam je moč. Deklet, ki se lahko pohvalijo s takšno oceno, je zdaj okrog 20, med njimi tudi naši Janja Garnbret in Mina Markovič.

Poglejmo še k fantom. V Španiji vzhaja nova plezalska skalna zvezda – Jorge Diaz Rullo. 19-letnik je v letošnjem letu nanizal nekaj izjemnih vzponov in ne kaže, da se misli ustaviti. Po tem, ko je maja preplezal svojo prvo 9b, La Planta de Shiva, je tej dodal legendarno Biografie 9a+ v Ceūsu, konec poletja pa še No pain, no gain 9a+ in Ali Hulk Extension Total Sit start 9b, obe v španskem Rodellarju. Zadnje, nenavadno kombinacijo več smeri, bolderjev in težavnostnega plezanja, je malo pred njim preplezal njegov prijatelj Jonathan Flor. Tudi pri fantih se je okrog ocene 9b ustavilo približno 20 plezalcev.

Odmevni vzponi v večraztežajkah

Morda je malo v senci mladih Špancev ostal vzpon Cedrica Lachata v smeri Sweet Neuf 9a+. 34-letni Švicar je s tem potrdil oceno tudi za (letos poškodovano) Anak Verhoeven, ki velja za drugi ženski vzpon te težavnosti. Cedric je po končani tekmovalni karieri postal resnično

vsestranski plezalec in je tako letos ponovil tudi Yeah Man, 300-metrsko smer v Gran Pfadu z oceno 8b+. Seveda pa je v tem pogledu glavna novica poletja vzpon našega Luke Lindiča, ki je uspel v alpski športnoplezalni klasiki End of Silence v nemškem Feuerhornu. Smer, ki jo je že leta 1994 ustvaril Alex Huber in pri 350 metrih nosi oceno 8b+, velja za eno najtežjih v Alpah in skupaj s Silbergeierjem ter Des Kaisers neue Kleider tvori tako imenovano alpsko trilogijo.

Nadaljevanje sezone na plastiki

Iz skale pa skočimo še na plastiko. Za začetek – minila je edina pomembna tekma leta v paraplezanju. Kljub rahlemu razočaranju vseh naših predstavnikov je Gregorju Selaku uspelo še enkrat priplezati do bronaste medalje, s čimer je zaključil svojo osebno bronasto trilogijo. Nadaljuje se tudi svetovni pokal v športnem plezanju, ki je sedaj v težavnostni fazi. Za Villars bi lahko rekli – vse po starem. Zmaga Janje Garnbret (že 7. zapored), četrto mesto Domna Škofica, v finalu pa še Mia Kramp in Lučka Rakovec. Odličen dan naše reprezentance, ki ga je zaznamovalo predvsem katastrofalno postavljanje smeri.

Na naslednji tekmi v Chamonixu je sledil manjši šok, saj je Janja prvič ostala brez finala, v katerem je bila od naših le Lučka Rakovec. Že drugo tekmo zapored je bilo tudi nekaj kontroverznosti pri sojenju, žal tokrat na škodo naše plezalk. Tudi po večkratnem ponovnem ogledu posnetka marsikomu (vključno z avtorjem tega prispevka) ni jasno, od kod je Britanka Molly Thompson Smith dobila plus na zadnjem oprimku, s čimer je prehitela Janjo v boju za finale. A nič ne de, morda je bila to lekcija, ki jo je naša tekmovalka vseeno potrebovala pred pomembnejšimi tekmami. Več kot očitno je ni vrgla iz tira, saj se je na stopničke, natančneje na drugo mesto, vrnila že na naslednji tekmi v Briançonu. Ponovno smo imeli v finalu še tri predstavnike: Mio Kramp, Vito Lukan in Domna Škofica. Trojna zmaga pri moških je šla na Japonsko.

Po treh tekmah je svetovni pokal glede na prejšnje sezone precej nenavaden. Ob tehničnih in postavljaljskih napakah izstopa tudi veliko novih, izrazito mladih tekmovalk: dvakratna zmagovalka iz Južne Koreje, Chaehyun Seo, Japonki Ai Mori in Natsuki Tani, ki štejejo komaj 15 let, in le leto starejša Kitajka Yuetong Zhang. Če dodamo še nekaj naših mladink, se lahko zgodi tudi finale Briançonu, kjer je bila 20-letna Janja najstarejša tekmovalka. Tudi pri fantih je podobno. Edine stalnice ostajajo dvojni dominaciji Japonske in Slovenije in pa vedno vrhunski Adam Ondra.

Svetovno prvenstvo na Japonskem

Konec avgusta se je karavana preselila v japonski Hachioji, letošnje prizorišče svetovnega prvenstva, ki je obenem tudi generalka za bližajočo se olimpijado. Ponovno je zablestela Janja Garnbret, ki že celotno sezono na novo piše rekorde. Kot prva ženska je ubranila naslov svetovne prvakinje v balvanih na izredno težki tekmi, kjer se je bilo v finale mogoče uvrstiti celo brez vrha v polfinalu. Od naših so v polfinalu obstale Lučka Rakovec, Urška Repušič in Mia Kramp. Pri moških je zmago odnesel Tomoa Narasaki v podobno zasojenem tekmovalstvu, kjer je za finale zadoščal en vrh, od finalistov pa je bil Tomoa edini s sploh kakšnim vrhom, šesti Adam Ondra pa je ostal celo brez cone. V polfinalu je na 10. mestu obtičal Jernej Kruder, čeprav mu je za napredovanje zmanjkala le ena cona.

Težavnost je vtis nekoliko popravila, čeprav so bile smeri dokaj kratke. Janja Garnbret je kot prva osvojila dvojno krono na enem prvenstvu, na drugi stopnički pa se ji je z uspehom kariere pridružila Mia Kramp. Vita Lukan je bila odlična sedma, Lučka Rakovec pa je le kak gib v kvalifikacijah odnesel finale in je končala kot deveta. Veteranka Tjaša Kalan je na 12. mestu zaokrožila izjemen slovenski dan, nastop pa se je s spodrseljajem v prvi kvalifikacijski smeri ponesrečil le Mini Markovič. Pri fantih smo bili žal brez predstavnika v finalu. Domen Škofic je bil

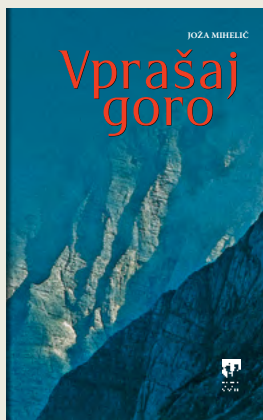
soliden 10., čeprav si je gotovo želel precej več. Na stopničkah so kraljevali veterani in legende. Prvi Adam Ondra, drugi Alex Megos in tretji Jakob Schubert. Težko je še najti besede, s katerimi bi opisali Garnbretovo in Ondro. Tako dominantnih plezalcev verjetno dolgo ne bomo več videli in najbolje je zgolj uživati v njihnih predstavah.

Za konec je sledila še olimpijska kombinacija in del kvalifikacij za olimpijado prihodnje leto. Po pričakovanjih se je od naših kvalificirala Garnbretova, ki je osvojila tudi tretje zlato v nekoliko bolj napeti tekmi. Ostalim našim je za preboj med najboljših osem za malenkost zmanjkalo, a bodo nove priložnosti že letos. Pri moških je naslov pričakovano odnesel Japonec Tomoa Narasaki, presenečenje pa je, da po novi sporni sodniški odločitvi med najboljšimi ni bilo Ondre. Nekoliko več bomo o tem formatu in tekmah pisali v eni od naslednjih števil *Planinskega vestnika*.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Joža Mihelič: Vprašaj goro. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2019. 216 strani, 26,90 EUR.

Joža sprašuje, gora mu odgovarja. Tehtno, duhovito, včasih tudi vsevedno, saj je že ves čas tukaj, in česar ona ne ve, se komaj splača vedeti, bi rekel gorenjski modrec. A ne gre za duhovičenje, ampak za resno spoznanje, kako lahko gora zavda

človekovemu življenju. Ko pride do tega, človek vstopi v njen ris.

Joža je v tem risu že vse življenje. Najprej ga je zaznamovala družina – mama, oče, brat, potem pa zemeljska danost, ki ji pravimo Bohinj. Ta ga je zaznamovala za celotno tukajšnje bivanje. In tu se začnejo odgovori, ki jih je gora dolžna svojemu častilcu. Starejši brat Tine jo je klical, to goro, in dala mu je vse najdragocenejše, še v svoje naročje ga je vzela prav na koncu strme poti, Jožu pa odgovarja, ljubeznivo, celo s pravo ljubeznijo.

Kaj se razdajanje gorskega srca ne kaže v odprtosti snežnih prostranstev Julijcev, kamor te pelje njihova prijaznost, ki jo uživaš skupaj z družino in s prijatelji? Kaj ni to razdajanje v strmih stenah, v navezi z bratom Tinetom in prijatelji, še posebej z Iztokom, Tomažem in Lojzetom? Joža sprašuje, gora pa mu navihano šepeta: "Se spomniš zahodnega dela Triglavске severne stene, kjer sta s Tinetom potegnili novo, lepo prvenstveno smer in ji dala ime Bohinjska, se še spomniš Vršaca nad Zadnjico, Vodnikovega pesniškega navdiha in tvoje kasnejše gorniške usode, kamor si se pogosto vračal in se z njim še vedno rad pogovarjaš?"

Nekaj let je že tega, ko smo se srečali na Zadnjiškem Ozebniku, mogočna stena Vršaca nam je bila kot na dlani. Takrat si je Joža dal duška in nam povedal, kako so Tine, Iztok in on obiskovali to lepoticco. Zdaj o tem lahko beremo v Joževi knjigi.

Vprašanja gori in njeni odgovori so v bistvu pogovori o ljudeh, o prijateljih, sošolcih, soplezalcih, o družini (ta mu je najpomembnejša), predvsem pa o njegovem Bohinju in tamkajšnjih ljudeh. V knjigi lahko preberemo nekaj iz srca napisanih upodobitev, ki bi zanje tudi Marija Cvetek rekla, da so resnično prave podobe bohinjskih ljudi. Zdaj še midva z Jožem stopiva vsaj v Martuljek, v Špikov graben, lahko bi šla tudi v Triglavsko steno in še kam. Zapeljal bi naju tudi *Klic gora*, knjiga, ki pa je njenemu avtorju žal ni bilo dano vzeti v roke. Tam zgoraj pod Pihavcem je zastalo Tinetovo srce. Joževo knjigo spomini na brata spremljajo od prve do zadnje strani.

Mitja Košir

Tina Petras: Gorsko cvetje v Sloveniji. Alpine flowers in Slovenia. Kartografija. Ljubljana, 2019. 132 strani, 9,90 EUR.

Založba Kartografija, ki prvenstveno izdaja zemljevide in stenske karte, je letos izdala knjižico priročnega žepnega formata 9 x 15 cm (shranjen v PVC ovitku) z naslovom *Gorsko cvetje v Sloveniji. Priročnik za prepoznavanje rastlin*. Vsak obisk naših gor je lahko bogatejši, če vemo, kaj po poti opazujemo, so ob izidu zapisali na zalogi. Priročnik je torej poučen vodnik za prepoznavanje rastlin, ki jih srečujemo na planinskih poteh. V knjižici so predstavljene zelate in grmičaste rastline, urejene po barvi cvetov (od bele, rumene, oranžne, rdeče, rožnate, modre, vijoličaste, zelenkaste, rjavkaste pa do ločkov, ostricevk in trav), znotraj posamezne barvne skupine pa so rastline podane po sistematični. Vsaka roža je označena s simboli, ki označujejo zavarovane in strupene vrste ter čas cvetenja v mesecih. Na začetku najdemo tudi slovarček bioloških izrazov (npr. endemit, ostroga, relik, varietas idr.), ki nam olajšajo razumevanje opisov. Vsaka roža je opisana s karakteristikami: značilnosti, rastišče, razširjenost in zanimivosti, seveda ne manjka latinski izraz. Prednost knjižice je tudi njena dvojezičnost – poleg slovenščine tudi v angleščini. Vseh rož je 120, in toliko jih povprečen laik res ne more poznati. Knjižica je malega formata in bo ljubiteljem narave, še posebej gorske flore, gotovo prišla prav tudi na terenu. Ko ne bomo vedeli, za katero rožo gre, bomo enostavno odprli knjižico, prelistali tiste strani, ki so enake barve kot iskani cvet, in tako brez težav identificirali določeno rožo. Res priročno.

Vladimir Habjan

Sharon Boscoe: Innsbruck Mountain Adventures. Cicerone, Kendal, 2018. 275 str., 14,95 GBP.

Britanska založba Cicerone je lani izdala vodnik mlade avtorice Sharon Boscoe (v vodniku je več njenih fotografij) priročnega žepnega formata (11,5 x 17 cm), s podnaslovom: Poletni izleti za aktivne počitnice v okolici glavnega mesta Tirolske Innsbruck. Podobno kot pri ostalih vodnikih tega tipa se lahko kupec registrira na strani www.cicerone.uk.com, kjer so podatki o spremembah na poteh dosegljivi na naslovu www.cicerone.co.uk/958/updates. Če se bo prijavil, bo na svoj elektronski naslov brezplačno prejemal novice o vseh v vodniku opisanih poteh, vključno z GPX datotekami.

Za kazalom vsebine je opozorilo za primer gorske nesreče, sledi legenda simbolov, uporabljenih na zemljevidih. Preglednih kart je več, od širšega pogleda območja do mape mesta Innsbruck, za tem pa še trije zemljevidi območja, kjer potekajo izleti.

V obsežnem uvodnem delu najdemo vrsto uporabnih informacij, kot so zgodovinske posebnosti, značilnosti pokrajine, geologija, rastlinstvo in živalstvo, kulturne znamenitosti, možnosti za športne aktivnosti, poletne in jesenske prireditve; podatki, kako do izhodišča, možnosti prevozov s konca poti in najprimernejši čas za na pot; sledijo napotki o nastanitvi in prehrani med potjo ter cenah; o gorskih kočah in obnašanju v njih, turističnih informacijah, zavarovanju, jeziku na opisanem območju, zdravju in varnosti ter o možnostih najema gorskih vodnikov in uporabi vodnika.

Opisi so razdeljeni na več različnih kategorij izletov, tur oz. aktivnosti:

dnevni izleti (10), adrenalinski izleti in popezavanja (6); večdnevne ture od kočice do kočice (4), visokogorske ture (4), športno plezanje (6) in *ferate* (8); gorsko kolesarjenje (6), cestno kolesarjenje (5), tek (5) in družinske aktivnosti (6). Vseh skupaj je 60. Nas seveda najbolj zanimajo gorske ture, kjer so predstavljeni opisi na tritisočake: Habicht (3277 m), Wilder Freiger (3418 m), Zuckerhüttl (3507 m) in Wildspitze (3772 m). Vsak opis je opremljen s kratkim povzetkom značilnosti izleta in podatki: začetek/konec, dolžina, višinska razlika, ocena, skupni čas, najvišja dosežena višina, tip poti (gorska pot, asfalt idr., kar je v bistvu podatek o zahtevnosti poti), priporočeni zemljevid in možnosti javnega prevoza. Podatki so sicer odvisni od vrste ture: pri športnem plezanju so seveda drugačni kot pri teku ali gorskem kolesarjenju, v vsakem primeru pa je podatkov več kot dovolj za primerno pripravo. Vsak opis ima pregleden zemljevid, zelo uporaben je tudi višinski profil poti. V zadnjem delu vodnika je v preglednicah povzetek najpomembnejših informacij o aktivnostih, sledijo še druge uporabne informacije, kratek slovarček in indeks aktivnosti z ozirom na lokacijo, kar nam je vsekakor lahko v pomoč. Zaradi majhnega formata fotografije žal ne pridejo do pravega izraza, je pa zato večina preglednih zemljevidov celostranskih. Če se bomo odpravili v smeri Innsbrucka, nam bo vodniček še kako v pomoč. Seveda je potrebno bralno razumevanje angleščine. Priporočam.

Vladimir Habjan

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

PZS in Slovenske železnice so sklenile dogovor o 30-odstotnem popustu za člane PZS na enosmerne in povratne vozovnice v 2. razredu vseh vrst vlakov v Sloveniji. PZS in Sončni Kanin pa omogočata odraslim članom PZS 20-odstotni popust na

prevoz s kabinsko žičnico v času poletne sezone, ko naprava obratuje. 6. in 7. junija se je v Traminu na Južnem Tirolskem (Italija) sestala komisija Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA) za planinske športe, usposabljanje in varnost. Iz PZS se je sestanka udeležil predstavnik Miha Habjan. Dosedanji predsednik komisije Michael Larcher iz Avstrije (OeAV) je predal svojo funkcijo nasledniku Stefanu Winterju iz Nemčije (DAV). Predstavljena je bila povezava med Euma (*European Mountaineering Associations*) in CAA. Med drugim so obravnavali problematiko vse večje uporabe električnih koles v gorskem prostoru, poudarili so tudi naravovarstveni vidik. Pripravljajo priporočila za varno balvaniranje v dvoranah in na prostem po vzoru desetih pravil športnega plezanja, ki jih je CAA že pripravilo. Zanimiv je nov spletni portal www.sac-cas.ch (Švica), ki ponuja številne novice, med drugim uporabo *on-line* švicarskih planinskih zemljevidov ter njihovo interaktivno uporabo. Zanimiv je tudi nov spletni portal www.whiterisk.ch/en/, ki uporabnikom ponuja številne uporabne informacije in interaktivno uporabo. Predstavljen je bil tudi projekt prihodnosti *Spaceloop*, navigacijski satelitski sistem, ki bi nemoteno in brezhibno deloval za vse uporabnike na območju Alp. Južni Tirolici so predstavili preopremljanje alpinističnih klasik in opremljanje novih smeri. Predstavnik Nemčije je predstavil problematiko sidrišč v plezalnih vrtcih in akcijo krovne organizacije, kjer izvajajo integracijo migrantov iz tretjih držav sveta v lokalno skupnost z dejavnostmi v gorah pod mentorstvom referenčnih vodnikov in ostalega osebja. Predstavnik CAI (Italija) je med drugim predstavil najdaljšo planinsko pot, dolgo več tisoč kilometrov, ki so jo nedavno naredili po Italiji.

Programa usposabljanj Mentor planinskih skupin in Planinstvo za invalide/OPP je Ministrstvo za izobraževanje in šport uvrstilo med programe profesionalnega usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju v šolskem letu 2019/20.

Akcija Gluhi strežejo v planinskih kočah se je 6. in 7. julija odvijala v planinskih kočah v Tamarju, na Okrešlju in na Kriških podih, 3. in 4. avgusta pa v Triglavskem domu na Kredarici, Ruški koči in Valvasorjevem domu pod Stolom.

PZS in spletni portal Siol.net tudi letos skupaj z glasovalci izbirata naj planinsko kočico in naj visokogorsko planinsko kočico. V drugi krog glasovanja (glasovanje se je zaključilo 11. septembra) se je izmed sodelujočih 157 koč, od tega je 29 visokogorskih, uvrstilo pet koč iz vsake kategorije. Za naj kočico so se potegovala naslednje planinske kočice finalistke: Dom na Kofcah (PD Tržič), Planinski dom na Kalu (PD Hrastnik), Planinski dom na Kumu (PD Kum Trbovlje), Planinski dom na Mrzlici (PD Trbovlje) in Planinski dom pri Gospodičini na Gorjancih (PD Krka Novo mesto), finalistke med visokogorskimi kočami pa so bile Dom na Komni (PD Ljubljana-Matica), Krekova kočica na Ratitovcu (PD za Selško dolino Železniki), Pogačnikov dom na Kriških podih (PD Radovljica), Triglavski dom na Kredarici (PD Ljubljana-Matica) in Zasavska kočica na Prehodavcih (PD Radeče).

Mladinska komisija (MK) je za študente 13. julija organizirala pohod na Dovško Babo, 24. avgusta pa na **Špletvo**. Med 14. do 20. julijem je MK v Planinskem učnem središču Bavšica pripravila nagradni tabor za člane najboljših ekip s tekmovanjem Mladina in gore ter Slovenskega planinskega orientacijskega tekmovanja.

MK je objavila razpis za najvišje priznanje MK Mladina in gore, rok za oddajo predlogov je 15. oktober.

Mladi od 16. leta naprej so se med 13. in 15. septembrom v Domu na Menini planini urili na tečaju orientacije. 31. tekmovanje iz znanja planinstva Mladina in gore za šolsko leto 2019/20 bo potekalo 25. januarja 2020 v Spodnji Idriji, regijska tekmovanja pa glede na ustrezno regijo 9. novembra v Lendavi, Izoli in v Preserju pri Radomljah.

Vodniška komisija (VK) je razpisala tečaj za vodnike PZS kategorije B v dveh izmenah. VK je povabila k oddaji predlogov za najvišja priznanja VK za leto 2019.

Gospodarska komisija je objavila več razpisov planinskih društev za prosta delovna mesta v planinskih kočah. PD Kočva Gorica je iskalo osebe za planinska domova v Lepeni in pri Krnskih jezerih, PD Radovljica za Valvasorjev dom pod Stolom, PD Bohinjska Bistrica pomoč na Orožnovi koči na Planini za Liscem pod Črno prstjo, prav tako PD Jesenice za Tičarjev dom na Vršiču.

PD Radlje ob Dravi je objavilo razpis za najem Planinske kočice Pesnik, PD Kranjska Gora pa za najem Mihovega doma na Vršiču za obdobje petih let. Projekt *SustainHuts* je 17. junija zbral vse partnerje v koči Lizara (Pireneji, Španija), kjer so razčlenili napredek v letu 2018 in organizirali zadnje faze projekta, v katerih bodo izvedene in razčlenjene preostale naložbe v planinske kočice.

Komisija za planinske poti (KPP). Na sedmem dnevu slovenskih markacistov 6. julija v Zasavju se je zbralo sto sedemdeset markacistov in dvanajst pomočnikov. Razdeljeni v delovne skupine so se odpravili k izhodiščem določenih odsekov planinskih poti Posavja in Zasavske planinske poti ter se lotili čiščenja in vzdrževanja.

KPP je pozvala planinska društva k posredovanju predlogov za tehnične delovne akcije na planinskih poteh v letu 2020.

Rečiška planinska krožna pot je naj planinska pot 2019, ki so jo z glasovanjem izbrali planinci in planinke. Pot, ki je bila izbrana v naboru enajstih planinskih poti oz. obhodnic, poteka v vzhodnem delu Posavskega hribovja, obkroži Rečiško dolino in v petintridesetih kilometrih po lahki planinski poti obhodi deset vrhov, in sicer Govško brdo, Zavrate, Babo, Ostri vrh, Kal, Mrzlico, Gozdnik, Šmohor, Tolsto in Malič.

V poletnem času so markacisti PZS popravili in uredili marsikatero zelo zahtevno planinsko pot, med njimi Slovensko pot na Mangart, pot čez Prag proti Triglavu in pot na Skuto med Velikimi in Malimi podi, pa tudi zahtevno planinsko pot čez Komarčo in zahtevni odsek poti Vršič-Mala Mojstrovka čez Grebenec.

PD Kum Trbovlje je obvestilo, da je odsek planinske poti med

Lontovžem in Kumom začasno zaprt, zaprta je tudi pot med Pečico in Galkom pot Bočem ter odsek poti z Vranskega proti Sv. Joštu. Zaprt je odsek planinske poti Zgornje Jezerško-Virnikov Grintovec zaradi gozdarskih del, podor pa je zaprl zahtevno planinsko pot pod Taško do Suhadolnikove planine. Obalno PD Koper je opozorilo na začasno predstavitev dela poti Stepni-Tinjan, PD Srednja vas v Bohinju pa na slabo stanje planinske poti z Uskovnice na Planino Spodnji Tosc. Opozorili so še na previdnost na planinski poti med Dravogradom in Planinskim domom Košenjak, saj do 30. septembra med 6. in 15. uro tam poteka sečnja.

Komisija za varstvo gorske narave. Dan alpske močine je potekal 4. avgusta na Orožnovi koči na Planini za Liscem kot tematsko strokovno predavanje o alpski močini in traviščini habitatnih tipih v okviru projekta VrH Julijcev.

Komisija za alpinizem (KA) je med 13. in 15. septembrom v severnih ostenjih Raduhe organizirala plezalni tabor za alpinistke ter starejše pripravnice. KA je objavila razpis za kakovostne alpinistične vzpone v letu 2018. Poročali so z alpinističnih odprav, med njimi s tabora za obetavne alpiniste v okolici Mont Blanc du Tacula. Odprava slovenske mladinske alpinistične reprezentance SMAR v Zanskar kot osrednja akcija letošnjega leta je potekala med 10. julijem in 11. avgustom.

Aleš Česen in Luka Stražar sta skupaj z Britancem Tomom Livingstonom med letošnjimi prejemniki zlatega cepina, najvišjega priznanja za alpinistične dosežke, in sicer za lanski vzpon na Latok I. To je že osmi zlati cepin za Slovenijo v 27-letni zgodovini podeljevanja nagrade.

Komisija za športno plezanje (KŠP). O izjemnih uspehih naših športnih plezalcev na svetovnem prvenstvu na Japonskem pišemo v športno-plezalnih novicah.

Prva tekma državnega prvenstva v balvanskem plezanju 2019 je potekal 7. in 8. septembra v Log-Drago-merju. Kranj bo 28. in 29. septembra znova gostil svetovni pokal v težavnostnem plezanju, kjer boste lahko v živo navijali za naše junakinje in

junake. Vstopnice so že na voljo na prodajnih mestih Eventima po Sloveniji in na spletu.

KŠP je pozvala športne plezalce in plezalke, zainteresirane za pridobitev statusa kategoriziranega športnika, k posredovanju seznama opravljenih vzponov.

Usposabljanje za naziv vaditelj športnega plezanja se bo začelo 4. oktobra na Fakulteti za šport v Ljubljani.

Komisija za turno kolesarstvo je 7. in 8. septembra v Domu pod Storžičem izvedla licenčni seminar, obnovitveno usposabljanje za turnokolesarske vodnike I in II.

Komisija za gorske športe je zadnjo soboto v juniju začela s poletnimi treningi slovenske lednoplezalne reprezentance.

Planinska založba PZS pod vodstvom urednika založbe Vladimirja Habjana je v tem obdobju izdala več edicij, med njimi vodnik *Slovenska planinska pot v angleščini – Slovenian Mountain Trail*, ki ga je tako kot slovenskega uredil pisec in urednik Jože Drab, prevedel pa Gorazd Pipenbaher. Vodnik z izborom šestdesetih ciljev oz. poti *Dolomiti po dolgem in počez* priznanega avtorja, izkušenega poznavalca in zaljubljenca v te čudovite gore Andreja Mašere smo z veseljem pričakovali, saj je njegov prejšnji vodnik *Dolomiti, sanjske gore* že dolgo razprodan. Knjiga *Tista lepa leta: Spomini Rada Kočevarja*, ki sta jo soustvarila Rado Kočevar in Mojca Volkar Trobevšek, je le dva meseca po februarjem izidu že doživela ponatis. Avtobiografsko delo Joža Miheliča *Vprašaj goro* je žlahtna pripoved o skromnih in poštenih ljudeh, ki so živeli predani svojemu rodu, domu in zemlji, ter spomin na otroštvo v Bohinju. Najmlajšim bralcem je namenjena slikanica *Pravljica o gamsku Viliju in gorskih rožicah* Stanke Klakočar. Izšel pa je tudi novi *Planinski koledar 2020*, ki ga krasi dvanajst barvnih fotografij.

Gorniške vasi. O gornjskih vaseh, namenu, ideji in mreži, v katero sta vključena tudi Jezersko in Luče, so spregovorili na Radiu Slovenija. Jezersko je povabilo na 61. tradicionalni ovčarski bal, ki sta ga ob Planšarskem jezeru na Jezerskem 11.

avgusta priredila Turistično društvo Jezersko in Gostišče ob Planšarskem jezeru. Luče pa so povabile na 50. Lučki dan med 3. in 11. avgustom. Na preventivnem področju je PZS izdala zloženko z napotki za obiskovalce gora *Varneje v gore poleti* v slovenščini in angleščini, opozarjali so na potrebno opremljenost na zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poteh, z mladimi markacisti so na radijskih valovih spregovorili o skrbi za planinske poti in čim varnejši planinski korak, prav tako pa tudi o planinskih kočah, njihovem vzdrževanju in skrbi zanje. PZS je na svoji spletni strani opozorila na odgovorno in varno prečkanje planinskih pašnikov, saj se lahko z upoštevanjem nekaterih nasvetov pri hoji čez planine in pašnike izognemo neprijetnim dogodkom pri srečanju z živalmi na paši.

Orožnova kočna na Planini za Liscem pod Črno prstjo, prva kočna Slovenskega planinskega društva, ki je 14. junija ob Dnevu bohinjskih planincev v krogu dvesto petdesetih ljubiteljev gora praznovala 125-letnico postavitve, je organizirala več koncertov klasične glasbe. PD Kranj je slovesno praznovalo sto dvajset let od svojih pogumnih začetkov in šestdeset let Doma na Kališču. Na Menini se je 25. junija na 10. dnevu in 8. noči Menine zbralo več kot štiristo obiskovalcev. Štirinajsti kongres športa za vse z nosilno temo Gibalna športna dejavnost za zdravje družine bo potekal 29. in 30. novembra v Ljubljani (BTC), rok prijav je 28. november.

Zdenka Mihelič

Sto let Planinskega društva Slovenj Gradec

"Biti planinec pomeni biti ljubitelj narave in skrbeti, da narava ostaja čista tudi za prihodnje generacije, predvsem pa moramo naravo znati spoštovati," zatrjuje Danilo Goljat, predsednik Planinskega društva Slovenj Gradec, ki je častitljiv jubilej praznovalo 6. julija letos, stopni dan po ustanovitvi Mislinjskega planinskega društva s sedežem v Slovenj Gradcu. Sklep, da se Mislinjska podružnica SPD v Slovenj Gradcu preimenuje v Planinsko društvo Slovenije – podružnica Slovenj Gradec, je bil pripravljen januarja 1946.

Predsednik PZS, Jože Rovani, podeljuje plaketo predsedniku PS Slovenj Gradec, Danilu Goljatu. Arhiv Danila Goljata

V zborniku *Naših 100 let*, ki je peti zbornik tega društva, so skrbni člani zbrali fotografije in zapise, v katerih je strnjen del bogate zgodovine, a ne le društva, ampak tudi planinske zgodovine sploh, saj so vsa slovenska planinska društva že od nekdaj pomembni člani, ki sestavljajo Planinsko zvezo Slovenije, nekoč Slovensko planinsko društvo.

Kako zelo je bila nekoč domoljubnost povezana z razvojem društev in gradnjo planinskih koč, nima smisla pisati, saj vemo, da je bila narodna zavest bistvena pri razvoju planinstva, na Koroškem pa zaradi bližine meje mogoče še toliko bolj. Prva kočna, za katero skrbi PD Slovenj Gradec, je bila zgrajena leta 1943 na Kremžarjevem vrhu. Že čez eno leto je bila požgana, njena obnova po drugi svetovni vojni pa se je zaradi birokratskih ovir zavlekla. Na Kernikovem vrhu je leta 1947 kot Slovenjgraška kočna zrasla tista, ki jo danes poznamo pod imenom Koča pod Kremžarjevimi vrhom. Grmovškov dom na Kopah je druga nepremičnina, ki je last PD Slovenj Gradec, vendar z njo razpolaga najemnik. Dom, zgrajen leta 1937, so po petih letih zasegli Nemci, zato so ga partizani požgali. Planinska zveza Slovenije in Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo sta po drugi svetovni vojni podprla gradnjo nove kočne, a ta je zgorela nekaj dni pred odprtjem. Vztrajni slovenjgraški planinci se niso dali in so leta 1954 odprli Grmovškov dom. Društvo je leta 1919 od avstrijskega

*Dobitniki priznanj
Arhiv Danila Goljata*

Alpenvereina dobilo kočo na Uršlji gori. Tudi ta je bila požgana, vendar je zaradi pomanjkanja sredstev niso mogli obnoviti, zato so pogorišče na Uršlji gori odstopili Planinskemu društvu Prevalje.

V Planinskem društvu Slovenj Gradec je organiziranih več odsekov; društveni markacisti skrbijo za sedemdeset kilometrov planinskih poti, člani odseka za varstvo gorske narave opozarjajo planince na spoštljiv odnos do narave, turnokolesarski odsek, najmlajši, pa vzgaja nove generacije kolesarjev, ki znajo v sožitju z naravo hribe doživljati tudi na dveh kolesih.

Mimo postojank PD Slovenj Gradec, ki sta na Pohorju, potekajo Slovenska planinska pot od Maribora do Ankarana, Koroška planinska pot, Šisernikova spominska pot, Evropska pešpot E6 in Pohorska kolesarska transversala. Slovenjgraški markacisti so že julija 1932 odprli novo pot iz Slovenj Gradca na vrh Uršlje gore po severnem pobočju Kozjega hrpta. Eden njihovih pomembnejših pohodov je zimski pohod po petnajstkilometrski Šisernikovi spominski poti po zahodnem delu Pohorja od Dragograda do kočice pod Kremžarjevimi vrhom.

Na praznovanju stoletnice pri Grmovškovem domu na Kopah se je zbralo skoraj dvesto petdeset planincev, ki so s svojo prisotnostjo počastili lep praznik društva. Med drugimi so svojo podporo društvu in pripadnost planinski tradiciji s sodelovanjem, priznanji in plaketami izkazali tudi predsednik Planinske zveze Slovenije Jože Rovani, predsednik

Meddruštvenega odbora Koroške Mirko Tovšak, podžupan Mestne občine Slovenj Gradec Peter Pungartnik in podžupan Občine Mislinja Jaka Šilak.

Marta Krejan Čokl

Slovenske gorice z novo umetno plezalno steno

Planinsko društvo HAKL iz Svete Trojice v Slovenskih goricah je junija postavilo in dalo v uporabo novo umetno plezalno steno, trenutno edino v osrednjem delu te štajerske pokrajine. Postavili so jo ob južno stran akumulacijskega jezera pod Sveto Trojico. Trenutno je na voljo petintrideset kvadratnih metrov površin. Ko bo stena zgrajena v celoti, bo nudila dobrih devetdeset kvadratnih metrov plezalnih površin, en del pa bo namenjen tudi ljubiteljem balvanskega plezanja. Kljub finančnim omejitvam v društvu računajo, da jim bo do letošnje pozne jeseni uspelo dokončati vsa dela na

Nova plezalna stena v Slovenskih goricah Foto: Drago Lipič

umetni steni, tako da jo bodo lahko v polni meri koristili mladi, predvsem planinci iz okoliških osnovnih šol. Stena, ki bo zaenkrat na voljo v brezplačno uporabo, bo na razpolago tudi vsem ostalim ljubiteljem plezanja na umetnih površinah, ki so dolej po te užitke morali hoditi v bližnji Ptuj ali Maribor. Če bodo uporabniki zgledno ravnali z objektom in lepo skrbeli za oprimke, ne bo treba uvesti uporabnine. Celotno investicijo in postavitev montažne umetne stene so s prostovoljnimi delom zagotovili PD HAKL, Občina Sveta Trojica v Slovenskih goricah in donatorji z namenskimi prispevki v denarju in materialu. Predračunska vrednost stene je 6500 evrov.

Drago Lipič

Evropska filmska turneja outdoor 2019

Potujoči festival *European Outdoor Film Tour* o pustolovščinah na prostem oziroma v odmaknjenih predelih našega planeta – ki jih je vedno manj, se bo začel prihodnji mesec, 9. oktobra, v Münchnu. Letošnja turneja, devetnajsta po vrsti, bo obiskala dvajset držav, v katerih bo skupno čez petsto prireditev. Že tri dni po münchenski premieri bomo lahko filme videli tudi v Sloveniji. Od 12. oktobra do 1. decembra bo šest filmskih večerov – štiri v Ljubljani ter po eden v Kranju in Mariboru.

Prizor iz filma *Le Minimalist* Arhiv Eliotta Schonfelda

Prizor iz filma *The Movement*
© Camp4 Collective

Vsak večer bo na ogled sedem do deset filmov v skupni dolžini sto dvajset minut. Skupaj z okvirnim programom in moderacijo bo en dogodek trajal med dvema urama in pol ter tremi urami. Vsebinsko poleg klasičnih tem gorskega kolesarjenja, turnega smučanja in alpskih tur obsega nove vrste športa na prostem, nekatere se odvijajo daleč od uhojenih poti. Med njimi so francoski film *Le Minimalist*, v katerem francoski pustolovec Elliott Schonfeld s svojim konjem Robertom prečka Himalajo z zahoda proti vzhodu; ameriški *The Movement* o teku, najstarejši

obliki hitrega človekovega premikanja; kanadski *Return To Earth* o gorskem kolesarjenju; francoski *Africa Riding: Karim* o fantu z rolerji v Kigaliju, glavnem mestu Ruande; nemški *Zeppelin Skiing* o kombinaciji cepelina in freeride smučanja; mongolsko-britanski *The Longest Hole* o najbolj pustolovskem igrišču za golf na svetu; Highly Illogical o balvanškem high ball plezanju Nine Williams in drugi.

Podrobnosti o turneji najdete na www.eoft.eu, nakup kart je mogoč na povezavi <https://si.eoft.eu/tickets/>.

Mire Steinbuch

Razstave v muzejih in projekt Neverjetne gore

Muzeji, ki delujejo na Gorenjskem (Gorenjski muzej, Slovenski planinski muzej, Loški muzej Škofja Loka, Čebelarški muzej, Medobčinski muzej Kamnik in Tržiški muzej), so osnovali edinstven projekt, imenovan Neverjetne gore. Poleg tega je vsak muzej ob mednarodnem dnevu muzejev pripravil tudi svojo tematsko razstavo (vse bodo odprte do konca maja 2020), in sicer: Gorenjski muzej v gradu Khislstein razstavo Everest 1979–2019, 40 let prvega slovenskega vzpona na vrh sveta; Slovenski planinski muzej razstavo Planinski raj; Loški muzej Škofja Loka razstavo Lubnik – gora velikanov; Čebelarški muzej razstavo Kranjska sivka je naša kulturna dediščina; Medobčinski muzej Kamnik v gradu Zaprice razstavo Na planincih lušno biti in Tržiški muzej razstavo Smuk

V okviru projekta Neverjetne gore je nastala Gorenjska muzejsko-planinska transverzala, ki poteka po delih Slovenske planinske poti. Povezuje 23 vrhov in koč, ki so ob poti, ter vseh šest muzejev. Začnemo v Slovenskem planinskem muzeju in se povzpnejo na Dovško babo, nadaljujemo proti vzhodu, čez kranjski Jošt preko Lubnika in zaključimo v Loškem muzeju. Pot si je zamislila Jelena Justin. O tej poti je izšel edinstven vodniček, ki nas vodi s hriba na hrib, od muzeja do muzeja. Ob obisku si bomo v muzejih in v hribih kot

dokaz in za nadaljnjo motivacijo pritisnili žig. V knjižici so tudi nagradne igre. V sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije bodo nagrajeni tisti, ki bodo v enem letu prehodili Gorenjsko muzejsko-planinsko transverzalo, in tudi tisti, ki bodo obiskali vseh šest muzejev. Pojdimo skupaj na #neverjetnegore.

Dodana vrednost projekta, ki bo v muzeje privabila nove obiskovalce, so naloge Geo lova (GeoCaching), ki jih bodo iskalci morali rešiti v muzeju in na njegovi hišni gori. Vodniček, ki stane 5 evrov, je naprodaj v muzejih. Pri nakupu enotne vstopnice za vse muzeje (odrasli 8 evrov, otroci in upokojenci 6 evrov, je vodniček brezplačen, pri nakupu družinske vstopnice (17 evrov) dobi družina dva vodnička.

Po sporočilu za medije priredil Mire Steinbuch.

Mreža gorskih e-koles

V Kranjski Gori so začeli vzpostavljati mrežo električnih gorskih koles, ker menijo, da se naselje in okolico najlepše doživi na dveh kolesih. Slikovita kolesarska steza, ki se v senci dreves vije vse od vstopne točke Topolino do mejnega prehoda z Italijo v Ratečah in se nadaljuje skozi Furlanijo Julijsko krajino, nudi čudovite razglede na vršace, ki obdajajo obe dolini. Kolesarjenje je med turisti eden izmed najbolj priljubljenih načinov raziskovanja turističnih poti in ciljev. Električna gorska kolesa predstavljajo trajnostno rešitev za mobilnost v neravninskih območjih, lajšajo premagovanje daljših razdalj in omogočajo gibanje tudi osebam s fizičnimi omejitvami. Kranjska Gora v sodelovanju s podjetjem Alp Adventures vzpostavlja mrežo gorskih e-koles, ki bo prva tovrstna mreža v Sloveniji. Vsa kolesa so poimenovana z lokalnimi imeni, bodisi dolin bodisi vrhov, ali z imeni vsem dobro znanih junakov Kekčevih zgodb. Gorska e-kolesa znamke Corratec so opremljena z identifikacijsko številko, ves čas izposoje v primeru kakršnih koli težav lahko računate na ekipo za podporo in pomoč.

Električno gorsko kolo si lahko sposodite kar z mobilnim telefonom, če si nanj prej naložite aplikacijo

Green4rent in sledite preprostim navodilom. V aplikaciji si izberete kolo po svoji meri, višino kolesa in vrsto, tj. žensko ali moško. Kolesa si lahko izposodite v Kampu Špik in v izposojevalnici Alp Adventures na Borovški 93.

Prvih petnajst brezplačnih minut je namenjenih preizkusu kolesa, da ugotovite, katera velikost vam najbolj ustreza. Če si med vožnjo zaželite okrepčila, kolo zaklenete in brezskrbno uživate med postankom. Po končanem raziskovanju se boste pripeljali na začetno točko in kolo vrnili na mesto, kjer ste ga prevzeli, ga

zaklenili in s tem končali izlet. Več na strani <https://www.zapeljime.si/>.

Po sporočilu za medije povzel Mire Steinbuch.

Na Veliki planini odprli učno pot

Leta 2015 je v gostišču Planinski orel skupina enajstih študentov z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, Ekonomske fakultete in Pravne fakultete pod vodstvom mentoric dr. Barbare Lampič, dr. Alenke Slavec in dr. Irme Potočnik Slavič predstavila projekt krožne učne poti Po stopinjah pastirjev.

Tabla številka 2, imenovana Pastirjev dan Arhiv Zavoda za turizem, šport in kulturo Kamnik

Predstavitve projekta Po stopinjah pastirjev je potekala na začetku učne poti tik pod vrhom Gradišča. Foto: Mire Steinbuch

Poslušalci – predstavniki občine Kamnik, družbe Velika planina d. o. o. in Zavoda za turizem, šport in kulturo Kamnik – so projekt z odobravanjem sprejeli. Štiri leta pozneje, 14. avgusta 2019, je v sedelcu na Gradišču, kjer stoji prva od enajstih učnih tabel, potekala dobro organizirana otvoritev te nove pridobitve. Nova krožna učna pot bo nedvomno vabljiva za številne obiskovalce Velike planine. Na prizorišče slovesnega dogodka so napeljali celo ozvočenje, tako da veter ni odnesel besed govornikov in prikrajšal predstavnike sedme sile ter druge povabljene goste za pomembne informacije o tej novosti. O projektu in njegovem pomenu za turizem v kamniški občini so na kratko spregovorili župan občine Kamnik Matej Slapar, direktor družbe Velika planina Leon Keder in direktor Zavoda za turizem, šport in kulturo Kamnik Tomaž Simetinger. Načrtujejo tudi aplikacijo za pametne telefone, ki bo v pomoč pri usmerjanju od ene do druge table. Krožna učna pot, ki nudi lepe razglede na Kamniško-Savinjske Alpe in na ravninski svet, je dolga 6740 metrov, premore 258 metrov višinske razlike in se prehodi v dveh urah in petnajstih minutah. Primerna je tudi za šolske skupine. Večina tabel, ki opisujejo znamenitosti ali posebnosti Velike planine, je postavljenih na Veliki planini, nekaj tudi na Mali planini in Gojski planini. Vsaka tabla ima svoje ime: Na vrhu, Pastirjev dan, Arhitektura, Vrtača velikanka, Prisluhni, Kamnita vrata, Rastje, Živali, Pripovedna bitja, Nebeškanje in Vetrnici. Informativne table o učni poti Po stopinjah pastirjev so postavljene na več pristopnih točkah za Veliko planino: spodnji in zgornji postaji nihalke, zgornji postaji sedežnice, pri Svetem Primožu nad Kamnikom in v Podvolovljeku.

Ocenjena vrednost projekta je dobrih šestinpetdeset tisoč evrov, končni znesek bo znan ob zaključku projekta. Projekt sofinancirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija v okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020. Za vsebino odgovarja občina Kamnik.

Mire Steinbuch

U SPOMIN

Janez Svolfšak (1993–2019)

Najbrž se zdi čudno ali mogoče celo neprimerno, če rečem, da Janeza Svolfšaka ne morem opisati drugače kot klišejsko, ampak bil je točno to, kar ta beseda predstavlja, in sicer v svojem najboljšem pomenu. Nekoliko zadržan fant, ne ravno zgovoren, kot da mu je malce neprijetno, če je preveč izpostavljen. Izredno prijazen in skromen mladenič pa se "odrskim lučem" kljub vsemu ni mogel izogniti, saj ga je ravno njegov značaj, paradoksalno, popeljal med najboljše ledne plezalce na svetu in vzhajajoče zvezdnike alpinizma.

Športni plezalec in tekmovalac v lednem plezanju, ki so ga zamikale dolge smeri v gorah, se je že petnajstleten želel vpisati v alpinistično šolo, a se je staršem to vendarle zdelo prekmalu. Vendar ga nemiren in raziskovalen duh ni pustil pri miru – še pred polnoletnostjo je skupaj s svojim očetom postal član Alpinističnega odseka Kranj. Ljubezen do gora je bila močnejša od zaljubljenosti v ledno plezanje, zato se je odločil, da izredno uspešno kariero tekmovalca zaključi in se posveti daljšim smerem in vedno večjim stenam. Za mlade radi rečemo, da so nepremišljeni, vendar je Janez izstopal tudi v tem pogledu. Alpinistično in ledno plezalno tekmovalno kariero je gradil postopoma; hitro, a odločno je od lokalnih tekmovalcev prišel do mednarodnih, premišljeno je od lažjih smeri plezal proti težjim.

Preudaren mladenič se je za tekmovalno ledno plezanje odločil, ker mu je to predstavljalo dober trening za zimske vzpone v hribih, hkrati pa je rad sodeloval na tekmah, saj je tam plezanje popolnoma drugačno kot v gorah. "Po eni strani zaradi dobrega varovanja sproščeno in po drugi strani napeto zaradi tekme same," je pojasnil v enem od pogovorov.

Bil je večkratni državni prvak in zmagovalac slovenskega pokala v lednem plezanju, osvojil je naslov evropskega prvaka, svetovnega mladinskega prvaka in zmagal na tekmah svetovnega pokala ... A tudi po zaključku tekmovalne kariere, pri rosnih dvaindvajsetih letih, je ostal zvest svoji športni ekipi, in sicer med drugim kot postavljaivec smeri za tekme evropskega pokala v Domžalah.

Član Slovenske mladinske alpinistične reprezentance je plezal v Pakistanu in Patagoniji, v kanadskem Skalnem gorovju, Montani in Koloradu. Sam je po Schmidtovi smeri splezal na Matterhorn, po grebenu Innominata se je sam povzpел na vrh Evrope. Letos spomladi sta z Mihom Zupinom na Aljaski preplezala pet prvenstvenih smeri in opravila tri prve pristope na vrh, že junija pa je dekletom Saro Jaklič odpotoval v Pakistan, kjer sta želela preplezati prvenstveno smer na območju zahodnega grebena šesttisočaka Tahu Rutum. Njuna želja je ostala neurešena. Življenjsko nit mladega alpinista je prerezala bolezen.

Kot dober prijatelj, izkušen plezalec in srčen človek je rad pomagal in svetoval manj izkušenim, pa naj je šlo za trening, tekmo ali kakšno drugo situacijo v življenju, saj je imel kljub mladosti za sabo veliko življenjskih preizkušenj. Veličina skromnega fanta, ki je svet zapustil najmanj sedemdeset let prezgodaj, je pustila sledi v njegovih prijateljih in znancih s celega sveta. Za njegove najbližje je bolečina neopisljiva, vsaj eno solzo pa naj jim posuši zavedanje, da je bil njihov Janez človek, za katerega lahko iskreno rečemo, da je vzor, pravo merilo dobrote, prijaznosti, človečnosti in srčnosti. Da, klišejsko. Janez, hvala za vse!

Marta Krejan Čokl

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Na splet po nasvet, gorske ptice

INTERJUJ

Ustvarjalci strani Gore-ljudje

Z NAMI NA POT

Sredogorje Karnijcev, Haloze

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE | ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

PLANINSKI KOLEDAR 2020

VABLJENI K NAKUPU

V koledarju Planinske zveze Slovenije 2020 so najlepše fotografije, ki so bile izbrane na razpisu Planinske zveze Slovenije. Motivi na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljali skozi leto 2020. Koledar je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kakovostnem papirju in vezan z belo spiralo.

Format koledarja je 33 x 48 cm.

Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Naročila sprejemamo po e-pošti **koledar@pzs.si**

preko spletne trgovine **https://trgovina.pzs.si**

in na brezplačni tel. številki **080 18 93** (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **4,90 €**

